

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita
accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum
notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum
Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Tractatvs Decimvs Septimvs. De Gratia primi homini, seù de statu naturæ
integræ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

TRACTATUS XVII.

*De Gratia primi Hominis, seu de
statu naturae integra.*

QVAESTIO CCLVIII.

*Virum primum homo in creatione acceperit gra-
tiam sanctificantem, & vir-
tutes infusus.*

S. Th. qu. 95. art. 1. & 3.

1. **V**idetur non accepisse, primo, ut do-
cet Augustinus, vel quicumque
fuerit auctor Quaestionum veteris, ac noui
testamenti, quæst. 123. Adam non habuit Spi-
ritum Sanctum, ideoque Apostolus 1. ad Co-
rinth. 15. dicit, *Factus est primus Adam in ani-
mam uiuentem, nouissimus autem in spiritum uiui-
ficantem*; sed quicumque habet gratiam sancti-
ficantem, habet Spiritum Sanctum; ergo &c.

2. Secundo S. Augustinus lib. de corre-
ptione & Gratia, cap. 10. dicit, quod Deus sic
ordinauit Angelorum, & hominum vitam, ut prius
in eis ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium,
deinde quid posset gratia beneficium, iustitiaeque iu-
diciu; ergo Deus primus creauit hominem, &
Angelum cum sola naturali arbitrij libertate,
deinde dedit illis gratiam.

3. Tertio S. Augustinus lib. 2. de Gen. con-
tra Manichæos explicans illud Gen. 2. *Insuffla-
uit in faciem eius spiraculum uitæ*, dicit eo signifi-
cari, quod Deus animam corpori infuderit,
& mox addit; *Nondum tamen spirituales homi-
nem debemus intelligere, qui factus est in animam ui-
uentem, sed adhuc animale. Tunc enim spiritualis
effectus est, cum in Paradiso, hoc est in beata uita con-
stitutus, præceptum etiam perfectionis accepit, ut
verbo Dei cõsummaretur; sed primus homo factus
est spiritualis per gratiam; ergo primus homo
gratiam sanctificantem accepit, non cum pri-
mo conditus est extra Paradisum, sed cum
translatus est in Paradisum.*

4. Quarto magis distat natura à gratia,
quam gratia à gloria, quæ non est aliud, quam
quædam gratia consummata; sed status gratiæ
conaturaliter debet tempore præcedere sta-
tum gloriæ; ergo status naturæ debet tempo-
re præcedere statum gratiæ.

5. Quinto per gratiam fit matrimonium,
quoddam spirituale, ad quod requiritur con-
sensus recipientis gratiam, ideoque homo
adultus non consequitur gratiam sanctifican-
tem, nisi consentiat, & se ad illam disponat
per proprios actus; sed Adam conditus est in
statu adulto, & homo connaturaliter ad per-
fecte operandum indiget aliqua mora tempo-
ris; ergo Adam non accepit gratiam sanctifi-

cantem, nisi post aliquam moram temporis,
quo ad illam se disposuit.

6. Respondeo, quod Sanctus Thomas post-
quam quæst. 94. egit de statu Adam quoad
intellectum, quæst. 95. disputat de statu eiusdem
quoad voluntatem, gratiam, & meritum.
Articulo igitur primo quærit, *utrum Adam
fuerit creatus cum gratia, & artic. 3. utrum
creatus etiam fuerit cum omnibus virtutibus.*
Et quidem ut docet Suarez lib. 3. de opere 6.
dierum, cap. 17. de fide est Adam ante lapsum
habuisse gratiam sanctificantem.

7. Probatur primo ex Scriptura. Ad Eph.
4. dicitur. *Renouamini spiritu mentis vestre, &
induite nouum hominem, qui secundum Deum crea-
tus est in iustitia, & sanctitate veritatis*; sed qui re-
nouari iubetur, fuit aliquando nouus; ergo
fauimus aliquando noui, in primo nimirum
parente, qui secundum Deum creatus est in
iustitia, & sanctitate veritatis, adeoque cum
gratia sanctificante. Iustitia enim, & sancti-
tas veritatis consistit in gratia sanctificante.
Idem insinuat Apostolus alijs locis, quos affert
Bellarminus lib. 1. de Gratia primi hominis,
cap. 3.

8. Probatur secundo ex concilijs. Arausi-
canum 2. cap. 19. dicit. *Natura humana etiam si
illa integritate, in qua condita est, permaneret, nul-
lo modo se ipsam, creatore suo non adiuuante, serua-
ret. Vnde cum sine gratia Dei salutem non possit cu-
stodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit
reparare, quod perdidit?* ergo concilium docet
nos per Christi gratiam reparare salutem, quæ
in Adamo perdidimus; sed per Christi gratiã
reparamus salutem gratiæ sanctificantis; ergo
in Adamo ante lapsum habuimus grauiam san-
ctificantem.

Tridentinum sess. 5. in decreto de pec-
cato originali, dicit: *Si quis non confitetur pri-
mum hominem Adam, cum mandatum Dei in Para-
diso fuisset transgressus, statim sanctitatem, & ius-
titiam, in qua constitutus erat, amisisse etc. anathe-
ma sit*; & paulo post: *Si quis Adæ preuentionem
sibi soli, & non eius propagini noxisse, & acceptam
à Deo sanctitatem, & iustitiam, quam perdidit, sibi
soli, & non nobis etiam eum perdidisse etc. anathema
sit*; ergo Adam ante peccatum fuit iustus, &
sanctus; sed sanctos non facit nisi Spiritus San-
ctus inhabitans per gratiam sanctificantem, ut
docet S. Basilius lib. de Spiritu Sancto ad Am-
philochium, cap. 16. ergo Adam ante pecca-
tum habuit gratiam sanctificantem.

9. Probatur tertio ex Patribus. Sanctus
Irenæus lib. 3. contra Hæres. cap. 37. Adamum
sic loquentem inducit: *Quoniam eam, quam ha-
bui à Spiritu, Sanctitatis stolam amisit per inobedi-
entiam*; sed stola sanctitatis accepta à Spiritu est
gratia sanctificans; ergo Adam ante peccatum
habuit gratiam sanctificantem.

Sanctus Cyprianus serm. 3. de bono pa-
tientie de Adamo dicit: *Nec acceptam diuini-
tus gratiam patientiæ custode seruauit, & epist. ad
Pompeium verba illa Gen. 2. Insufflauit in fa-
ciem*

ciem eius spiraculum vite, explicat de gratia Spiritus Sancti primo parenti diuinitus infusa.

Sanctus Basilius lib. de Spiritu Sancto ad Amphilochium, cap. 15. dicit: *Per Spiritum Sanctum contingit restitutio in Paradisum, reditus in adoptionem filiorum*; ergo in Adamo ante peccatum fuimus filij adoptiui, adeoque habuimus gratiam sanctificantem.

Sanctus Augustinus lib. 6. de Genesi ad litt. cap. 24. dicit nos renouari per Christum, quia recipimus quod perdidit primus homo; & infra dicit, quod Adam imaginem Dei perdidit, idest deformauit, gratiam amittendo. Idem docet pluribus alijs locis. Sanctus Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Ioan. cap. 3. dicit: *Fuit Adam in Paradiso, quo usque gratiam creatoris, Spiritu Sancto inhabitante, seruauit*. Idem docent Ambrosius, Nazianzenus, Chrysostomus, Sanctus Leo, Sanctus Gregorius Magnus, & alij apud Bellarminum lib. 1. de Gratia primi hominis, cap. 3. & Suarium lib. 3. de opere sex dierum, cap. 17.

10. Probatur quarto ratione. Nam Deus primis sex diebus mundum, & res omnes perfecit in suo genere, & ordine, ideoque Gen. 2. dicitur: *Igitur perfecti sunt celi, & terra, & omnis ornatus eorum, & in fine cap. 1. Viditque Deus cuncta, quae fecerat, & erant valde bona*, hoc est perfecta in suo genere; sed homo, & Angeli non sunt perfecti in ordine gratiae, nisi per gratiam sanctificantem; ergo Angelis, & homini dedit gratiam sanctificantem.

11. Dices: homo non constituitur perfectus in ordine gratiae, nisi per beatitudinem consistentem in visione beatifica: ergo allata ratio probaret, quod Deus debuisset homini ante lapsum dare visionem beatificam, quod est falsum.

Respondeo, distinguo antecedens: homo non constituitur in ordine gratiae perfectus perfectione propria viae, nisi per visionem beatificam, nego: perfectione propria termini, concedo: & nego consequentiam. Deus primis sex diebus constituit mundum, & hominem perfectum etiam in ordine gratiae perfectione propria viae, non autem perfectione propria termini: in regeneratione, hoc est in die iudicii, cum ut dicitur, *Faciet celum nouum, & terram nouam*, constituet hominem perfectum perfectione propria termini; sed gratia sanctificans pertinet ad perfectionem propriam viae, visio beatifica spectat ad perfectionem propriam termini; ergo Deus debuit homini in via dare gratiam sanctificantem, non autem visionem beatificam.

12. Supposito hoc fidei dogmate, quod Adam habuerit gratiam sanctificantem ante lapsum, quaeritur, vtrum illam acceperit in primo instanti creationis, an post aliquam temporis moram, qua per suos actus se disposuerit ad gratiam?

13. Prima sententia Magistrum in 2. dist. 24. Alexandri de Ales 2. par. quaest. 91. membro 1. art. 1. Bonauenturae in 2. dist. 29. art. 2. quaest. 2.

Scoti ibidem quaest. vnica, Aegidij in 2. dist. 4. quaest. 1. art. 4. Argentinae quaest. 1. art. 2. Marfilij, Richardi, & aliorum, quos refert Suar. lib. 3. de opere sex dierum, cap. 17. num. 5. docet Adam creatum fuisse sine gratia sanctificante, ac illam accepisse post aliquod tempus, sed ante lapsum.

14. Secunda sententia S. Thomae 1. p. q. 95. art. 1. & omnium Thomistarum, & Alberti Magni in 2. dist. 24. art. 1. & aliorum, quos refert, & sequitur Suarius loco citato, docet Adamum creatum fuisse cum gratia sanctificante, quam accepit in primo instanti creationis animae.

Dicendum cum secunda sententia: Adam creatus est cum gratia sanctificante, quam accepit in primo instanti creationis animae.

15. Probatur primo ex Scriptura. Primus locus Scripturae est. Gen. 1. Deus dicit: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*; sed nomine imaginis intelligitur natura intellectualis, nomine similitudinis intelligitur gratia sanctificans, ut explicant plures Patres, quos refert Suar. lib. 3. de opere 6. dierum, cap. 17. ergo &c.

16. Secundus locus, quo utitur S. Thomas 1. p. quaest. 95. art. 1. est. Ecclesiast. 7. dicitur, *Deus fecit hominem rectum*; sed rectitudo hominis consistebat in hoc, ut ratio esset perfecte subdita, & obediens Deo, vires inferiores essent perfecte subditae, & obediens rationi, corpus esset perfecte subditum, & obediens animae; ergo Deus creauit hominem cum his tribus subiectionibus; sed subiectio, qua ratio perfecte subditur Deo secundum intellectum, & voluntatem, consistit in fide, spe, charitate, & ceteris virtutibus infusis; ergo Deus creauit hominem cum fide, spe, & charitate, ac reliquis virtutibus infusis, adeoque cum gratia sanctificante, siquidem charitas non datur sine gratia sanctificante.

17. Confirmatur, & explicatur: nam ut arguit S. Thomas loco citato, subiectio, qua in Adamo vires inferiores erant perfecte subiectae rationi, & corpus erat perfecte subiectum animae, non erat naturalis, sed ex supernaturali dono gratiae; ergo etiam subiectio, qua ratio erat perfecte subiecta Deo, non fuit naturalis, sed per supernaturalia dona gratiae sanctificantis, & virtutum infusarum. Probatur antecedens primo ex Sancto Augustino, qui lib. 4. contra Iulianum, cap. vi. timo loquens de illa subiectione, dicit: *Gratia magna ibi erat, ubi terrenum, & animale corpus bestialem libidinem non sentiebat*. Secundo ex Dionysio, qui cap. 4. de diuinis nominibus dicit: *Naturalia post peccatum etiam in Demoniis permanserunt*; ergo si subiectio illa, qua corpus erat subditum animae &c. fuisset naturalis, permansisset in nobis post peccatum: sed non permansit: ergo non fuit naturalis. Probatur iam consequentia, quod etiam subiectio, qua ratio subdebatur Deo, esset supernaturalis, Nam subiectio, qua ratio

tio subdebatur Deo, erat causa subiectionis, qua vires inferiores subdebantur rationi, & corpus subdebatur animæ; sed causa effectus supernaturalis debet esse supernaturalis: siquidem causa non debet esse ordinis inferioris, quam effectus: ergo sicut subiectio, qua corpus subdebatur animæ, erat supernaturalis, sic subiectio, qua ratio subdebatur Deo, erat supernaturalis. Probatur maior: nam ut sæpe docet Augustinus, quandiu ratio manebat Deo subiecta, inferiora ei subdebantur, & ut dicit lib. 13. de Ciuit. cap. 13. *Posteaquam præcepti facta transgressio est, confestim gratia deserente diuina, de corporum suorum nuditate confusi sunt. Senferunt enim motum inobedientie carnis suæ, tanquam reciprocā penam inobedientie suæ; ergo ut arguit S. Thomas, si deserente gratia, soluta est obedientia carnis ad animam, gratia erat causa obedientie carnis ad animam.*

18. Tertius locus est: Ad Coloss. 3. dicitur: *Expoliantes vos veterem hominem, & induentes nouum eum, qui renouatur in agnitionem secundum imaginem eius, qui creauit illum;* ergo Apostolus iubet nos renouari secundum imaginem Dei, in qua creati sumus; sed renouamur per gratiam; ergo in Adamo creati sumus in statu gratiæ. Ideo S. August. lib. 3. de Gen. ad litt. cap. 20. dicit: *Sicut post lapsum peccati homo in agnitione Dei renouatur secundum imaginem eius, qui creauit illum, ita in ipsa agnitione creatus est, antequam delicto veterasceret, unde rursus in eadem agnitione renouaretur.*

19. Probatur secundo ex Concilio Arauicano 2. quod can. 19. dicit: *Natura humana etiam in illa integritate, in qua erat condita, permaneret, nullo modo se ipsam, creatore suo non adiuvante, seruaret;* ergo docet naturam conditam esse cum integritate; sed integritas præcipue consistit in gratia; per quam ratio subdebatur Deo; ergo natura condita, & creata fuit cum gratia sanctificante.

20. Probatur tertio ex Patribus. Augustinus lib. 12. de Ciuit. cap. 9. loquens de angelis dicit: *simul in eis erat condens naturam, & largiens gratiam;* ergo etiam simul condidit animam rationalem Adami, illique largitus est gratiam. Sermone quodam contra Maximum, dicit: *Adam factus est homo: potuit esse aliud, quam factus est. Factus est enim iustus, & potuit esse iniustus;* & serm. 11. de verbis Apostoli: *Ecce bonus factus est homo, & per liberum arbitrium factus est malus;* & serm. 14. *A Deo bona est instituta natura; sed bonitas, & iustitia, de qua loquitur Augustinus, est gratia sanctificans, quam amisit per peccatum, & quam recuperamus per Christum;* ergo Augustinus docuit Adamum creatum esse cum gratia sanctificante. Lib. 14. de Ciuit. cap. 11. dicit: *Fecit Deus, sicut scriptum est, hominem rectum, ac per hoc voluntatis bonæ; sed August. nomine voluntatis bonæ intelligit charitatem, ideoque lib. de Gratia Christi, cap. 22. dicit: Quasi verò aliud sit bonæ voluntas, quam charitas, quam Scriptura nobis esse gloriatur ex Deo; ergo ex Augustino Adam crea-*

tus est cum charitate, & gratia. Basilius in psalm. 48. loquens de creatione hominis dicit: *Insufflauit enim in faciem, hoc est partem aliquam propria gratia apposuit homini, ut per hanc sibi impressam similitudinem, eum, cui similis est, agnosceret.*

21. Nazianzenus orat. 42. quæ est secunda post Pascha, dicit Deum creasse hominem spiritum, & carnem, spiritum propter gratiam &c. Idem ex Nazianzeno docet Damascenus lib. 2. de fide cap. 12.

22. Cyrillus Alexandrinus lib. 1. de Adoratione in spiritu loquens de Adamo dicit: *Posteaquam propria natura rationibus hoc animal, scilicet homo, absolutum fuit, opifice Deo, statim illius similitudine præditum est. Impressa enim est in illo diuina imago naturæ, inspirato Spiritu Sancto. Spiritus autem Sanctus inspiratur per gratiam sanctificantem. Lib. 2. in Ioann. cap. 3. Ab eodem (scilicet Moyse) didicimus spiritu ad imaginem diuinam sigillatum hominem fuisse. Simul enim & vitam creatura Spiritus immisit, & characterem, ut Deum decet, impressit, & sic fuit in Paradiso, quousque gratiam Creatoris, Spiritu Sancto inhabitante, seruauit;* & lib. 11. cap. 25. dicit in illis verbis, *Inspirauit in faciem eius spiraculum vite, significasse Moysem, non absque sanctificatione spiritus animam homini datam, nec à diuina natura penitus destitutam.*

23. Sanctus Prosper in Resp. ad octauam obiectionem Gallorum loquens de donis iustitiæ, & gratiæ dicit. *Neque hæc dona ita ex Deo esse opinemur, ut quia ipse nature nostre auctor est, per conditionem iam hæc contulisse videatur. Qui a dedit quidem ab initio hanc homini facultatem, sed omnes eam in illo amisimus, in quo omnes peccauimus. Plura alia testimonia Patrum videri possunt apud Suarium lib. 3. de opere sex dierum cap. 17.*

24. Probatur quarto ratione. Nam Deus debuit creare hominem aptum ad finem, propter quem illum creauit: sed creauit hominem propter finem supernaturalem; ergo debuit creare hominem aptum ad finem supernaturalem; sed homo per gratiam constituitur aptus ad finem supernaturalem, per earentiam verò gratiæ constituitur ad illam ineptus; ergo &c.

25. Inferitur, quod ut docet Sanctus Thomas 1. p. qu. 95. art. 3. Adam creatus est cum omnibus virtutibus per se infusis. Probatur primo. Nam ex gratia, tanquam ex radice, sequuntur omnes virtutes per se infusæ, tum theologice, tum morales, ut docent communiter Theologi; ergo quandoquidem Adam creatus est cum gratia, creatus est cum omnibus virtutibus per se infusis.

26. Probatur secundo ratione, quam affert Sanctus Thomas loco citato. Nam ut dicitur Ecclesiast. 7. *Deus fecit hominem rectum;* sed ex dictis rectitudo primi status consistebat in hoc, quod dum ratio erat subiecta Deo, vires inferiores erant subiectæ rationi; ergo Adam fuit ita creatus, ut ratio esset Deo

su.

subiecta, & vires inferiores essent subiecta rationi; sed virtutes sunt habitus, quibus ratio secundum intellectum, & voluntatem constituitur subiecta Deo, ac vires inferiores subiacentur rationi: ergo Adam creatus fuit cum omnibus virtutibus per se infusis.

27. Addit Sanctus Thomas virtutes, quæ ex sui ratione non includunt imperfectionem, & virtutes, quæ includunt imperfectionem non repugnantem perfectioni status innocentie, fuisse in Adamo ante peccatum, tum quoad habitum, tum quoad actum; & quia charitas, & iustitia non includunt imperfectionem, fides, quæ est eorum, quæ non videntur, & spes, quæ est eorum, quæ non habentur, includunt imperfectionem non repugnantem statui viatoris, cui non debebatur visio Dei per essentiam, nec possessio finalis beatitudinis; ideo fides, spes, charitas, & iustitia fuerunt in Adamo viatore ante peccatum, tum quoad actum, tum quoad habitum. At verò virtutes, quarum actus supponit imperfectionem repugnantem perfectioni status innocentie, fuerunt ante peccatum in Adamo quoad habitum, non quoad actum. Et quia poenitentia, cuius actus est dolor de peccato commisso, & misericordia, cuius actus est dolor de miseria aliena, in suo actu includunt, vel supponunt imperfectionem repugnantem perfectioni status innocentie, in quo sicut non erat vllum peccatum, sic non erat vlla miseria, ideo poenitentia, & misericordia fuerunt ante peccatum in Adamo quoad habitum, non quoad actum. Habebat nimirum Adamus habitus poenitentiae, & misericordiae, quibus erat ita dispositus, vt si peccatum praecelisset, doleret, & si miseriam in alio videret, eam conaretur repellere, eo pacto, quo vt dicit Aristoteles lib. 4. Ethic. cap. ultimo vir virtute praeditus habet habitum verecundiae, quo verecundaretur, si turpe aliquid committeret. Sed hoc magis explicabitur in tractatu de Poenitentia. Videri possunt quæ diximus qu. 173. examinantes vtrum Angeli creati fuerint in gratia.

28. Ad 1. ex auctoritate libri questionum veteris, & noui testamenti, respondeo, quod ille liber non est Augustini, sed alicuius haeretici antiquioris Augustino, vt optimè probat Bellarminus lib. de Scripturis ecclesiasticis, obseruatione in 4. tomum Augustini, & in controuersijs lib. de Gratia primi hominis cap. 3. Hic auctor disertè refellit eos, qui dicunt Adamum accepisse Spiritum Sanctum, & Filium Dei fuisse per adoptionem, & eam adoptionem per Adami inobedientiam perditam nos per Christi obedientiam, & merita recuperare: quæ sententia non est, vt auctor ille docet, Patrum quorundam simplicium, sed doctissimorum Græcorum, & Latinorum, imò est dogma fidei, quod colligitur ex Apostolo ad Ephesios 4. vt ex Suario diximus num. 6. Afferit pro suo errore ille auctor Apostolum 1. ad

Corinth. 15. dicentem: *Factus est primus Adam in animam viuentem, nouissimus autem in spiritum viuificantem.* Dicendum, quod eo loco Apostolus differit de resurrectione corporum, ac dicit prius esse corpus animale, quod accepimus ab Adamo, deinde corpus spirituale, quod post resurrectionem accipimus à Christo. De corpore animali explicat illud Gen. 2. *Factus est Adam in animam viuentem*, hoc est accepit corpus animale indigens cibo, & potu. De corpore spiritali, quod Christus accepit in resurrectione, subiungit: *Factus est nouissimus Adam in spiritum viuificantem*, hoc est accepit corpus spirituale, quod non subiaceret fami, siti, nec vlli corporali necessitati. Ita explicant hunc Apostoli locum Chrysostomus, Theophylactus, Ambrosius, Anselmus, S. Thomas, & alij in Commentarijs, ac S. Augustinus epist. 146. & lib. 13. de Ciuit. cap. 2. & 13. & S. Thomas 1. p. q. 95. art. 1. ad 1. quos refert Bellarminus loco citato. Licet Adam habuerit corpus animale, hoc est subiaccens necessitatibus fami, ac siti, tamen habuit animam spiritualement, & habuit Spiritum Sanctum, & gratiam sanctificantem.

29. Ad 2. S. Thomas 1. p. quæst. 95. art. 1. ad 3. ex S. Augustino verbis citatis docet Deum sic ordinasse angelorum, & hominum vitam, vt prius eos posuerit in statu viæ sine gratia confirmante, vt appareret, quid in eis posset liberum arbitrium non confirmatum in gratia, in quo statu angeli boni gratiam conseruauerunt, angeli mali, & Adam gratiam amiserunt: deinde posuerit in statu termini, in quo sancti beneficio gratiae confirmantis redduntur prorsus impeccabiles, damnati iusto Dei iudicio omni gratia destituti, perpetuo peccant; ergo ex ijs verbis non probatur angelos, & Adam creatos fuisse cum sola naturali arbitrij libertate sine gratia.

30. Ad 3. S. Augustinus eo loco non describit ordinem rerum gestarum, nec significat prius tempore hominem accepisse vitam animalem per infusionem animæ, deinde vitam spiritualement per infusionem gratiae, sed solum describit ordinem narrationis Moysis, ac significat Moysen prius describere infusionem animæ, per quam Adam accepit vitam animalem, deinde infusionem gratiae, per quam accepit vitam spiritualement, & supernaturalem. Moyses igitur iuxta explanationem Augustini per illa verba *insufflauit in faciem eius spiraculum vite*, significat Deum infudisse Adamo animam, per quam accepit vitam animalem, ideoque ex ijs nondum spiritualement hominem debemus intelligere. Dum verò deinde idem Moyses dicit, Deum constituisse hominem in Paradiso, hoc est in beata vita, ac dedisse illi præceptum perfectionis, significat Deum infudisse Adamo gratiam, & vitam spiritualement, ideoque ex illis verbis debemus intelligere hominem accepisse vitam spiritualement gratie, licet homo non prius tempore, sed simul acceperit vitam

vitam animalem per infusionem animæ, & vitam spirituales per infusionem gratiæ, vt pluribus alijs locis S. Augustinus docet. Suarius lib. 3. de opere sex dierum, cap. 17. num. 17. dicit, Augustinum per ea verba non negare Adam simul cum infusione animæ accepisse vitam spirituales gratiæ, sed solum negare, quod acceperit vltimam perfectionem gratiæ conuenientis suo statui, quam tunc solum accepit, cum constitutus est in Paradiso.

31. Ad 4. concedo maiorem, & minorem, ac nego consequentiam. Ideo homo debuit prius constitui in statu gratiæ, quam in statu gloriæ, quia prius debuit gloriam mereri per actus exercitos in statu gratiæ, deinde gloriam consequi; sed non prius debuit mereri gratiam per actus exercitos in statu puræ naturæ, deinde gratiam consequi, imò repugnat, vt quis per actus exercitos in statu puræ naturæ mereatur gratiam supernaturalem, vel se ad illam disponat; ergo non prius tempore debuit constitui in statu puræ naturæ sine gratia, deinde constitui in statu gratiæ, sed debuit accipere gratiam in primo instanti creationis animæ.

32. Ad 5. Vt refert Suarius lib. 3. de opere sex dierum, cap. 19. Sotus lib. 1. de Natura, & Gratia cap. 5. docet Adamum in primo instanti accepisse gratiam, & iustitiam sine proprio motu voluntatis, quo se disposuerit ad gratiam. A fortiori id dicunt Alensis, Henricus, Capreolus, & alij, qui docent nec angelos in primo instanti creationis se disposuisse ad gratiam, vt refert Suarius lib. 5. de angelis, cap. 8. num. 3. At S. Thomas 1. par. quæst. 95. art. 1. ad 5. docet Adamum in primo instanti creationis se disposuisse ad gratiam sanctificantem per proprios actus. Deus igitur ita creauit Adam, vt in primo instanti per auxilia gratiæ ipsum efficaciter excitaret ad credendum, sperandum, & amandum Deum creatorem suum: Adam verò diuinæ excitationi libere consentiens, credidit, sperauit, & amauit, & sic se disposuit ad gratiam sanctificantem, & virtutes infusas, quas in eodem instanti temporis, sed in posteriori signo naturæ accepit.

33. Hæc secunda sententia, quam sequitur Suarius loco citato, est multo probabilior. Probatur. Nam Adam creatus est in statu perfectò, ac adultus; ergo debuit illi dari cognitio propria adulti, ac gratia debuit dari vt datur adultis; sed gratia datur adultis dependenter à propria dispositione; ergo Adamo gratia debuit dari dependenter à propria dispositione. Confirmatur ex Augustino, & alijs Patribus, qui dicunt Adamum non solum fuisse creatum cum gratia, sed etiam cum cognitione, & amore actuali Dei. Bernardus etiam sermone de coena Domini dicit primum parentem fuisse factum domesticum Domini, eiusque cognitione, & amore ditatum. Athanasius orat. contra Idola dicit Deum creasse hominem, tribuendo ei suæ æternitatis intellectum, & cognitionem &c.

34. Dum opponitur, quod homo ad perfectè operandum indiget aliqua mora temporis &c. respondeo, quod homo ad perfectè operandum tunc indiget mora temporis, cum ipsemet debet per motum localem excitare phantasmata; sed primus homo fuit à Deo creatus in statu perfectò, & cum phantasmatis, & speciebus intelligibilibus excitatis; ergo statim potuit perfectè operari, & dependenter ab auxilijs gratiæ excitantis se dispo- nere ad gratiam sanctificantem.

QVAESTIO CCLIX.

*Vtrum in Adamo ante peccatum darentur
passiones appetitus sensitui, & pars infe-
rior esset perfectè subiecta superio-
riori, & appetitus sensituius
esset perfectè subiectus
rationi?*

S. Tho. quæst. 95. art. 2.

1. **V**identur in Adamo non fuisse passiones appetitus sensitui. Primo enim corpus Adami fuit impassibile: ergo etiam anima, ac proinde carnis passionibus appetitus sensitui.

2. Secundo per virtutem moralem comprimuntur passiones appetitus sensitui; sed in Adamo fuit perfecta virtus moralis: ergo.

3. Tertio videtur in Adamo ante peccatum pars inferior non fuisse perfectè subiecta superiori, & appetitus sensituius non fuisse perfectè subiectus rationi. Adam enim non poterat impedire, ne proposito obiecto visibili, potentia visiva illud videret, ne proposito obiecto audibili, potentia auditiva illud audiret &c. ergo neque poterat impedire, ne proposito obiecto sensibili iucundo, puta cibo ad vescendum suauis, appetitus sensituius illud appeteret; ergo appetitus sensituius non erat perfectè subiectus rationi, ac voluntati. Probatur antecedentes. Ideo Adam non poterat impedire, ne proposito obiecto visibili, & audibili, potentia visiva, & auditiva illud videret, & audiret, quia potentia visiva, & auditiva sunt potentiae necessariae, & naturales, quæ necessario feruntur in sua obiecta sufficienter proposita; sed etiam appetitus sensituius est potentia necessaria, & naturalis: ergo.

4. Secundo Gen. 3. dicitur: *Vidit mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit;* ergo aspectus pomi excitauit in muliere desiderium illius comedendi, quod desiderium præuenit consensum voluntatis: ergo appetitus sensituius in muliere etiam ante peccatum non erat perfectè subiectus rationi.

5. Respondeo, quod vt docet S. Thomas hoc art. 2. quæst. 95. ex passionibus appetitus sen-

sensitui quadam ordinantur ad bonum, ut amor, & gaudium, quadam ad malum, ut timor, & dolor. Hoc supposito, S. Thomas ponit tres conclusiones.

6. Prima conclusio est: in Adamo ante peccatum non fuit timor, neque dolor, aut alia passio, quæ est de malo ut præsentis, vel imminente. Probatur: nam ante peccatum, nullum malum aderat, vel imminerebat: sed dolor est de malo ut præsentis, timor est de malo ut imminente; ergo in Adamo ante peccatum non erat dolor, neque timor.

7. Secunda conclusio est: in Adamo ante peccatum non erat ulla passio, quæ versetur circa bonum ut non habitum, & tunc habendum, ut cupiditas æstuans, & affligens. Probatur: nam Adam habebat omnia bona pro eo statu viatoris habenda: sed cupiditas æstuans est de bono ut non habito, ac tunc habendo: ergo.

8. Tertia conclusio est: in Adamo ante peccatum potuerunt esse passiones, quæ sunt de bono ut præsentis, puta amor, & gaudium, & quæ sunt de bono futuro ut suo tempore habendo, ut desiderium, & spes non affligens. Probatur: nam poterat amare bona præsentia, ijsq. delectari: poterat etiã habere desiderium, & spem non affligentem bonorum futurorum, ut suo tempore habendorum, præsertim in statu termini.

9. Hæc doctrina desumpta est ex S. August. 1. 10. de Ciuit. c. 10. ubi dicit. *Quis tandem absolute dici beatus potest, qui timore afficitur, vel dolore. Quid autem timore, vel dolore poterant illi homines in tantorum tanta affluentia bonorum, ubi nec mors metuebatur, nec ulla corporis mala valetudo, nec aberat quicquam, quod bona voluntas adipisceretur, nec inerat, quod carnem, animusque hominis scilicet viuientis offenderet? Amor erat imperturbatus in Deum, atque inter se coniugum fida, & sincera societate viuientium, & ex hoc amore grande gaudium, non desistente quod amabatur ad fruendum. Erat deuitatio tranquilla peccati, qua manente, nullum omnino aliunde malum, quod contristaret irruerat.*

10. Hoc supposito, queritur, vtrum in Adamo appetitus sensituius cum suis passionibus esset perfecte subiectus rationi, & pars inferior esset perfecte subiecta superiori?

11. Pro solutione questionis, supponendum est, quod homo physice componitur ex carne, & spiritu, cum anima rationalis sit spiritus, & per carnem conuenit cum bestiis, per spiritum cum Angelis. Ratione carnis, qua conuenit cum bestiis, habet propensionem quamdam ad bonum corporale, & sensibile, in quod fertur per sensum, & appetitum sensituium, puta ad voluptatem sensibilem videndi, audiendi, odorandi, comedendi, bibendi &c. Ratione spiritus, in quo conuenit cum Angelis, habet propensionem ad bonum spirituale, & intelligibile, in quod fertur per intellectum, & voluntatem. Hinc oriuntur in nobis simplices inclinationes indeliberatæ ad contraria bona sensibilia, & intelligibilia, in quibus consistit

pugna quadam carnis cum spiritu, & appetitus sensitui cū ratione, & ex hac pugna oritur ingens bene agendi difficultas. E. G. proposito præcepto ieiunandi, homo per spiritum inclinatur ad honestatem ieiunandi, per carnem, & appetitum sensituium ad voluptatem comedendi, & in his contrariis inclinationibus consistit pugna, per quam caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, ut loquitur Apostolus ad Gal. 5. Quia verò in nobis inclinationes istæ partis inferioris, & appetitus sensitui ad bona inhonesta contraria rationi sæpe præueniunt deliberationem rationis, & licet possimus illis non consentire, tamen non possumus illas, per imperium rationis, & voluntatis impedire, ideo in nobis pars inferior, & appetitus sensituius non est perfecte subiectus parti superiori, ac rationi.

12. His positis, queritur, vtrum in Adamo ante peccatum pars inferior esset perfecte subiecta superiori, caro esset perfecte subiecta spiritui, & appetitus sensituius esset perfecte subiectus rationi: & quia hæc perfecta subiectio consisteret in hoc, ut nulla simplex inclinatio ad bonum sensibile, vel contrarium honesto, præueniret deliberationem rationis, & ut posset à voluntate, & ratione impediri, queritur, vtrum in Adamo ante peccatum nulla talis inclinatio præueniret deliberationem, & imperium rationis, & vtrum Adam posset ad nutum omnes tales inclinationes impedire?

13. Pelagiani cōmuniter docuerunt Adamum eodem modo, ac nos, cum voluptatum cupiditatibus, omniumque sensuum libidinibus creatum fuisse. De videndi, & gustandi libidine Iulianus sic loquitur apud Augustinum lib. 1. operis imperfecti contra Iulianum. *Hanc autem voluptatem, & concupiscentiam ante peccatum in paradiso fuisse res illa declarat, quæ ad delictum via per concupiscentiam fuit, quæ cum pomi decore oculos incitasset, spem etiam incundi irritauit saporis.* Posuit etiam Iulianus in Adamo libidinem, & rebellionem carnis propriè dictam, ideoque S. Augustinus lib. 4. contra Iulianum illi exprobat; & non erubescis istum morbum, vel quod tu quamuis pudibundus fateris, istam libidinem introducere in paradysum, & tribuere coniugibus ante peccatum?

14. Aliqui Catholici dixerunt in Adamo ante peccatum non fuisse inclinationes indeliberatas ad bona sensibilia fuisse tamen innatum, & indeliberatum appetitum excellentiæ, & laudis, quoad intellectum, & voluntatem. Addunt alij amorem excellentiæ in natura integra, & perfectæ intensissimum fuisse. Suarez lib. 1. de Gratia, cap. 25. num. 9. refert Ioannem Vincentium, qui in Relectione de Gratia Christi, quæst. 6. docuit ex obiectis spiritualibus in natura integra potuisse esse grauissimam tentationem superbiæ, quæ sola superaret omnes, quæ nunc sunt: & ex hoc principio infert, durante statu naturæ integræ, plures homines fuisse damnandos, quam

saluandos. Proportionaliter dicunt Angelos, ac præsertim supremum ex propria excellentia, & pulchritudine per quosdam motus indeliberatos abstractos, & illectos esse ad superbendum, & sic grauissimam tentationem passos esse, quam boni vicerunt, & cui mali succubuerunt. Scotus in 2. dist. 29. quæst. unica dicit, quod in eo statu esset tranquillitas in anima, quia vel natura inferior non insurgeret contra superiorem, vel si insurgeret, posset facile, & delectabiliter à superiori contineri, & ordinari: ac videtur sub dubio relinquere, utrum appetitus inferior esset perfecte subiectus superiori. Videri potest Suarius lib. 3. de opere 6. dierum cap. 12.

14. Dicendum: in Adamo, & in angelis ante peccatum nulla simplex inclinatio ad bonum sensibile, vel intelligibile contrarium, honesto præueniebat deliberationem, & imperium rationis, ac proinde angeli, & primi parentes in statu naturæ integræ poterant ad nutum omnes istas inclinationes impedire.

15. Probatur primò ex Scriptura. Primus locus est. Gen. 3. primi parentes ante peccatum nudi erant, & non confundebantur, postquam autem peccarunt, aperti sunt oculi amborum, cumque cognouissent se esse nudos, consueverunt folia ficus, & fecerunt sibi perizonata; sed non ex alia ratione ante peccatum non confundebantur de sua nuditate, nisi quia nullos in corpore experiebantur motus pudendos, & inobedientes rationi, post peccatum verò confusi sunt, quia tales motus experti; ergo ante peccatum in corpore nalli erant motus pudendi, & præuenientes rationem, adeoque corpus erat perfecte subiectum, & obediens animæ; sed motus pudendi corporis inobedientes rationi oriuntur ex motibus appetitus sensitui inobedientibus rationi; ergo ante peccatum, neque in appetitu sensitui erant motus inobedientes rationi, adeoque appetitus sensitivus erat perfecte subditus, & obediens rationi, ac sine rationis imperio non mouebatur ad vllum obiectum sensibile contrarium honesto; sed ex eadem ratione voluntas non debuit moueri ad vllum obiectum etiam intelligibile contrarium honesto; ergo neque pars inferior neque voluntas mouebatur indeliberatè ad vllum obiectum sensibile, vel intelligibile contrarium honesto, ac proinde pars inferior erat perfecte subiecta parti superiori, & voluntas carebat omnibus motibus indeliberatis contrariis rationi. Hoc argumento saepe utitur S. Augustinus, ac præsertim lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione, c. 22. dicens: Placebant Deo, & placebat illis Deus, & quamuis corpus animale gestarent, nihil inobediens in illo aduersum se moueri sentiebant. Faciebat quippe hoc ordo iustitiae, ut quia eorum anima famulum corpus à Deo Domino acceperat, sicut ipsa eidem Domino suo, ita illi corpus eius obediret, atque exhiberet vitæ illi congruum sine ulla resistentia famulatum. Hinc nudi erant, & non confundebantur. Et non multo post eodem cap. 22. Posteaquam est illa facta

transgressio, & anima inobediens à lege sui Domini auersa est, habere cepit contra eam seruus eius, hoc est corpus eius leges inobedientiæ, et produxit illos homines nuditatis suæ, animaduerso in se motu, quem ante non senserant, quæ animaduersio aperitio dista est oculorum. Neque enim oculis clausis inter arbores oberrabant. Dicit hoc Augustinus, quia aliqui insipienter asseruerant, primos parentes ante peccatum fuisse cæcos & post peccatum, apertis oculis, vidisse suam nuditatem, & de illa confusos fecisse sibi perizonata, quem stultum errorem S. Augustinus refert, & reijcit lib. 1. de nuptiis, & concup. c. 5. dicens. An forte, sicut quidam existimant, quia id, quod legunt, parum diligenter aduertunt, cæci creati erant prius homines, sicut canes, & quod est absurdum, non sicut canes crescendo, sed peccando, adepti sunt visum? Absit hoc credere.

16. Secundus locus est. Apostolus ad Roman. 7. concupiscentiam, ex qua oriuntur inclinationes indeliberatæ ad peccandum, vocat legem peccati, ac peccatum; sed ex Augustino, & ex Tridentino non ex alia ratione vocatur lex peccati, & peccatum, nisi quia ex peccato est, & ad peccandum inclinatur: ergo concupiscentia, ex qua oriuntur inclinationes indeliberatæ ad peccandum, est effectus peccati, adeoque non fuit in Adamo ante peccatum. Probatur minor, afferendo loca Augustini, & Tridentini. S. Augustinus lib. 1. de nuptiis, & concup. cap. 23. dicit. Concupiscentiam vocari peccatum, & legem peccati, quod ex peccato facta est, & peccatum, si vicerit, facit: & lib. 2. operis imperfecti contra Iulianum dicit: Eam Apostolus peccati nomine appellat, quia & de primo peccato originem ducit, & quisquis eius motibus ad illicita consenserit, peccat. Trid. sess. 5. can. 2. dicit: Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod verè, & præcipue in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccandum inclinatur. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

17. Tertius locus est. Ecclesiast. 7. dicitur Deus fecit hominem rectum; sed si homo fuisset factus cum concupiscentia, qua per motus indeliberatos inclinaretur ad bona contraria, honesto, non fuisset rectus, sed curuus: ergo.

18. Probatur secundo auctoritate præsertim S. Augustini, ac S. Thomæ. S. Augustinus lib. 14. de ciuit. cap. 12. dicit: Hoc itaque tam leue præceptum ad obseruandum, tam breue ad memoria retinendum, ubi præsertim nondum voluntati cupiditas resistebat, quod de pena transgressionis postea subsecutum est; ergo ante peccatum cupiditas non resistebat voluntati. Et inferius eodem, lib. 14. cap. 19. loquens de libidine, & ira, seu concupiscibili, & irascibili, dicit. Hæ igitur partes in Paradiso ante peccatum vitiosæ non erant. Non enim contra rectam voluntatem ad aliquid mouebantur. Lib. de Corrept. & Gratia cap. 11. Ille verò nulla tali rixa à se ipso aduersus seipsum tentatus, atque turbatus in illo beatitudinis loco sua secum pace

A a a a

frue.

fruebatur. Et cap. 12. Nihil illi, hoc est voluntati ex se ipsa concupiscentialiter resistebat. Si in Adamo nulla erat rixa, ac voluntati eius nihil concupiscentialiter resistebat: ergo nullæ dabantur inclinationes indeliberatæ ad bonum sensibile, vel intelligibile contrarium honesto, ac proinde nec dabantur indeliberati motus, &c. alioquin iam data fuisset in Adamo rixa, & pugna, & in ipsa eius voluntate aliquid voluntati concupiscentialiter resistens. Idem docet pluribus aliis locis, & præsertim libris contra Iulianum, & libris de Civitate. Libro enim 3. contra Iulianum, cap. 11. dicit: *In natura hominis ante peccatum pacem decebat esse, non bellum*: lib. 4. cap. 4. *Quæ pugna boni, & mali nulla esset, si nemo peccasset*: lib. 5. c. 5. inducit Adamum post peccatum semetipsum sic alloquētem: *In tota anima, & toto corpore, conditorem habeo pacis Deum. Quis in me seminavit hoc bellum?* & eodem lib. *Absit ut illa pax animi, & corporis haberet aliquid, propter quod adversus seipsam prima hominis natura repugnaret*. Lib. 14. de Civit. cap. 26. *Summa in carne sanitas, in anima tota tranquillitas*: lib. 21. de Civit. cap. 15. *Hoc autem bellum nullum esset, si natura humana per liberum arbitrium in reſtitutione, in qua facta est, persistisset*: ergo cum S. Augustinus constantissime doceat in natura integra ante peccatum fuisse perfectam pacem, & tranquillitatem, ac nullum bellum intrinsecum, nullam rixam, ac pugnam, nulli erant motus indeliberati ad bonum contrarium honesto, qui motus prævenirent rationem, & consensum voluntatis. Ideo S. Thomas S. Augustini vestigiis insistens 1. par. quest. 95. art. 2. quærens, utrum in primo homine fuerint animæ passionēs, concludit. *Vnde passionēs quandoque sunt in nobis prævenientes iudicium rationis, & impediētes, quandoque vero ex iudicio rationis consequentes, prout sensus appetitus aliquāter rationi obedit. In statu vero innocentie inferior appetitus erat rationi totaliter subiectus. Vnde non erant in eo passionēs animæ, nisi ex rationis iudicio consequentes.*

19. Probatur tertio conclusio ratione desumpta ex principiis S. Augustini, & S. Thomæ. Ideo enim in Adamo ante peccatum nō dabantur motus carnis, & appetitus sensitivi prævenientis imperium rationis, & voluntatis, quia dum Adam habuit pacem cum Deo, debuit etiam habere pacem in seipso; sed ut haberet pacem in seipso, non debuerunt in eo esse illi motus superbiæ, & illæ inclinationes ad bona etiam intelligibilia contraria bono honesto: alioquin non habuisset in seipso, & in sua voluntate pacem, sed intestinum bellum: ergo &c. Rursus dum in Adamo ratio erat obediens Deo, nihil debuit dari inobediens, & non perfectè subiectum rationi; sed si habuisset motus superbiæ, & inclinationes ad bona intelligibilia contraria bono honesto, qui motus, & quæ inclinationes prævenirent rationem, iam habuisset in seipso aliquid inobediens, & non perfectè subiectum rationi: ergo,

20. Infertur primo à fortiori in angelis ante peccatum non fuisse illos motus superbiæ, neque illas inclinationes ad bona intelligibilia contraria bono honesto, qui motus, & quæ inclinationes prævenirent imperium rationis, & voluntatis.

21. Infertur secundo Adamum, & angelos ante peccatum non habuisse alias tentationes, quam externas. Probatur, & explicatur. Tentationes aliæ sunt externæ, aliæ internæ. Tentationes externæ sunt, per quas quis ab alio proponente, & suadente incitatur ad transgressionem præcepti. Internæ sunt, per quas unusquisque tentatur, & incitatur à concupiscentia sua, abstractus, & illectus ad transgressionem præcepti: ex. gr. potest quis tentari ad transgressionem ieiunii extrinsecus quidem ab aliquo alio suadente, ut comedat carnes prohibitas, intrinsecus autem à concupiscentia sua, qua per motus indeliberatos appetit comedere carnes; sed angeli, & primi parentes ante peccatum non habuerunt illos motus indeliberatos superbiæ, vel concupiscentiæ, per quos inclinarentur ad transgressionem præcepti: ergo solum habuerunt tentationes externas. Et quidem angeli inferiores à supremo contra Dei honorem solliciti sunt; supremus angelus fuit sibi ipsi prima causa peccati absque eo, quod antecederet ab illo extrinseco, vel per illos motus indeliberatos inclinaretur ad peccandum: Hæc tentata fuit à diabolo, hoc est à Lucifero per serpentem illi dicente Gen. 3. *Cur præcepit vobis Deus &c.* Adam tentatus fuit ab Heuæ, dante illi pomum, ut comederet. Dixi, quod angeli, & primi parentes ante peccatum non habuerunt illos motus indeliberatos, quibus incitarentur ad peccandum. Nam postquam ceperunt peccare, excitati sunt in ipsis motus vehementissimi ad peccatum consummandum, & perficiendum, ut magis explicabitur in resp. ad 2.

22. Ad 1. distingo antecedens: corpus Adam erat impassibile quantum ad passionēs, quæ remouent dispositionem naturalem, concedo: quantum ad passionēs non remouentes dispositionem naturalem, nego: & distingo consequens: ergo anima fuit impassibilis quantum ad passionēs contrarias rationi, ac prævenientes, vel impediētes rationem, concedo: quantum ad passionēs non contrarias rationi, & subsequētes imperium rationis, nego. Sicut corpus Adami ante peccatum erat impassibile passionibus mortis, ægritudinum &c. auferentibus naturalem dispositionem, sed poterat pati passionibus congruis, ac delectabilibus, & non auferentibus naturalem dispositionem, ut cum S. Thoma qu. 97. ar. 2. dicitur qu. 269. sic anima Adami erat impassibilis passionibus molestis, vel prævenientibus, aut impediētibus rationem, at poterat pati passionibus iucundis, consequentibus, ac non impediētibus rationem.

23. Ad 2. Virtus moralis passionēs non omni.

omnino aufert, neque impedit, sed illas ordinat. Temperati enim est concupiscere sicut oportet, & quæ oportet, ut dicitur 3. Ethic. c. 1.

24. Ad 3. concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas est, quia viuacitas sensuum, quæ consistit in hoc, ut proposito obiecto sensibili, sensus non possit illud non percipere, non est imperfectio contraria perfectioni status naturæ integræ, in quo debuit dari perfecta pax, & subiectio inferiorum respectu superiorum. At libido sentiendi, quæ per motus indeliberatos nos etiam repugnantes inclinat ad sentiendum appetitu voluptatis sensibilibus &c. est imperfectio contraria statui naturæ integræ, in quo debuit esse perfecta pax, & subiectio inferiorum respectu superiorum. Eo enim ipso, quod datur hæc libido sentiendi, datur bellum intestinum, & inobedientia, ac rebellio quedam inferiorum respectu superiorum. Hæc responsio desumpta est ex S. Augustino lib. 4. cap. 14. contra Iulianum dicente, aliud esse viuacitatem sentiendi, quæ verum à falso in rebus corporalibus, magis, minusque discernimus, aliud sentiendi libidinem, quæ nos ad sentiendum etiam repugnantes appetitu carnalis voluptatis impellit. Viuacitas sentiendi fuit in natura integræ, libido sentiendi non fuit, cum statum illum dedeceret. Licet appetitus sensitivus sit potentia naturalis, quæ proposito obiecto sensibili, naturaliter ad illud inclinatur, tamen in statu naturæ integræ dono quodam supernaturali, quasi aureo quodam fræno fuit ita subiectus rationi, & voluntati, ut moveri non posset, nisi dependenter ab imperio, vel consensu rationis, & voluntatis, ut magis explicabitur quæ sequenti.

25. Ad 4. Heu! postquam peccare ceperat, præbendo jaures, & fidem quamdam adhibendo suggestioni serpentis, sensit in se excitari libidinem videndi, & gustandi pomum, & ex hac libidine, & concupiscentia orta ex peccato inchoato, inclinata fuit ad peccatum consummandum; ergo non probatur in Heu! fuisse motum concupiscentiæ, qui antecesserit omne peccatum, sed solum fuisse motum concupiscentiæ, qui secutus fuerit, & causatus ex peccato inchoato, ac præcesserit, & causauerit peccatum consummatum.

QVÆSTIO CCLX.

Vtrum iustitia originalis, quæ in Adamo inferiora erant perfectè subiecta superioribus, fuerit donum supernaturale, & in quo consisteret?

1. **V**idetur iustitia originalis in Adamo non fuisse donum supernaturale, sed naturale: primo quia quod est debitum, naturæ innocentis non est donum supernaturale, sed naturale; sed iustitia originalis, quæ inferiora essent perfectè subiecta superioribus, fuit debita naturæ innocentis; ergo &c. Pro-

batur minor: nam id, sine quo natura esset mala, inordinata, & monstrosa, est debitum naturæ innocentis; sed natura humana sine naturali integritate, quæ appetitus esset perfectè subiectus rationi, esset mala, inordinata, & monstrosa; siquidem mala, inordinata, & monstrosa est natura, in qua caro sit rebellis spiritui, & appetitus sensitivus sit rebellis rationi; ergo &c.

2. Secundo non est supernaturale quod ex se non conducit ad finem supernaturalem videndi Deum, prout est in se; sed iustitia originalis, quæ in homine inferiora sunt perfectè subiecta superioribus, potest non conducere ad finem supernaturalem, sed ad finem merè naturalem; ergo non est donum ex se supernaturale.

3. Tercio videtur non posse explicari, in quo consisteret hæc iustitia originalis; ergo, &c.

4. Respondeo, quod ut refert Bellarminus lib. 1. de Gratia primi hominis, cap. 1. Lutherus in Comment. ad 3. cap. Genesios, docuit iustitiam originalem fuisse naturalem primo homini. Sic enim dicit. *Quare statuamus iustitiam non fuisse quoddam donum, quod ab extra accederet, separatum à natura hominis, sed fuisse verè naturalem, ut natura Ada esset diligere Deum, credere Deo, agnoscere Deum. Hæc tam naturalia fuerunt in Adamo, quam naturale est, quod oculi lumen recipiunt.* Et infra. *Porro hæc probant originalem iustitiam esse de natura hominis; ea autem amissa, non integra mansisse naturalia, ut scholastici delirant.* Eandem doctrinam licet non ita clare insinuat Calvinus locis à Bellarmino allatis, eamque secuti sunt communiter Novatores. Idem clarè docuit Michael Baius, cuius 27. propositio damnata à Pio V. & Gregorio XIII. est: *Integritas primæ conditionis non fuit indebita naturæ humane exaltatio, sed naturalis eius conditio, & ut dicitur in Bulla, eam sententiam Baius repetit, & probat per pluræ capitula.*

5. Dicendum contra hunc errorem: iustitia originalis, quæ in Adamo inferiora erant perfectè subiecta superioribus, non fuit proprietas naturaliter debita, sed donum gratiæ supernaturale, & indebitum.

6. Probatur primo auctoritate Patrum, & præsertim S. Augustini, qui lib. 4. contra Iulianum, cap. ultimo dicit: *Quid est gustato cibo prohibito, nuditas indicata, nisi peccato nudatum, quod gratia contegebatur? Gratia quippe magna ibi erat, ubi terrenum, & animale corpus bestialem libidinem non habebat; ergo ex S. Augustino subiectio, quæ caro in Adamo non erat rebellis spiritui, non solum erat gratia, sed erat magna gratia: sed ex eadem ratione perfecta subiectio appetitus rationi, & partis inferioris superiori erat gratia; ergo talis subiectio non fuit naturalis, sed donum gratuitum.* Testimonia aliorum Patrum, ac præsertim Basilij, Chrysostomi, Cyrilli Alexandrini, Ambrosij, Hieronymi, Anselmi, Bernardi, videri possunt apud Bellarminum lib. 1. de Gratia primi hominis cap. 6.

7. Probatur secundo auctoritate S. Thomae, Scoti, & scholasticorum, tum antiquorum, tum recentiorum. S. Thomas 1. p. qu. 95. art. 1. in corpore dicit. *Manifestum est autem, quod illa subiectio corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem, non erat naturalis; & paulo post: Ex quo datur intelligi, quod si deferente gratia, soluta est obedientia carnis ad animam, quod per gratiam in anima existentem inferiora ei subdebantur.* Quæst. 4. de malo art. 1. dicit. *Est autem considerandum, quod primo homini in sua institutione datum fuerat diuinitus quoddam supernaturale donum, scilicet originalis iustitia, per quam ratio subdebatur Deo, & inferiores vires rationi, & corpus animæ.* Idem docet lib. 4. contra Gentes, cap. 52. & 2. sentent. dist. 31. quæst. 1. art. 1. ac S. Thomam sequuntur Thomistæ, nimirum Capreolus in 2. sent. dist. 30. quæst. 1. art. 1. Caietanum tum 1. p. qu. 95. art. 1. tum 1. 2. quæst. 85. art. 3. ad 1. dubium, Ferraricensis in comm. lib. 4. contra gentes, cap. 52.

8 Scotus in 2. Dist. 29. quæst. vnica loquens de subiectione inferiorum dicit. *Cum hoc non habuerit potentia facta in puris naturalibus, necesse est ipsum ponere donum supernaturale, quod sit illa tranquillitas perfecta in anima.* Idem docuerunt Durandus, & alij scholastici antiqui, & etiam recentiores, quos citat Bellarminus lib. 1. de Gratia primi hominis, cap. 5. & Suarius Prolog. 4. cap. 2. num. 9.

9 Probatur tertio ratione; Nam appetitus sensituius, cum sit potentia naturalis, ac necessaria, proposito bono sensibili, naturaliter illud appetit, & ad illud inclinatur; ergo vt proposito bono sensibili, illud non appetat, & ad illud non inclinatur, sed perfecte obediat voluntati, ita vt non moueatur, nisi ad nutum voluntatis, & prout voluntas imperat, debet dari aliquod donum supernaturale, quod vocamus iustitiam originalem.

10 Inferitur hoc donum perfectæ subiectionis appetitus respectu rationis esse donum supernaturale, non solum quoad modum, sed etiam quoad substantiam, non solum per accidens, sed per se. Probatur, & explicatur. Supernaturale per se, & quoad substantiam est, quod ita est indebitum naturæ, vt in nullo casu possit obtineri ex viribus naturæ: supernaturale per accidens, & quoad modum est, quod licet possit haberi ex viribus naturæ, tamen in præsentibus circumstantiis non potest haberi ex viribus, & exigentia naturæ, sed solum à Deo supernaturaliter operante; sed perfecta subiectio appetitus sensitui respectu rationis est donum ita indebitum naturæ, vt in nullo casu possit haberi ex viribus naturæ: ergo, &c.

11 Posito, quod iustitia originalis sit donum supernaturale, quæritur, in quo consistat. Dicendum breuiter, quod consistet in vna, vel pluribus qualitatibus supernaturalibus receptis in viribus inferioribus, & superioribus, per quas vires inferiores redderentur perfecte subiectæ superioribus, ac vires su-

periores redderentur aptæ ad mouendas, & regendas ad nutum vires inferiores.

12 Probatur, & explicatur. Corpora nostra ex se sunt graui, crassa, corruptibilia, passibilia &c. & tamen corpora beatorum per aliquas qualitates supernaturales, quæ vocantur dotes gloriose, redduntur leuia, subtilia, incorruptibilia, impassibilia; ergo proportionaliter licet corpus ex se non sit perfecte subiectum animæ, & appetitus sensituius ex se non sit perfecte subiectus rationi, tamen per aliquas qualitates supernaturales corpus redderetur perfecte subiectum animæ, & appetitus rationi: ac per proportionales qualitates anima, ratio, & voluntas perficerentur ita, vt possent pro nutu anima vt corpore, ratio, & voluntas appetitu sensitui. In his qualitatibus explicandis non est amplius immorandum, quia cum sint supernaturales, & non cadant sub experientiam, non possunt à nobis nisi sub obscure, & per analogiam cognosci. Videri potest Suarius lib. 3. de opere sex dierum, cap. 12. præsertim nu. 34. & seq.

13 Ad 1. nego iustitiam originalem, qua inferiora sint perfecte subiecta superioribus, esse debitam naturæ innocenti: siquidem, probatum est talem iustitiam esse donum supernaturale, ac prorsus indebitum. Nego etiam, quod si natura innocens crearetur sine perfecta subiectione inferiorum respectu superiorum, esset mala, inordinata, ac monstrosa, ac dico, quod etiam tunc esset bona, vt probabitur ex professo inferius, cum agemus de possibilitate status puræ naturæ.

14 Ad 2. distingo maiorem: non est supernaturale metaphysicè quod ex se non conducit ad finem supernaturalem videndi Deum, nego: non est supernaturale theologicè, transeat; transmittito minorem: & nego consequentiam. Ex dictis quæst. 156. num. 17. duplex potest distingui supernaturale, metaphysicum, & theologicum. Supernaturale, Theologicum est, quod per se conducit ad finem supernaturalem videndi Deum prout est in se: E. G. gratia sanctificans, lumen gloriæ, habitus fidei, spei, charitatis, virtutum infusarum &c. Supernaturale metaphysicum est quod ita est indebitum naturæ, & supra eius vires, vt per se non conducatur ad finem supernaturalem videndi Deum, sed possit etiam dari in ordine ad finem naturalem: E. G. incorruptibilitas corporum est indebita naturæ, & supra eius vires, sed posset dari corporibus humanis, non ad finem videndi Deum, prout est in se, sed ad finem consequendi beatitudinem naturalem consistentem in cognitione, abstractiua Dei. Transmitti potest, quod iustitia originalis, qua inferiora perfecte subijciuntur superioribus, ex se possit non conducere ad finem supernaturalem videndi Deum, sed ad finem merè naturalem, adeoque non sit per se Theologicè supernaturalis: nihilominus est supernaturalis metaphysicè, quia est donum naturæ indebitum, & supra eius vires,

res, vt probatum est num. 9. & 10.

15 Ad 3. iam num. 11. explicatum est in quo consisteret iniustitia originalis.

QVÆSTIO CCLXI.

Vtrum Adam ante peccatum habuerit perfectam libertatem, qua nos post peccatum caremus?

1 **V**idetur Adam ante peccatum non habuisse perfectam libertatem, qua nos post peccatum caremus. Eatenus enim Adam habuit perfectam libertatem, quatenus habuit potentiam proximè indifferentem ad eligendum bonum, vel malum: sed etiam nos post peccatum habemus potentiam proximè indifferentem ad eligendum bonum, vel malum, ideoque nobis in natura lapsa existentibus dicitur Eccles. 15. *Apposui tibi aquam, & ignem, ad quod volueris, extende manum tuam:* ergo &c.

2 Respondeo: certum est primo Adamum creatum fuisse cum libero arbitrio. Ideo S. Augustinus in Enchirid. cap. 25. loquens de Adamo ante peccatum dicit: *Sic cum munerans libero arbitrio, ut regeret imperio, terreret exitio.* Idem vt indubitatum supponit Concilium Arausicanum can. 7. 8. 13. 25.

3 Certum est secundo Adamum ante peccatum non habuisse liberum arbitrium determinatum ad bonum, adeoque impeccabile, sed habuisse liberum arbitrium peccabile, ac indifferentem ad bonum, & malum, cum de facto peccauerit. Possumus ergo distinguere tres status liberi arbitrij. Primus, in quo fuit Adam ante peccatum, & in quo fuerunt Angeli in statu viæ: secundus in quo sunt beati: tertius in quo sunt damnati. Adam, & Angeli in statu viæ ante peccatum habuerunt liberum arbitrium proximè peccabile, per quod proximè poterant eligere bonum, vel malum. Beati in statu termini habent liberum arbitriū proximè impeccabile, per quod possunt eligere inter bonum, & bonum, sed non possunt peccare, eligendo malum. Damnati in statu termini habent liberum arbitrium cum morali necessitate semper peccandi, vt dictum est quæst. 189. num. 25. Docet hoc S. Augustinus pluribus in locis. Lib. 22. de Ciuit. cap. 30. dicit. *Seruandi autem erant gradus diuini muneris, ut primum daretur liberum arbitrium, quo non peccare posset homo, nouissimum, quo peccare non posset, atque illud ad comparandum meritum, hoc ad recipiendum præmium pertineret.* In Enchiridio cap. 105. Sic enim oportebat prius hominem fieri, ut bene velle posset, & male, nec gratis, si bene, nec impune, si male; postea verò sic erit, ut male velle non possit: & paulo post: ordo prætermittendus non fuit, in quo Deus voluit ostendere, quam bonum sit animal rationale, quod etiam peccare possit, quamuis sit melius, quod peccare non possit.

4. Certum est tertio Adamum, & Ange-

los ante peccatum in statu viæ habuisse liberum arbitrium, quo proximè poterant eligere non solum bonum naturale, sed etiam supernaturale: siquidem ex dictis quæst. 258. habuerunt gratiam sanctificantem, & habitus infusos, quibus poterant elicere, ac de facto elicuerunt actus fidei, spei, charitatis super omnia &c.

5. Certum est quarto ex dictis quæst. 259. quod in Adamo ante peccatum per iustitiam originalem pars inferior erat perfectè subiecta superiori, & appetitus sensitivus rationi, ita vt nulla simplex inclinatio ad bonum sensibile, & intelligibile contrarium honesto præueniret deliberationem, & imperium rationis.

6. Hinc sequitur Adamum ante peccatum, & Angelos in statu viæ habuisse libertatem quamdam perfectam, qua nos caremus etiam cum sumus in statu gratiæ.

7. Probatur primo: nam libertas dicitur perfecta tripliciter: primo ex eo, quod non seruit peccato: secundo ex eo, quod est perfectè indifferens: tertio ex eo, quod sine difficultate potest se ad vtramlibet partem determinare: sed ex omnibus his tribus capitibus libertas Adami, & Angelorum fuit perfecta, libertas nostra est imperfecta: ergo. Probatur minor quoad singulas partes. Primo seruitus quædam peccati consistit in inclinationibus indeliberatis in bonum sensibile, vel intelligibile contrarium rationi, ideoque Apostolus sentiens in se has inclinationes, dicebat ad Rom. 7. *Sentio aliam legem in membris meis contrariam legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, & infra: quis me liberabit de corpore mortis huius?* Sed ex dictis quæst. 259. Adam ante peccatum, & Angeli in statu viæ, nullas habebant inclinationes indeliberatas ad bonum sensibile, vel intelligibile contrarium rationi, nos autem etiam in statu gratiæ habemus tales inclinationes: ergo Adam habebat libertatem ab hac seruitute peccati, qua libertate nos caremus. Hanc libertatem à seruitute peccati, qua nos caremus, in Adamo fuisse, sæpe docet S. Augustinus, ac præsertim lib. 14. de Ciuit. cap. 11. dicens. *Arbitrium igitur voluntatis tunc est verè liberum, cum vitijs, peccatisque non seruit. Tale datum est à Deo, quod amissum proprio vitio, nisi à quo dari potuit, reddi non potest. Vnde veritas dicit Io. 8. Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis: quæ Augustini verba Concilium Arausicanum redegit in canonem 13. & lib. de corrept. & gratia cap. 12. dicit. Illi ergo sine vlllo peccato data est, cum qua conditus est voluntas libera, & eam fecit seruire peccato: horum verò cum fuisset voluntas serua peccati, liberata est per illum, qui dixit Ioann. 8. Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis.* Probatur iam secunda pars minoris. Ad perfectam enim indifferentiam requiritur, vt voluntas non sit inclinata ad malum, sed voluntas Adami, & Angelorū, cum careret inclinationibus indeliberatis ad bona contraria rationi, carebat omni inclinatione ad malum, voluntas nostra

nostra per tales inclinationes indeliberatas est inclinata ad malum : ergo voluntas Adami etiam ex hoc capite habebat libertatem perfectam indifferentiam, qua nos caremus. Ideo Ecclesiast. 7. dicitur. *Deus fecit hominem rectum*, hoc est sine vlla inclinatione ad malum. Per peccatum verò natura humana inclinata est ad malum, & ideo à Sanctis Patribus dicitur figurata per mulierem illam inclinaram, quæ non poterat sursum respicere, de qua agitur Luc. 13. 11.

8. Probatur tertia pars : nam difficultas se determinandi ad vnam partem oritur ex eo, quod per contrarias inclinationes inclinamur ad partes oppositas, adeoque in nobis sit pugna quædam contrariarum inclinationum : sed nos habemus contrarias inclinationes indeliberatas ad partes oppositas : nam vt dicitur ad Galat. 5. *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem* ; Adam verò carebat istis inclinationibus, & hac pugna : ergo Adam habebat libertatem, qua poterat pro nutu, ac sine vlla difficultate se determinare ad vtramlibet partem, nos autem caremus tali libertate perfectæ facilitatis.

9. Probatur secundo auctoritate Pontifices, Concilia, ac Patres liberum arbitrium Adami ante peccatum vocant integrum, & sanum, liberum arbitrium post peccatum dicunt esse ægrotum, infirmum, & vulneratum : sed liberum arbitrium integrum, & sanum est perfectum, liberum arbitrium ægrotum, infirmum, & vulneratum est imperfectum : ergo &c. Probatur maior, afferendo loca Pontificum, Conciliorum, & Patrum. Ex Patribus Augustinus lib. de natura, & gratia, cap. 3. dicit : *Natura quippe hominis primitus inculpata, & sine vilo vitio creata est ; natura vero ista hominis, qua unusquisque ex Adam nascitur, iam medico indiget, quia sana non est : & eodem lib. cap. 41. Quis enim enim nescit sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad iussu viuendum potestate libera constitutum : sed nunc de illo agitur, quem seminiuum latrones reliquerunt, qui grauius sauciis, confossumque vulneribus &c. Sermone 3. de verbis Apostoli dicit. Magnas arbitrii liberi vires, cum conderetur accepit, sed peccando amisit. S. Prosper ad Capitula Gallorum resp. 8. loquens de perfecta libertate dicit. Dedit quidem ab initio hanc homini facultatem, sed omnes eam in illo amisimus, in quo omnes peccauimus. Auctor Hypognosticon, qui putatur discipulus Augustini lib. 1. cap. 3. dicit. Neminem posse per se sibi, id est per liberum arbitrium implere quod velit, rectè dicimus, nisi Protoplaston solum potuisse, cum voluntas liberi arbitrii fuisset sana eidem ante culpam : & cap. 4. Per peccatum ergo liberum arbitrium hominis possibilitatis bonum perdidit, non nomen, & rationem. Eodem lib. 3. cap. 8. Per inobedientiam primi hominis Diabolus humanum genus despoliauit, & vulnerauit morum scilicet ornamentis, & bono possibilitatis liberi arbitrii perditio : ergo docet per peccatum amissam perfectam li-*

bertatem : & eodem lib. 3. cap. 1. Hoc ergo vulnere cuncti libero claudicamus arbitrio, nec implere nobis naturaliter sufficit posse bonum, quia iam vt superius disputauimus de natura vitiosa peccato, id est de protoplastis hominibus, quorum sanus & ipsi natura, in quibus vitiosa est libertas, homo liberatus sana, perfectio scilicet libertatis arbitrio, quo sibi sufficit, non potest exoriri. Ex Pontificibus Celestinus ad Episcopos Galliarum cap. 4. iubet dici, ac credi : *In preuicatione Ade omnes naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse : & id ipsum confirmat auctoritate Innocentij Primi. Ex Concilij Arausicanum 2. can. 8. dicit esse dogma Semipelagianum, Non omnium liberum arbitrium esse per peccatum primi hominis infirmatum : can. 13. definit arbitrium voluntatis in primo homine esse infirmatum : can. 21. docet naturam per Adam esse perditam : can. 25. docet, quod secundum superscriptas Sacrarum Scripturarum sententias, vel antiquorum Patrum definitiones, hoc Deo propitiante, & predicare debemus, & credere, quod per antiquorum Patrum definitiones per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium &c.*

10. Addo, quod ex doctrina S. Augustini perfectio, & sanitas liberi arbitrii in Adamo consistebat in eo, quod voluntati non resistebat concupiscentia : ægritudo, & infirmitas liberi arbitrii nostri consistit in eo, quod voluntati resistit concupiscentia. Ideo lib. de Corrupt. & Grat. cap. 12. dicit. *Tales vires habebat eius, hoc est Adami voluntas, quæ sine vilo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, vt dignè tante bonitati, & bene viuendi facilitati perseverandi. Committeretur arbitrium &c. Nunc verò postquam est illa magna peccati merito amissa libertas, etiam maioribus donis adiuvanda remansit infirmitas. Idem docet S. Prosper lib. 3. de vita contemplatiua, cap. 2. dicens. Non eo modo iam possumus peccato resistere, si cui ille potuit, cui nihil aliud fuit non peccare, quam nolle. Nobis autem irreprehensibiliter viuere velle non sufficit, nisi ipsum velle nostrum, quod languida possibilitate deficit, diuina virtus adiuvet : quia illud ad non peccandum etiam inuare poterat adhuc sana natura, nos iam impedit vitiosa ; & illam peccare fecit sola peccandi voluntas, nos etiam cogit plerumque peccati iam facta necessitas. Peccandi necessitatem vocat concupiscentiam ortam ex peccato, quæ bonis conatibus resistit.*

11. Inferitur, in quo consistat ægritudo, vulnus, & infirmitas liberi arbitrii, in quo eiusdem sanitas, & integritas. Vulnus est diuisio eorum, quæ debent esse vnita. In Adamo voluntas, & appetitus sensitivus erant vnita. Nam nihil appetebat appetitus, quod non vellet voluntas, sed erat perfectè subiectus voluntati. In nobis appetitus sensitivus est diuisus à voluntate, & ab illa rebellis, & sæpè voluntas vult bonum, appetitus sensitivus appetit malum ; ergo in Adamo liberum arbitrium erat sanum, & integrum, in nobis est ægrotum, & vulneratum. Est igitur in nobis, vt loquitur Augustinus lib. 8. confels. cap. 1. &

ex eo Prosper sententia 178. *Quædam ægrotudo animi, quia non totus assurgit, veritate subleuatus, consuetudine pregrauatus. Et ideo sunt duæ voluntates, quia una earum tota non est, & hoc adest alteri, quod deest alteri.*

12. Ad argumentum in contrarium. Adam ideo habuit perfectam libertatem, quia habuit potentiam ita proximè indifferentem ad eligendum bonum, vel malum, vt non seruiret peccato, nec per concupiscentiam esset inclinatus ad malum, ideoque posset sine vlla difficultate, & resistentia, & pugna interna contrariarum voluntatum se determinare ad vtramlibet partem: sed nos ita habemus potentiam proximè indifferentem, vt per motus indeliberatos appetitus sensitiui appetamus illicita, adeoque seruimus peccato, ac per concupiscentiam inclinamur ad malum, ac non possumus eligere bonum sine magna difficultate orta ex resistentia concupiscentiæ, & ex interna pugna contrariarum voluntatum; ergo Adam habuit libertatem perfectam, quam nos caremus, ac proinde in Adamo ante peccatum liberum arbitrium fuit sanum, & integrum, in nobis est ægrotum, vulneratum, & infirmum.

QVAESTIO CCLXII.

Virum Adam, & Angeli ad iustè viuendum, ac perseuerandum in iustitia, & ad singulos actus bonos indiguerint gratia, & adiutorio Dei?

1. **V**identur non indiguisse, primo quia Augustinus, & alij Patres, & Concilium Arausicanum dicunt nos per peccatum Adæ perdidisse liberum arbitrium ad credendum, & diligendum Deum; sed non perdidimus liberum arbitrium ad credendum, & ad Deum diligendum per vires gratiæ: nam possumus cum Paulo dicere: omnia possum in eo, qui me confortat; ergo perdidimus liberum arbitrium ad credendum, ad diligendum Deum, & ad alios actus salutes exercendos per vires naturæ, ac proinde Adam habuit liberum arbitrium, quo per vires naturæ, & sine adiutorio gratiæ poterat credere, & Deum diligere, sicut oportet. Probatur maior, afferendo loca Augustini, & aliorum Patrum. S. Augustinus epist. 107. circa medium, dicit: liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus. Fulgentius de Incarnat. & Grat. cap. 22. dicit. Hoc igitur in homine diuinitus agitur, cui fidem Deus infundit, vt gratiæ dono virtutem credendi natura recipiat, quam amisit. Prosper ad Capitula Gallorum resp. 8. Neque hæc dona ita ex Deo esse opinemur, vt quia ipse natura nostra auctor est, per conditionem iam hæc contulisse videatur: quia dedit quidem ab initio hanc homini facultatem, sed omnes iam in illo amisimus, in quo omnes peccauimus. Auctor Hypognosticon.

lib. 3. cap. 1. dicit. Neminem posse per se sibi, ideo per liberum arbitrium implere quod velit, rectè dicimus, nisi protoplaston solum potuisse, cum voluntas liberi arbitrii fuisset sana eidem ante culpam; Concilium Arausicanum can. 25. dicit, quod secundum antiquorum Patrum definitiones per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, vt nullus postea aut diligere Deum, sicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum est possit, nisi gratia eum, & misericordia diuina præueniat; ergo docet liberum arbitrium Adami ante peccatum ad Deum diligendum, sicut oportet, non fuisse gratia, & misericordia diuina præueniendum; sed si Adam non indiguit gratia Dei ad actum excellentissimum diligendi Deum, sicut oportet, non indiguit gratia Dei ad vltos actus bonos, & saluantes, ac meritorios vitæ æternæ; ergo. Addit eodem Canone, illam præclaræ antiquorum Patrum fidem, non per donum naturæ, quod prius in Adam datum fuerat, sed per gratiam Dei fuisse corlatam; ergo existimat Adamum habuisse fidem salutarem per bonum naturæ, adeoque per vires liberi arbitrii sine gratia, cum nos possumus illam habere solum per vires arbitrii cum gratia.

2. Secundo S. Augustinus lib. de Corrept. & Gratia cap. 10. dicit. Quapropter saluberrimè confitemur quod rectissime credimus, Deum, Dominumque rerum omnium &c. sic ordinasse Angelorum, atque hominum vitam, vt in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset gratiæ beneficium, iustitiæque iudicium; sed si Angeli perseuerassent in diuina dilectione per liberum arbitrium adiutum gratia, eodem modo in nobis, & in Angelis ostendisset, quid posset liberum arbitrium adiutum gratia, & quid posset gratia, cooperante libero arbitrio; ergo Angeli perseuerarunt in iustitia, & dilectione Dei per liberum arbitrium sine gratia. Ideo lib. de dono perseuerantiæ, cap. 7. dicit in eandem sententiam: Quæ tamen libertas voluntatis in illius primæ conditionis præstantia quantum valuerit, apparuit in Angelis, qui diabolo cum suis cadente, in veritate steterunt.

3. Tercio S. Augustinus lib. de Corrept. & Gratia, cap. 12. prope finem loquens de Adamo dicit: Fortissimo quippe dimisit, atque permisit facere quod vellet: infirmis seruauit, vt ipso donante, inuictissime quod bonum est vellent, nec hoc deferere inuictissime nollent: Et paulo ante dicit, ideo Deum reliquisse perseuerantiam libero arbitrio Adami, quia erat sanam, & integrum, nec voluntati resistebat concupiscentia, dicens. Tales vires habebat eius voluntas, quæ sine vilo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, vt dignè tanta bonitati, & benè viuendi facilitati perseuerandi committeretur arbitrium; sed Deus voluntati nostræ post peccatum fauciat, & infirmè committit arbitrium perseuerandi cum gratia, & adiutorio Dei; ergo voluntati Adami sanæ, & integræ commisit arbitrium perseuerandi per vires proprias, etiam sine gratia, & adiutorio Dei.

4. Re-

4. Respondeo, quod Augustinus loquens de libero arbitrio Adami ante peccatum, & Angelorum in via, tria docet. Primo docet Adamum, & Angelos potuisse per liberum arbitrium iuste viuere, & in iustitia, quam in creatione acceperant, perseverare. Ideo lib. de Corrept. & Gratia, cap. 10. loquens de Angelis bonis, & malis dicit. *Per liberum arbitrium à Domino Deo refugii facti sunt &c. ceteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt. &c.* cap. 11. *Sicut fecerunt Angeli Sancti, qui cadentibus alijs per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi.*

5. Docet secundo, quod Adam, & Angeli ita potuerunt per liberum arbitrium iuste viuere, & in iustitia perseverare, ut ad iuste viuendum, perseverandum, & ad omnes, & singulos actus bonos exercendos indiguerint gratia, & adiutorio Dei. Ideo lib. de Corrept. & Gratia initio cap. 11. dicit. *Quid ergo Adam non habuit gratiam? immò verò habuit magnam, sed disparem: ac deinde: sanè habuit gratiam, in qua si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed ipsam tamen per liberum arbitrium deserere posset: &c.* paulo post: *Nec ipsum ergo Deus voluit esse sine gratia. De necessitate gratiæ ad perseverandum in Enchiridio cap. 106. dicit. Etsi peccatum in solo libero arbitrio erat constitutum, non tamen iustitia retinenda sufficiebat liberum arbitrium, nisi participatione immutabilis boni diuinum adiutorium praberetur. Et paulo post: Ut ab eo teneretur vita iustitiæ, parum erat velle, nisi qui eum fecerat, adiuuaret: & cap. 107. Sic ergo factus est homo relictus, ut manere in ea rectitudine posset, non sine adiutorio diuino: Et lib. de Corrept. & Gratia cap. 11. Dederat & adiutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vellet. De necessitate gratiæ ad quodlibet opus bonum, & meritum vitæ æternæ dicit in Enchirid. cap. 106. Quamvis sine gratia nec tunc ullum meritum esse potuisset. Et eodem capite: Homo in paradiso ad se occidendum, relinquendo iustitiam, idoneus erat: ut autem ab eo teneretur vita iustitiæ, parum erat velle, nisi ille, qui eum fecerat, adiuuaret. Et lib. de Corrept. & Gratia cap. 11. liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum nihil est, nisi adiuuatur ab omnipotenti bono. Et lib. de Natura, & Gratia, cap. 26. explicat id similitudine lucis, dicens. Sicut enim oculis adiutus non potest cernere, sic homo etiam perfectissime iustificatus, nisi æterna luce iustitiæ diuinitus adiuuatur, rectè non potest viuere. Idem docet eodem libro, cap. 48.*

6. Docet tertio gratiam diuini adiutorij, qua Adam egebat ante peccatum, diuersam fuisse ab ea, qua nos post peccatum indigemus. Ideo lib. de Corrept. & Gratia cap. 11. dicit. *Ille non opus habebat eo adiutorio, quod implorant isti, cum dicunt: Video aliam legem in membris meis &c. & cap. 12. Fortissimo quippe dimisit, atque permisit facere quod vellet; infirmis seruauit, ut ipso donante, inuictissime quod bonum est vellent; ergo docet aliud fuisse adiutorium da-*

tum naturæ sanæ, & forti, qualis erat in Adamo ante peccatum, aliud, quod datur naturæ fauciæ, & infirmæ post peccatum.

7. His positis, dicendum, quod argumenta allata probant quidem Adamum ante peccatum, & Angelos ad credendum, & diligendum Deum, & ad exercendos actus bonos, & supernaturales non indiguisse gratia, & adiutorio medicinali, quali nos indigemus, quia habemus liberum arbitrium faucium, & infirmum: at non probant illos non indiguisse gratia, & adiutorio conueniente libero arbitrio sano, & forti, ut iam patebit, respondendo ad argumenta allata.

8. Ad 1. S. Augustinus, & alij Patres, & Concilium Arausicanum dicunt nos per peccatum Adæ perdidisse liberum arbitrium ad credendum, & diligendum Deum, & alia opera salutaria, & supernaturalia exercenda, quale in creatione acceperant Adam, & Angeli; sed Adam, & Angeli à Deo, qui ut dicit Augustinus lib. 12. de Ciu. cap. 9. *Simul erat in eis condens naturam, & largiens gratiam*, acceperant liberum arbitrium sanum, cum quo sine vlla gratia medicinali, cum sola gratia sanitatis, qualem Deus promiserat illi statui, poterant sine vlla difficultate, credere, sperare, diligere, & obseruare omnia præcepta, & vitare omnia peccata etiam collectiue accepta, & perseverare in accepta iustitia; nos autem per peccatum Adæ amissimus liberum arbitrium sanum, ac solum habemus liberum arbitrium faucium, infirmum, inclinatum ad malum, & attenuatum, ut loquitur Arausicanum can. 25. cum quo sine gratia medicinali, quam non accipimus, cum nascimur in Adamo, sed cum renascimur in Christo, non possumus diligere Deum, sicut oportet, nec credere in Deum, aut quod bonum est propter Deum operari; ergo saluantur locutiones Patrum, & Conciliorum. Concilium Arausicanum can. 25. insinuans Adamum habuisse fidem per donum naturæ, significat Adamum habuisse fidem per gratiam illi donatam in conditione naturæ, quam ideo vocat donum naturæ; nos autem non accipere fidem per gratiam conlatam in conditione naturæ, quæ erat solum gratia sanitatis, & per peccatum est amissa, sed per gratiam medicinalem, quam accipimus à Christo in naturæ reformatione, ut magis explicabitur quæstione sequenti.

9. Ad 2. Augustinus optimè dicit, Deum sic ordinasse Angelorum, atque hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium integrum, & sanum, non quidem sine adiutorio gratiæ, sed cum adiutorio gratiæ sanitatis, deinde quid posset gratiæ medicinalis beneficium in libero arbitrio faucio, & infirmo; ergo ex ea doctrina non colligitur Angelos, & Adamum potuisse iuste viuere sine adiutorio gratiæ utriusque, sed solum potuisse iuste viuere, & perseverare sine adiutorio gratiæ medicinalis, cum solo adiutorio gratiæ sanitatis, hoc est conueniente natu-

rae sanæ, & integræ, cum nos ad iustè viuendum, & perseverandum indigeamus maiori adiutorio gratiæ medicinalis, ut magis explicabitur quaestione sequenti. Addit, quod quantum valuerit libertas, non quidem sine adiutorio gratiæ, sed cum solo adiutorio gratiæ sanitatis, apparuit in Angelis, qui diabolo cum suis cadente, in veritate steterunt cum solo adiutorio gratiæ sanitatis.

10. Ad 1. Augustinus in eodem sensu dicit, quod Deus libero arbitrio Adami ante peccatum sano, & integro, adeoque fortissimo dimisit, atque permisit facere quod vellet, non sine adiutorio gratiæ, sed cum solo adiutorio gratiæ sanitatis conueniente illi statui: nobis autem infirmis, & saucijs seruauit, ut ipso donante adiutorium gratiæ medicinalis, inuictissimè quod bonum est vellemus, & hoc bonum deferere inuictissimè nollemus. Addit, quod quia voluntas ante peccatum, cum adiutorio nimirum gratiæ sanitatis, habebat magnas vires, & magnam bene viuendi facilitatem, ideo Deus illi commisit arbitrium perseverandi sine ulteriori adiutorio gratiæ medicinalis. E conuerso quia voluntas post peccatum habet vires debiles, & magnam difficultatem bene viuendi, Deus prædestinatis, ut perseverent, dat maiora auxilia gratiæ medicinalis. Verum ut hæc doctrina magis explicetur, afferendum est discrimen inter gratiam naturæ integræ, quæ vocatur gratia sanitatis, & inter gratiam naturæ lapsæ, sauciæ, & infirmæ, quæ vocatur gratia medicinalis.

QVÆSTIO CCLXIII.

Verum Adamus, & Angeli indiguerint adiutorio consistente in moribus indeliberatis voluntatis inclinantis ad actus bonos?

1. **V**identur indiguisse, primo, quia nos indigeamus auxilio consistente in moribus indeliberatis voluntatis inclinantis ad actus bonos; ergo etiam Adam indiguit tali auxilio, cum sit eadem ratio.

2. Secundo S. Augustinus lib. 14. de Ciuit. cap. 13. loquens de primis parentibus dicit. Si voluntas in amore superioris immutabilis boni, à quo illustrabatur, ut videret, & accendebatur, ut amaret, stabilis permaneret, non inde ad sibi placendum auerteretur, & ex hoc tenebresceret, & frigeret; ergo etiam voluntas Adami ad hoc, ut Deum amaret, illustrabatur per auxilium illuminationis, & accendebatur per auxilium inspirationis, & motus cuiusdam indeliberati, quo inclinabatur ad amandum.

3. Tercio si Adam non indiguisset adiutorio consistente in moribus indeliberatis, quibus inclinabatur ad actus bonos, solum indiguisset adiutorio gratiæ habitualis, & habituum supernaturalium, & adiutorio consi-

stente in oblatione diuini concursus ad actus bonos; sed indiguit adiutorio distincto à gratia habituali, habitibus, & oblatione concursus; ergo. Probatum minor: nam illud adiutorium gratiæ Augustinus docuit fuisse Adamo necessarium, quod Pelagius, & Pelagiani negabant: sed Pelagius, & Pelagiani non negabant Adamum, & Angelos ad eliciendos actus supernaturales indiguisse adiutorio gratiæ habitualis, & habituum supernaturalium, ac oblatione diuini concursus; ergo Augustinus docuit Adamum, & Angelos indiguisse adiutorio distincto ab his.

4. Quarto S. Augustinus docet contra Pelagianos Adamum, & Angelos indiguisse adiutorio diuino ad perseverandum in gratia habituali; sed Pelagiani non negabant gratiam habitualement valde iuuare ad perseverandum in gratia; ergo docuit indiguisse adiutorio distincto à gratia habituali.

5. Quinto Augustinus sæpè docet Adamum, & Angelos in natura integra indiguisse gratia illos regente, custodiente, & adiuuante; sed Deus regit, custodit, & adiuuat naturam rationalem, non per solos habitus, sed per illustrationes intellectus, & motiones, seu incensiones voluntatis; ergo.

6. Sexto Augustinus adiutorium, quo Adam indigebat ad conseruandam vitam spiritualement iustitiæ, & ad exercendos actus salutaris fidei, spei, caritatis &c. comparat alimentis, quibus indigemus ad conseruandam vitam corporalem, & luci, qua indigemus ad videndum; ergo existimat, quod sicut adiutorium alimentorum, & lucis distinguitur ab habitibus, qui in nobis sunt, sic adiutorium, quo Adam indigebat, erat distinctum ab habitibus gratiæ, & virtutum infusarum. Probatum antecedens, afferendo loca S. Augustini. Lib. 14. de Ciuit. cap. 27. dicit. Sicut in hac carne viuere sine adiumentis alimentorum in potestate non est, non autem in ea viuere in potestate est, quod faciunt qui se ipsos necant; ita bene viuere sine adiutorio Dei etiam in paradiso non erat in potestate, erat autem in potestate male viuere: Et lib. de gestis Pelagii: Sufficit enim sibi oculus ad non videndum, hoc est ad tenebras, ad videndum verò lumine suo non sibi sufficit, nisi illi extrinsecus adiutorium clari luminis præbeatur.

7. Respondeo, certum est Adamum, & Angelos, cum haberent naturam, & voluntatem sanam, non indiguisse adiutorio gratiæ medicinalis, nos autem, cum habeamus naturam sauciam, & infirmam, indigere adiutorio gratiæ medicinalis. Ideo Christus dixit: Matt. 9. Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. Hoc posito, quaeritur, in quo consisteret illud adiutorium medicinale, quo nos indigemus, & Adam, & Angeli non indigebant.

8. Dicendum iuxta doctrinam Bellarmini lib. de Gratia primi hominis cap. 4. & aliorum: adiutorium gratiæ medicinalis consistit in moribus indeliberatis voluntatis supernaturalium.

B b b b b

natu-

naturalibus, & à Deo supernaturaliter immis-
sis, quibus ita complacemur in bono, eoque
delectamur, ut inclinemur ad actus bonos, &
ad non peccandum.

9. Probatur primo: nam contraria con-
trariis curantur, ideoque gratia medicinalis
nostræ voluntatis debet consistere in aliquo
contrario eius infirmitati, & ægitudini; sed
infirmitas, & ægrotudo voluntatis consistit in
concupiscentia, hoc est in motibus indelibe-
ratis, per quos inclinamur ad peccandum. hoc
est ad eligendum bona contraria bono hone-
sto, ut dictum est supra præsertim quæst. 261.
ergo gratia medicinalis debet consistere in
contrariis motibus indeliberatis supernatura-
libus, per quos inclinamur ad eligendum bo-
na honesta supernaturalia.

10. Dicendum secundo: Adam, & An-
geli non indiguerunt adiutorio consistente in
motibus indeliberatis, quibus inclinarentur ad
actus bonos, nos tali adiutorio indigemus.

11. Probatur primo: nam Adam, & An-
geli in natura sana non indigebant gratia me-
dicinali, sed sola gratia sanitatis: nos autem
in natura infirma, & ægroti egemus gratia
medicinali; sed ex dictis gratia consistens in
motibus indeliberatis voluntatis inclinâtibus
ad actus bonos, est gratia medicinalis; ergo &c.

12. Probatur secundo ex S. Augustino lib.
de Corrept. & Gratia cap. 11. Augustinus lo-
quens de Adamo dicit: *Ille non opus habebat eo
adiutorio, quod implorant isti, dum dicunt, video
aliam legem in membris meis; sed nos cum expe-
rimur motus indeliberatos concupiscentiæ,
quibus inclinamur ad peccandum, implora-
mus gratiam, quæ per contrarios motus in-
deliberatos inclinet nos ad bene agendum:*
ergo Adam sicut non experiebatur motus
concupiscentiæ, sic non postulabat gratiam
inclinantem ad bene agendum per contrarios
motus indeliberatos, ac proinde tali gratia
non indigebat.

13. Secundo Augustinus præsertim lib.
de Corrept. & Grat. explicans differentiam in-
ter adiutorium datum Adamo, & Angelis in
natura sana, & adiutorium datum nobis in
natura infirma, & saucia dicit Deum dedisse
Adamo adiutorium, quo posset bene
agere, ac perseverare, si vellet, non autem,
quo daret ipsum velle, nobis autem dare adiu-
torium, quo volumus bene agere, & perseve-
rare; sed si Adamo, & Angelis dedisset motus
illos indeliberatos congruos, quibus inefficaci-
ter vellent bene agere, & perseverare, & quibus
inclinarentur ad bene agendum, & perseve-
randum, dedisset adiutorium, quo non solum
potuissent perseverare, si vellent, sed etiam
voluissent perseverare; ergo &c. Probatur ma-
ior, & explicatur argumentum, asserendo lo-
ca S. Augustini. Lib. de Corrept. & Grat. a
cap. 11. loquens de adiutorio dato Adamo di-
cit. *Tale quippe erat adiutorium, quod desereret
eum vellet, & in quo permaneret, si vellet, non
quo fieret, ut vellet; & cap. 12. Qui eis non solum*

*dat adiutorium, quale primo homini dedit, sine quo
non possint perseverare, si velint, sed in eis opera-
tur etiam & velle, ut quoniam non perseverabunt,
nisi & possint, & velint, perseverandi eis possibili-
tas, & voluntas divina gratia largitate donetur.*
*Tantum quippe Spiritu Sancto accenditur voluntas
eorum, ut ideo possint, quia sic volunt, ideo sic vo-
lunt, quia Deus operatur, ut velint; ergo Augu-
stinus docet Deum nobis dare velle, quo com-
pletur ipsum posse, Adamo autem non da-
tum hoc velle: sed velle, quo completur in
nobis ipsum posse, consistit in motibus inde-
liberatis voluntatis, quibus impellimur ad
electiones liberas; ergo ex Augustino Deus
dat nobis gratiam consistentem in talibus mo-
tibus indeliberatis voluntatis, Adamo, &
Angelis non dedit talem gratiam; ideoque
paulo post addit de Adamo: *Habens Adam vir-
tutem liberi arbitrii, quamvis non defuturo adiu-
torio Dei, sine quo non posset perseverare, si vellet, non
tamen tali, quo in illo Deus operaretur, ut vellet.**

14. Tertio S. Augustinus docet, quod
ideo Deus Adamo dedit solum auxilium, quo
posset, si vellet, non autem dedit auxilium,
quo vellet, quia habebat liberum arbitrium
perfectum, & validum, cui ad volendum, &
operandum bonum, non resistebat concupi-
scentia inclinans ad malum contrarium bo-
no: nobis autem dat auxilium, quo etiam
velimus, quia habemus liberum arbitrium in-
firmum, & cui concupiscentia resistit; ergo
docet, quod sicut voluntas Adam per concu-
piscenciam non erat inclinata ad malum, sic
per auxilium consistens in motibus indelibe-
ratis voluntatis non debuit inclinari ad bonum.
Probatur antecedens, asserendo loca Augu-
stini. Lib. de Corrept. & Gratia, cap. 12. dicit.
*Ut ergo non acciperet hæc donum Dei, id est in bono
perseverantiam primus homo, sed perseverare, vel
non perseverare in eius relinqueretur arbitrio, tales
vires habebat eius voluntas, quæ sine ullo fuerat in-
stituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentia-
liter resistebat, ut digne tantæ bonitati, ac bene vi-
uendi facilitati perseverandi committeretur arbitrii.*
*Nunc autem postquam illa magna peccandi merito est
amissa libertas, etiam maioribus donis adinuanda re-
mansit infirmitas: ergo Adam, qui habebat ma-
gnam libertatem, qua erat liber ab omnibus
motibus concupiscentiæ, indiguit solo auxi-
lio possibilitatis, quo posset velle bonum: nos
quia amisimus magnam illam libertatem, &
habemus libertatem infirmam, & subiectam
motibus concupiscentiæ, indigemus maiori-
bus auxiliis consistentibus in motibus indeli-
beratis, quibus inclinamur ad bonum, ut vin-
cere possimus contrarios motus concupiscen-
tiæ: & cap. 11. eiusdem libri dicit: *Hæc prima
est gratia, quæ data est primo Adam; sed hæc poten-
tior est in secundo Adam. Prima est enim, quæ sit,
ut habeat homo iustitiam, si velit. Secunda ergo plus
potest, quæ etiam sit, ut velit, & tantum velit,
tan. toque ardore diligit, ut carnis voluntatem contra-
ria concupiscentem voluntate spiritus vincat.* Addit
paulo post de gratia, quam nos accipimus
per*

per Christum: *Hæc autem tanto maior est, ut parum sit homini per illam reparare perditam libertatem, parum sit denique non posse sine illa, vel apprehendere bonum, vel permanere in bono, si velit, nisi etiam efficiatur, ut velit: ergo semper docet Adamum ad electionem liberam boni præuentum solum fuisse gratia, qua posset, si vellet, nos præueniri gratia, qua etiam velimus, adeoque præueniri motibus indeliberatis voluntatis. Idem magis explicat, & inculcat verbis sequentibus.*

15. Probatur tertio conclusio. Nam Adam, & Angeli ante peccatum habuerunt liberum arbitrium ita perfectum, ut summa facilitate, ac sine vlla difficultate, ac resistentia, ac sine vlla pugna contrariarum voluntatum, posset se ad alteram partem determinare: sed si Adam, & Angeli præuenti fuissent à Deo motibus indeliberatis voluntatis inclinantibus ad electionem boni, non potuissent se summa facilitate determinare ad peccandum, sed debuissent resistere motibus indeliberatis, à quibus inclinabantur ad bonum, ac in se habuissent pugnam contrariarum voluntatum: ergo Adam, & Angeli non præueniebantur à Deo motibus indeliberatis voluntatis inclinantibus ad electionem boni. Maior probatur ex confessione aduersarij, & ipsius Iansenij, qui lib. de Gratia primi hominis, & Angelorum, cap. 9. describens magnam illam libertatem Adami dicit. *Nihil enim aliud ei, vel superandum, vel impellendum erat ad hoc, ut vellet, quam ille supremus voluntatis apex, cui velle, vel nolle, consentire, vel non consentire ipso nutu datum est, usque adeo, ut ipse leuissimus voluntatis nutus, quo in hanc, vel illam partem flectitur, hoc ei esset velle, & hoc ipsum velle, iam erat posse, ut cui nihil reluctaretur intus concupiscentialiter, quo voluntas illa sursum, ac deorsum in diuersa raperetur, sed hoc ipso, quo volebat, integra erat, atque tota, quam propterea voluntatem, mox ipse effectus sequebatur. Et infra cap. 14. dicit. Erat quippe instar bilancis in æquilibrio constitutus, & instar globi rotundissimi in planitie perfectissima versus omnem partem æquè mobilis, hinc adiutus per naturam, deinde per gratiam, ut quemadmodum sine gratia adiutorio facillimè, ac solo nutu labi poterat, ita eadem facilitate solo nutu cum illo gratia adiutorio permanere. Cum ergo Iansenius fateatur, voluntatem Adami fuisse in perfecto quodam æquilibrio, ita ut esset æquè mobili ad omnem partem, inconsequenter cap. 12. eiusdem libri videtur docere, quod per gratiam consistentem in motibus indeliberatis inclinaretur ad amandum bonum honestum.*

16. Sed potest quæri, quali gratia, & quibus auxilijs fuerit præuenta voluntas Adami, & Angelorum in statu naturæ integræ, & quo pacto differret à gratia, & auxilijs, quibus nos præuenimur in statu naturæ lapsæ?

17. Respondeo ex doctrina Bellarmini lib. de Gratia primi hominis, cap. 24. quod voluntas Adami primo fuit præuenta gratia habi-

tuali, & habitibus infusis. Secundo præuenta fuit dono iustitiæ originalis, quo pars inferior erat perfectè subiecta superiori, & appetitus sensitivus rationi. Tercio præueniebatur oblatione diuini concursus, non solum generalis ad actus naturales, sed etiam specialis, & supernaturalis ad actus salutes, & supernaturales, ac meritorios vitæ æternæ, credendi sperandi, & amandi Deum super omnia &c. Quarto existimo, quod in singulis occasionibus bene operandi indigebat, ut Deus vltra habitus suppedicaret illi nouas vires consistentes in specialibus qualitatibus non permanentibus, sed transeuntibus, adiuantibus ad speciales actus, licet harum specialium qualitarum mentionem non faciat Bellarminus, ut magis explicabitur in solutione obiectionum. Quinto existimo, quod ad actus supernaturales liberos debebat præueniri illustrationibus supernaturalibus intellectus. Voluntas enim creata non potest prodire liberè in vllum actum supernaturalem, nisi intellectus præueniatur à Spiritu Sancto aliqua illustratione supernaturali. Hæc quinque genera auxiliorum Adamo sufficiebant, ideoque non debebat præueniri auxilio, quo voluntas per motus indeliberatos excitaretur, & impelleretur ad bene operandum. Nam sicut motibus indeliberatis concupiscentiæ non impellebatur ad peccandum, sic motibus indeliberatis causatis à gratia non debebat impelli ad bene operandum, sed relinqui in perfecta indifferentia, & in perfecto æquilibrio voluntatis, ut explicatum est.

18. In statu naturæ lapsæ voluntas iustificatorum ad actus salutes liberè exercendos præuenitur iisdem generibus auxiliorum, excepto auxilio iustitiæ originalis, quo appetitus sensitivus sit perfectè subiectus rationi. Nam de facto per concupiscentiam impellimur ad peccandum. Quia ergo voluntas nostra est saucia, & infirma propter concupiscentiam, qua impellimur, & inclinamur ad malum, indiget auxilio gratiæ medicinalis, à qua per motus indeliberatos voluntatis à Spiritu Sancto nobis immisos inclinamur, & impellamur ad bonum, ut magis explicabitur in solutione obiectionum.

19. Ad 1. concedo antecedens, & nego consequentiam. Nos quia per motus indeliberatos concupiscentiæ inclinamur ad malum, indigemus auxilio gratiæ per motus indeliberatos voluntatis nos inclinantis ad bonum. Adam quia per nullos motus indeliberatos concupiscentiæ inclinabatur ad malum, non indigebat tali auxilio.

20. Ad 2. Augustinus verbis citatis ex 14. de Ciu. cap. 13. dicit quidem, quod primi parentes ab immutabili bono illustrabantur, ut viderent, & accendebantur, ut amarent, sed non dicit, quod illustrabantur, & accendebantur per motus indeliberatos præcedentes actus fidei, & charitatis ipsis liberos, sed per ipsos liberos actus fidei, & charitatis diuinitus à Spiritu

ru Sancto infusus, à quibus actibus recedendo per contrarios actus infidelitatis, & amoris ini ipsius, inceperunt tenebrescere, & frigesce-
re. Patet, considerando verba allata Augustini cum verbis immediate antecedentibus, & consequentibus. Dicit ergo Augustinus, Spontaneus est autem iste defectus, quo nimirum primi parentes defecerunt ab amore summi boni, quoniam si voluntas in amore superioris immutabilis boni, à quo illustrabatur, ut videret, & accendebatur, ut amaret, stabilis permaneret, non inde ad sibi placendum auerteretur, & ex hoc tenebresceret, & frigeret, ut vel illa, hoc est Heua verum crederet dixisse serpentem, vel ille, hoc est Adam, Dei mandato uxoris preponeret voluntatem, putaretque se venialiter transgressorem esse precepti, si vite sue sociam non desereret etiam in societate peccati; ergo per Augustinum primi parentes, deficiendo à fide, & charitate, defecerunt ab illustratione, & accensione diuina, ac proinde illustratio, & accensio, de qua loquitur, consistebat in ipsis actibus fidei, & charitatis, non autem in præuijs actibus indeliberatis.

21. Ad 3. nego maiorem. Existimo enim ex dictis num. 17. Adamum ultra adiutorium gratiæ, & habituum, & oblationis concursus &c. indiguissse etiam specialibus adiutorijs in singulis opportunitatibus datis, quibus iuuaretur ad actus salutes exercendos, quæ adiutoria consisterent in qualitatibus transeuntibus à Deo infusis. Probatum; nam Adam, & Angeli, sicut poterant peccando destruere in se gratiam, & actus liberos, sic poterant obseruando diuina præcepta per actus salutes in se ipsis conseruare gratiam, & actus liberos; ergo indigebant auxilijs supernaturalibus physicis, & efficienter concurrentibus ad actus liberos conseruatiuos gratiæ, & habituum infusorum; sed habitus gratiæ, & habituum non poterant physicè concurrere ad actus salutes conseruantes gratiam, & habitus, alioquin data fuisset mutua causalitas, per quam habitus in eodem instanti producerent actus, à quibus pro eodem instanti conseruarentur; ergo indigebant auxilijs supernaturalibus distinctis à gratia habituali, & ab habitibus infusis. Confirmatur: nam voluntas dum intelligitur proximè potens, & indifferens ad hoc, ut vel peccando destruat gratiam, & habitus, vel faciendo actus salutes, conseruet gratiam, & habitus, intelligitur iam præuenta auxilijs necessarijs, & sufficientibus ad eliciendos actus salutes conseruatiuos gratiæ, & habituum pro tali instanti; sed dum intelligitur proximè potens gratiam destruere, vel conseruare, non intelligitur iam habens gratiam conseruatam; ergo intelligitur habens auxilia distincta à gratia, & habitibus, ac proinde Adamus, & Angeli indigebant auxilijs distinctis à gratia, & habitibus, quæ auxilia consisterent in qualitatibus transeuntibus, ut dictum est, & alibi magis explicabitur. Hinc patet responsio ad tertium argumentum;

Transmittendo enim, quod Pelagius admitteret gratiam habitualem, & habitus supernaturales, dico, quod Pelagius mordicus negabat, quod Adam, & Angeli ad eliciendos actus salutes conseruatiuos gratiæ, & habituum, indigerent pro singulis opportunitatibus alijs auxilijs actualibus consistentibus in qualitatibus transeuntibus; S. Augustinus autem docuit, quod talibus actualibus auxilijs indigebant, licet non indigerent auxilijs medicinalibus, quibus per motus indeliberatos voluntas impelleretur ad actus bonos, & ad non peccandum.

22. Ad 4. respondeo eodem pacto, quod necessitatem horum auxiliorum, quæ Pelagius negabat, docuit Augustinus.

23. Ad 5. Sanctus Augustinus docuit Adamum, & Angelos indiguissse gratia illos regente, custodiente, & adiuuante ad gratiam habitualement, & habitus conseruandos, quæ gratia consisteret in auxilijs qualitatibus transeuntium pro singulis opportunitatibus ipsis subministratarum.

24. Ad 6. Sicut nos ad conseruandam vitam, & sanitatem corporalem ultra ipsam vitam, & ultra habitum sanitatis, indigemus alimentis extrinsecus subministratis; sicut ad videndum, ultra potentiam visuam, eiusque intrinsecas dispositiones, indigemus auxilio lucis extrinsecus infuso à corpore luminoso; sic Adam, & Angeli ad conseruandam vitam spiritualem gratiæ, & ad eliciendos actus salutes conseruatiuos gratiæ, & habituum, indigebant qualitatibus quibusdam transeuntibus, & veluti luce quadam spiritali diuinitus à Deo pro singulis opportunitatibus infusa; ideoque Augustinus ad explicandam hanc necessitatem vitur exemplis alimentorum, & lucis.

QVÆSTIO CCLXIV.

Virum Adam, & Angeli habuerint solum adiutorium sine quo non, seu pure sufficiens, non autem adiutorium quo, seu efficax?

1. **V**identur Adamus, & Angeli habuisse tantum adiutorium sufficiens, hoc est dans solum posse, non autem adiutorium efficax, hoc est dans non solum posse, sed etiam velle, & operari: primo quia expressè Augustinus hoc dicit lib. de Corrept. & Gratia, cap. 11. & 12.

2. Secundo gratia sanitatis, seu naturæ sanæ, & integræ ex Augustino per hoc differt, à gratia medicinali, seu naturæ ægrota, & vulneratæ, quod illa dat solum posse, hæc autem non solum dat posse, sed etiam velle, & operari; sed Adam, & Angeli habuerunt solum gratiam naturæ sanæ, & integræ; ergo &c.

3. Ter-

3. Tertio ex eodem Augustino merita Adami, & Angelorum fuerunt ex libero arbitrio, licet non sine gratia; merita nostra in natura lapsa sunt ex gratia, licet non sine libero arbitrio: sed ideo merita Adami, & Angelorum fuerunt ex libero arbitrio, licet non sine gratia, quia gratia dabat illis solum posse mereri, non autem dabat ipsa merita, ideoque erat solum sufficiens; gratia data nobis non solum dat posse mereri, sed etiam dat ipsa merita, cum sit efficax: ergo &c.

4. Respondeo S. Augustinum lib. de Corrupt. & Gratia, cap. 12. distinguere duo adiutoria, quorum alterum vocat adiutorium, sine quo aliquid non fit, aliud adiutorium, quo aliquid fit. Verba Augustini initio cap. 12. sunt. Itemque ipsa adiutoria distinguenda sunt. Aliud est adiutorium, sine quo aliquid non fit, & aliud est adiutorium, quo aliquid fit. Explicat hoc exemplis, subdens: nam sine alimentis non possumus vivere, nec tamen cum adfuerint alimenta, eis fit, ut vivat qui mori voluerit: ergo adiutorium alimentorum est, sine quo non fit, non quo fit, ut vivamus. At verò beatitudo, quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adiutorium est enim non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur. Quapropter hoc adiutorium, & quo fit est, & sine quo non fit, quia, & si data fuerit beatitudo, continuo fit beatus, & si data nunquam fuerit, nunquam erit.

5. Ex hac doctrina S. Augustini inferitur primo adiutorium sine quo non coincidere cum adiutorio, quod Scholastici vocant purè sufficiens, adiutorium quo fit coincidere cum adiutorio efficaci. Patet: nam adiutorium purè sufficiens est, quod ita dat posse, ut non det ipsum velle, nec ipsam sanctam operationem: adiutorium efficax est id, quod non solum dat posse, sed dat etiam ipsum velle, & ipsam sanctam operationem; sed auxilium sine quo non dat solum posse; auxilium quo fit dat ipsum velle, & ipsam sanctam operationem; ergo &c.

6. Inferitur secundo, quod ex mente Augustini adiutorium, quo fit, est non solum, quod præcedit, & causat id, ad quod datur, in genere causæ efficientis, vel impellentis, sed etiam quod illud causat in genere causæ formalis. Pater: nam S. Augustinus dicit beatitudinem esse adiutorium, quo homo fit beatus: sed beatitudo est causa formalis constituens hominem beatum: ergo adiutorium causans aliquid infallibiliter etiam in genere causæ formalis, est adiutorium, quo illud fit, seu adiutorium efficax. Hinc sequitur, quod cum Deus dat velle bonum, operari bonum, perseverare in bono, ipsum velle est adiutorium quo, siue efficax ad volendum, ipsum operari, & perseverare in bono est auxilium quo, siue efficax ad operandum, & perseverandum in bono. Adiutorium igitur quo, siue efficax est, quod est infallibiliter connexum cum eo, propter quod datur, ita ut dari non possit, quia sit id, propter quod datur.

7. His positis, Iansenius lib. de Gratia primi hominis, & Angelorum, cap. 14. & sequentibus, & lib. 2. de Gratia Christi Salvatoris, cap. 4. & alibi sæpissimè, ac fustissimè docet Adamum, & Angelos ad merendum, & perseverandum habuisse solum adiutorium sine quo non, ac sufficiens, non autem adiutorium quo, siue efficax: at verò homines in natura lapsa habere solum adiutorium quo, siue efficax, non autem adiutorium sine quo non, siue sufficiens, & hanc sententiam tribuit S. Augustino, in eaque fundat suos præcipuos errores.

8. Dicendum primo cum sententia communi Catholicorum: Adamus, & Angeli in natura integra non solum acceperunt auxilium sine quo non, seu sufficiens, sed etiam ad multos actus bonos, & meritorios vitæ æternæ, acceperunt auxilium, quo, siue efficax. Probatur: nam Adamus, & Angeli in natura integra exercuerunt plures actus bonos, & meritorios vitæ æternæ: nam exercuerunt actus liberos fidei, spei, & charitatis, quia Deum super omnia dilexerunt: sed hos actus acceperunt à Deo, siquidem creatura nullum bonum potest habere, quod non accipiat à Deo, iuxta illud Apostoli 1. ad Cor. 4. Quid habes quod non accepisti? ergo Deus Adamo, & Angelis dedit actus fidei, spei, & charitatis, bonos, supernaturales, ac meritorios vitæ æternæ: sed actus fidei est adiutorium quo ad credendum, actus spei est adiutorium quo ad sperandum, actus charitatis est adiutorium quo ad Deum super omnia bona diligendum, siquidem adiutorium quo ad aliquid ex mente Augustini est, quod non solum illud infallibiliter causat in genere causæ efficientis, sed etiam quod illud causat in genere causæ formalis, ideoque Augustinus dicit beatitudinem esse adiutorium, quo sumus beati: ergo Deus Adamo, & Angelis dedit adiutorium quo, seu efficax ad plures actus exercendos.

9. Confirmatur primo: nam omnes Angeli boni habuerunt finalem perseverantiam: sed nihil habuerunt, quod non acceperint: ergo Deus Angelis bonis dedit ipsam finalem perseverantiam: sed finalis perseverantia fuit adiutorium, quo facti sunt perseverantes, sicut beatitudo fuit adiutorium, quo facti sunt beati: ergo non solum acceperunt auxilium sine quo non, seu sufficiens, quo nimirum potuerunt perseverare, vel non perseverare, sed etiam acceperunt auxilium quo, siue efficax, quo facti sunt perseverantes: ergo falsum est, quod iuxta doctrinam S. Augustini Adamus, & Angeli in natura integra habuerunt solum adiutorium sine quo non, seu sufficiens, non, autem adiutorium quo, siue efficax.

10. Confirmatur secundo: nam S. Augustinus lib. 2. de Peccatorum meritis, & Remissione, cap. 13. sic probat non solum ex Deo esse liberum arbitrium, quo possumus bene, vel malè velle, sed etiam ipsam bonam voluntatem

tatem, qua bene volumus: Si nobis libera quædam voluntas ex Deo est, qua adhuc potest esse bona, vel mala, bona autem voluntas ex nobis est, melius est quod a nobis, quam quod ab illo est: quod si absurdissime dicitur, oportet fateamur etiam bonam voluntatem nos diuinitus adipisci; sed idem argumentum probat Adamum, & Angelos in natura integra habuisse à Deo bonam voluntatē: ergo Angeli, & Adamus acceperunt à Deo bonam voluntatem; sed bona voluntas fuit adiutorium quo, siue efficax ad bene volendum: ergo Angeli, & Adamus acceperunt non solum adiutorium sine quo non, seu sufficiens, sed etiam adiutorium quo, siue efficax ad bene volendum.

11. Confirmatur tertio: nam Augustinus lib. de Corrupt. & Gratia, cap. 11. post medium expressè dicit loquens de Adamo: Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem. In illa quippe cum fecerat, qui fecerat rectum: dederat adiutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vellet, ut autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio: ergo S. Augustinus docet Deum Adamo dedisse bonam voluntatem: sed bona voluntas, de qua loquitur, erat actus charitatis, in quo poterat perseverare, si vellet, ideoque lib. 14. de Ciu. cap. 7. dicit: Recta itaque voluntas bonus amor, & perversa voluntas malus amor: ergo Deus dederat Adamo actum charitatis, qui est adiutorium efficax ad Deum amandum. Ideo S. Augustinus lib. 14. de Ciu. cap. 11. dicit. Fecit itaque Deus, sicut scriptum est, hominem rectum, ac per hoc voluntatis bona. Non enim rectus esset bonam non habens voluntatem. Bona igitur voluntas opus Dei est; cum ea quippe ab eo factus est homo: mala autem voluntas prima, quoniam omnia mala opera præcessit in homine, defectus potius fuit ab opere Dei ad sua opera, quam opus ullum: sed mala voluntas, quæ omnia opera mala præcessit in homine, fuit actus malæ voluntatis: ergo bona voluntas, quæ fuit opus Dei in Adamo, fuit actus bonæ voluntatis: ergo Deus dedit homini illum actum, qui fuit auxilium quo, & efficax ad bene volendum, ac proinde iuxta Augustinum, Adamus, & Angeli ab initio habuerunt non solum adiutorium sine quo non, seu sufficiens, sed etiam adiutorium quo, seu efficax.

12. Dicendum secundò: homines in statu naturæ lapsæ habent à Deo non solum adiutorium quo, siue efficax, sed etiam adiutorium sine quo non, seu purè sufficiens.

13. Probatur primo: nam iusti, qui non perseverant in bono, procul dubio non habent adiutorium quo, siue efficax ad perseverandum: sed ex Augustino habent adiutorium sine quo non, seu sufficiens ad perseverandum; ergo in statu naturæ lapsæ homines non solum habent adiutorium quo, seu efficax, sed etiam adiutorium sine quo non, siue merè sufficiens. Probatur minor: nam S. Augustinus in hoc eodem libro de corrupt. & Gratia, cap. 7. circa initium dicit: Iustior enim videtur excusatio dicentium: non accepimus audientiam, quam

dicentium, non accepimus perseverantiam, quoniam potest dici homini, in eo, quod audieras, & tenueras, perseverares, si velles, nullo autem modo dici potest, id, quod non audieras, crederes, si velles; sed non potest dici homini perseverares, si velles, nisi habeat auxilium sine quo non ad perseverandum: ergo qui non perseverant, nihilominus habent auxilium sine quo non ad perseverandum. Probatur minor: nam S. Augustinus sæpè eodem libro dicit, quod homo carens adiutorio sine quo non etiam in natura integra non posset perseverare, si vellet. Cap. enim 12. dicit: Qui eis, scilicet lapsis, non solum dat adiutorium, quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare, si velint, sed in eis etiam operatur & velle: & paulo post habens Adam virtutem liberi arbitrii, quamvis defuturo adiutorio, sine quo non posset perseverare, si vellet, non tamen tali, quo in illo Deus operaretur, ut vellet; & cap. 11. Posset ergo Adam permanere, si vellet, quia non deerat adiutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseveranter bonum tenere, quod vellet: ergo ex S. Augustino homo etiam in natura integra sine adiutorio, sine quo non, seu sufficiens, non posset perseverare, si vellet: ergo à fortiori in natura lapsa sine adiutorio sine quo non, seu sufficiens, non posset perseverare, si vellet; sed ex eodem Augustino Deus homini in natura lapsa non perseveranti dicere posset: In eo quod audieras, & tenueras, perseverares, si velles: ergo scietur etiam in natura lapsa homines non perseverantes habere adiutorium sine quo non, & purè sufficiens ad perseverandum.

14. Probatur secundo: nam ex Augustino pluribus in locis, & præsertim lib. de Gratia, & libero arbitrio, sicut oratio, qua petimus aliquid à Deo, ostendit illud esse donum Dei, ac Deum posse illud nobis dare: nam, insipienter à Deo peteremus quæ Deus nobis dare non posset; sic præceptum, quo Deus nobis aliquid iubet, ostendit nos posse illud per liberum arbitrium facere: nam Deus non præciperet quod per liberum arbitrium facere non possemus, ideoque S. Augustinus lib. de Gratia, & lib. arbitrio, initio cap. 16. dicit: Magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando dicunt, non inberet Deus quod sciret non posse ab homine fieri. Quis hoc nesciat? sed Deus etiam transgredientibus præcepta iubet, ut observent præcepta, & si sciret se velle illi negare adiutorium sine quo non, seu sufficiens ad observantiam præceptorum, vel saltem ad petendum tale adiutorium, sciret illos non posse observare præcepta; siquidem adiutorium sine quo non, seu sufficiens ex Augustino est sine quo non possumus: ergo qui transgrediuntur præcepta divina habent adiutorium sufficiens ad præcepta observanda, vel saltem ad petendum tale adiutorium; adeoque homines etiam in statu naturæ lapsæ habent adiutorium purè sufficiens. Probatur maior, afferendo loca S. Augustini. Lib. de Gratia, & lib. arbitrio cap. 2. ante medium dicit: Quid illud, quod iam multis locis mandata sua custodiri, & fieri iubet

iubet Deus? Quomodo iubet si non est liberum arbitrium, quo nimirum possint facere quod facere iubentur: & paulo post Augustinus cum enumerasset plura mandata, quibus Deus in nouo, & veteri testamento conuenit voluntatem nostram, dicendo ad Rom. 12. *Noli vinci à malo: psalm. 31. Nolite fieri sicut equus, & mulus: Proverb. 1. Noli repellere consilia matris tuæ:* in fine capitis concludit, nempe ubi dicitur, *noli hoc, & noli illud, & ad aliquid faciendum, vel non faciendum in diuinis monitis opus voluntatis exigitur, satis liberum demonstratur arbitrium.* Quomodo enim Deus diceret *Noli hoc*, si per liberum arbitrium non possemus illud nolle? sed si non haberemus auxilium sufficiens ad volendum, vel saltem non possemus illud petere, & orando impetrare, non possemus nolle: nam sine adiutorio sufficiens, & sine quo non, non possumus iuxta doctrinam S. Augustini; ergo etiam cum transgredimur diuina præcepta dicentia, *Noli hoc, noli illud*, habemus adiutorium sine quo non, seu purè sufficiens ad illa obseruanda.

15. Probatur tertio: nam S. Augustinus lib. de Gratia, & libero arbitrio, cap. 15. in fine dicit. *Ad hoc enim valet, quod scriptum est Ecclesiast. 15. si volueris conseruabis, mandata, ut homo, qui voluerit, & non potuerit, nondum plene se velle cognoscat, & oret, ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata. Sic quippe adiunatur, ut faciat quod iubetur. Tunc enim utile est velle, cum possumus, & tunc utile est posse, cum volumus. Nam quid prodest si quod non possumus volumus, aut si quod possumus nolumus?* ergo ex S. Augustino aliquando possumus obseruare mandata, & tamen nolumus: sed sine adiutorio sine quo non, seu sufficiente non possumus: ergo aliquando habemus adiutorium sufficiens ad obseruanda mandata, & caremus auxilio quo, seu efficaci. Sed hæc magis explicabuntur in solutione obiectionum.

16. Ad 1. S. Augustinus lib. de correp. & Gratia docet quidem Adamum habuisse solum adiutorium sine quo non, seu purè sufficiens ad perseuerandum, non autem auxilium quo, seu efficax ad perseuerandum, quod nos vltro fatemur, siquidem de facto non perseuerauit, at non dicit Adamum ad illos actus bonos, quos de facto liberè exercuit, habuisse solum adiutorium sufficiens, & caruisse efficaci, imo dicit oppositum, ut ostensum est num. 11. Quod Augustinus dicens Adamum habuisse solum adiutorium sine quo non, seu sufficiens, loquutus sit de perseuerantia, patet ex pluribus Augustini testimonijs Libro enim de correp. & Gratia cap. 12. paulo post initium dicit: *Primo itaque homini datum est adiutorium perseuerantie, non quo fieret, ut perseueraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseuerare non posset:* & paulo post loquens de prædestinatis in natura lapsa dicit: *Qui eis non solum dat adiutorium, quale primo homini dedit, sine quo non possint perseuerare, si velint, sed in eis etiam operatur & velle.* Paulo post dicit, loquendo de Adamo: *Habens virtutem liberi arbitrij, quamuis non defu-*

turo adiutorio Dei, sine quo non posset perseuerare, si vellet, non tamen tali, quo in illo Deus operaretur, ut vellet: ergo manifestè Sanctus Augustinus dicit Adamum habuisse solum adiutorium sine quo non, seu sufficiens ad perseuerandum, & caruisse adiutorio quo, siue efficaci ad perseuerandum, cum prædestinati in natura lapsa habeant vtrumque; at non negat vniuersum Adamum ad actus bonos, quos de facto exercuit, habuisse solum adiutorium sine quo non, seu sufficiens, caruisse adiutorio quo, siue efficaci, ac præterea nunquam dicit Angelos, qui perseuerarunt, non habuisse auxilium quo, siue efficax ad perseuerandum. Cap. etiam 11. eiusdem libri solum docet Adamum non habuisse adiutorium quo, siue efficax ad perseuerandum dicens. *Sane habuit gratiam, in qua si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deseruit;* & paulo post: *tale quippe erat adiutorium, quod desereret, cum vellet, & in quo permaneret, si vellet, non qua fieret, ut vellet:* ac deinde: *sic adiunabatur, ut sine hoc adiutorio in bono non maneret, sed hoc adiutorium, si vellet, desereret:* & paulo inferius; *Possit ergo permanere, si vellet, quia non deerat adiutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseueranter bonum tenere quod vellet: sed quia noluit permanere, profecto eius culpa est;* ergo S. Augustinus dicens Adamum habuisse solum auxilium sufficiens, & sine quo non, loquitur de perseuerantia, ac non negat illum habuisse auxilium quo, siue efficax ad actus, quos de facto exercuit, & ne videretur id negare, studiosè vtitur vocibus significantibus perseuerantiam, quales sunt *perseuerare, manere in bono, permanere in bono, perseueranter bonum tenere:* ac nullus potest afferri locus Augustini, in quo dicat Adamum habuisse solum auxilium sine quo non, seu sufficiens ad actus liberos, quos de facto exercuit, vel quo dicat Angelos, qui perseuerarunt, accepisse solum auxilium sine quo non, seu sufficiens, non autem auxilium quo, siue efficax ad perseuerandum.

17. Dices: si Deus Adamo in statu naturæ integræ præter adiutoria purè sufficientiā dedit etiam aliqua efficacia, & nobis in statu naturæ lapsæ præter adiutoria efficacia, dat etiam aliqua purè sufficientia, non est differentia inter adiutoria naturæ integræ, & naturæ lapsæ: sed S. Augustinus ubique docet esse magnum discrimen inter adiutoria naturæ integræ, & lapsæ; ergo.

18. Respondeo, nego maiorem, & assero multiplex discrimen. Primo adiutorium sufficiens Adami, & Angelorum fuit diuersum ab adiutorio sufficiente lapsum, licet conuenirent in ratione adiutorij sufficientis, & sine quo non. Adam enim, & Angeli habuerunt adiutorium sufficiens perfectæ indifferentiæ sine vlla inclinatione ad alteram partem, & per quod sine vlla difficultate poterant se determinare ad vtramlibet partem. Nam cum carent concupiscentia inclinante ad malum, sine vlla

vlla difficultate poterant se inclinare ad bonum, & cum carerent motibus indeliberatis inclinantis ad bonum, sine vlla difficultate poterant se inclinare ad malum. At homines in natura lapsa carent hoc genere possibilitatis, seu auxilij sufficientis, & cum in ipsis per motus indeliberatos caro concupiscat aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, habent auxilium sufficiens, per quod non possunt se determinare ad bonum sine magna difficultate propter resistentiam concupiscentiae inclinantis ad malum. Hinc sequitur secundum discrimen, quod nimirum adiutorium sufficiens, seu possibilitatis datum Adamo fuit adiutorij latius quidem, & dans maiorem facilitatem, sed entitatiue minus, ac minus potens: adiutorium sufficiens datum homini in natura lapsa est minus latum, ac dans minorem facilitatem, sed est entitatiue maius, ac potentius. Probatur: nam adiutorium, quo quis potest sine vlla difficultate, quia non debet vincere vllam resistentiam, est quidem latius, sed sufficit entitatiue minus, ac minus potens. At adiutorium, quo quis possit vincere summam difficultatem ortam ex resistentia contrarij, est minus latum, sed debet esse entitatiue maius, ac potentius: sed Adam, & Angeli habuerunt adiutorium sufficiens, quo sine vlla difficultate poterant obseruare mandata, quia nulla illis resistebat concupiscentia: nos in natura lapsa habemus adiutorium sufficiens, quo propter resistentiam concupiscentiae non sine magna difficultate possumus obseruare mandata: ergo adiutorium sufficiens Adami, & Angelorum fuit quidem latius, sed entitatiue minus, ac minus potens: adiutorium sufficiens datum hominibus in natura lapsa est minus latum, sed entitatiue maius, ac potentius. Hinc probabiliter sequitur adiutorium, quod Adamo fuit sufficiens, si solum nobis daretur in natura lapsa, non fore sufficiens propter resistentiam concupiscentiae. Tertium discrimen est: Adam, quia per peccatum non meruerat carentiam adiutorij ad salutem, non indigebat adiutorio sufficienti per Christi mortem impetrato: nos quia per peccatum originale meremur carentiam adiutorij ad salutem, indigemus ad salutem adiutorio sufficienti per Christi mortem impetrato. Omnia haec discrimina inter gratiam sufficientem datam Adamo, & gratiam datam nobis in natura lapsa, tradit S. Augustinus lib. de corrept. & Gratia initio cap. vi. dicens: *Quid ergo? Adam non habuit gratiam? Imo verò habuit magnam, sed disparem; & paulo post explicat hanc disparem gratiam, dicens: Ille non opus habebat eo adiutorio, quod implorant isti, cum dicunt: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, et captiuam me in lege peccati, quae est in membris meis. Infelix ego homo. Quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Quoniam in eo caro concupiscit aduersus spiritum, atque in tali certamine laborantes, & preeluctantes, dari sibi*

pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt. Ille verò nulla tali rixa à se ipso aduersus se ipsum tentatus, atque turbatus in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Proinde etsi non interim latiore nunc, veruntamen potentiori gratia indigent isti. Quartum discrimen est: adiutorium sufficiens Adami, & Angelorum in natura integra non includebat motus indeliberatos, quibus voluntas inclinaretur ad eligendum bonum: adiutorium sufficiens hominum in natura lapsa includit tales motus, vt ex S. Augustino probatum est quaest. 263.

19. Secundo etiam adiutorium in actu primo efficax Adami, & Angelorum fuit diuertum ab adiutorio in actu primo efficaci hominum lapsorum. Adiutorium enim in actu primo efficax Adami, & Angelorum, consistebat solum in possibilitate, & cogitatione congrua: adiutorium efficax hominum lapsorum includit etiam delectationem congruam, & victricem, per quam efficaciter à Deo impellimur ad eligendum bonum. Explicatur. Deus Adamo, & omnibus Angelis dedit adiutorium, & cogitationem, per quam poterant perseverare, si vellent: at Angelis bonis dedit adiutorium, & cogitationem ita attemperatam eorum libero arbitrio, & circumstantijs, vt Deus viderit cum tali adiutorio illos perseveraturos, & dedit ex intentione efficaci, vt perseverarent, quod vocamus adiutorium congruum, & secundum propositum, vt ex Apostolo illud vocat Augustinus, (abstraho nunc à quaestione, vtrum congruitas, & efficacia talis adiutorij esset illi adaequata intrinseca, vt docent Patres Dominicani, vel partim intrinseca, & per denominationem à scientia media, de quo puncto per Pontificias constitutiones disputare non licet.) At Adamo, & Angelis malis dedit adiutorium, & cogitationem non ita attemperatam eorum libero arbitrio, & circumstantijs, vt viderit cum tali adiutorio illos non perseveraturos, quod vocamus adiutorium non congruum, & non efficax. Adiutorium ergo in actu primo efficax in natura integra consistebat solum in possibilitate, & cogitatione congrua, non autem in delectatione congrua, & victrice, ac indeliberata, qua Deus liberum arbitrium impelleret ad electionem, quia Deus liberum arbitrium naturae integre nulla tali delectatione indeliberata impellebat ad actus liberos, vt dictum est quaest. 263. At Deus Praedestinati in natura lapsa non solum dat possibilitatem, & cogitationem congruam ad perseverandum, cum qua nimirum videt perseveraturos, sed etiam dat delectationem congruam, & victricem, quia ita impellit ad perseverandum, vt videat illos perseveraturos, & efficaciter velit perseverare, & vincere resistentiam concupiscentiae: ergo adiutorium efficax naturae lapsae includit etiam delectationem congruam, & victricem, quae delectatio si non daretur, propter resistentiam concupiscentiae, possibilitas, & cogitatio nunquam ef-

set

set congrua. Quod in natura lapsa adiutorium quo, siue efficax in actu primo semper includat delectationem congruam, & victricem, probari potest ex innumeris Sancti Augustini locis. Lib. 2. de Peccatorum Merit. & Remiss. initio cap. 19. dicit: Nos autem, quantum concessum est, sapiamus, & intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam sanctis suis alienius operis iusti aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant non à se ipsis, sed ab illo sibi esse lumen, quo illuminentur tenebræ eorum, & suauitatem, qua de fructum suum terra eorum. Quid est delectatio victrix, & suauitas, qua det fructum suum terra eorum, nisi delectatio congrua? & ibidem: Cum autem ab illo illius adiutorium deprecamur ad faciendam, perficiendamque iustitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, & suauem faciat quod non delectabat? Et Serm. 11. de Verbis Apostoli, cap. ultimo: Quid haberet terra nostra, nisi ipse seminasset? sed dat & pluuiam? non deseruit quod seminauit. Dominus dabit suauitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Hæc nimirum est suauitas, & delectatio congrua. Serm. 4. de Verbis Apostoli. Quem autem delectat lex Dei, & sic delectat, ut omnes delectationes lasciuie vincat, non sibi arroget hanc delectationem. Dominus dabit suauitatem. Quid dicam? Domine da mihi illā suauitatem, vel illam suauis es Domine, & in tua suauitate doce me iustitias tuas. Tunc dico, ut faciam, si in suauitate tua doceas me. Delectatio, qua sic delectat lex Dei, ut omnes carnis lasciuias vincat, est delectatio congrua, & victrix. Sæpe autem S. Augustinus loca illa Psalmi, In suauitate tua doce me iustitias tuas; Dominus dabit suauitatem, & terra nostra dabit fructum suum, intelligit de delectatione congrua, de qua etiam explicat locum illum Psalmi 20. Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis; ut cum in lib. 2. ad Bonif. cap. 9. dicit: Ergo benedictio dulcedinis est gratia Dei, qua fit in nobis, ut nos delectet, & cupiamus, hoc est amemus quod præcepit nobis: in qua si nos non præuenit Deus, non solum non persequitur, sed nec inchoatur ex nobis. Tract. in Psal. 118. conc. 17 explicans illum locum, ut discam iustificationes tuas, dicit: eo modo hic ergo intelligendus est dixisse, ut discam iustificationes tuas ea noitia, qua fiunt. Hoc autem quia non fit, nisi per dilectionem, ubi qui facit habet delectationem, propter hoc dictum est, In tua suauitate doce me iustificationes tuas. Lib. de Spiritu, & littera cap. 29. Per fidem confugiat ad misericordiam Dei, ut det quod iubet, atque inspirata gratis suauitate per Spiritum Sanctum, faciat plus delectare quod præcipit, quam delectat, quod impedit. Delectatio hæc est delectatio congrua. Serm. 29. dicit Deum facere, ut vineamus nostras concupiscentias, dando menti celestem delectationem, qua omnis terrena delectatio superatur. Tract. 26. in Ioannem explicans illa verba, Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: magna inquit gratia commendatio. Nemo venit, nisi trahatur: & infra omnis, qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me. Videte quomodo trahit Pater. Docendo delectat, non necessitatem imponendo. Ecce quomodo

trahit. Erunt omnes docibiles Dei. Hoc trahere Dei est. Delectatio illa, qua trahit Pater, non necessitatem imponendo, sed dum docendo delectat, est delectatio congrua: & ideo eodem loco dicit. Porro si Poeta dicere licuit, trahit sua quemque voluptas, non necessitas, sed voluptas, non obligatio, sed delectatio, quanto fortius nos dicere debemus trahi ad Christum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur sempiterna vita, quod totum Christum est? Lib. 1. ad Simplicianum, quæst. 2. in fine dicit. Quis habet in potestate tali viso attingi, quo eius voluntas mouetur ad fidem? Quis autem animo complectitur aliquid, quod eum non delectat? Aut quis habet in potestate, ut vel occurrat, quod eum delectare possit, vel delectet, cum occurrerit? Cum ergo nos ea delectant, quibus proficimus ad Deum, inspiratur hoc, & præbentur gratia Dei, non nutu nostro ex industria, aut operum meritis comparatur. Quid est delectatio, qua proficimus ad Deum, nisi delectatio congrua: ergo ex S. Augustino in natura lapsa adiutorium quo, siue efficax semper includit delectationem congruam. Possent afferri alia loca, sed sufficiunt allata.

20. Inferitur primo, in quo consistat donum perseverantiae, quod ex Augustino datur prædestinatis in natura lapsa, & non datum fuit Adamo in natura integra. Dicendum, quod consistit in delectatione congrua, seu victrice. De hac loquitur S. Augustinus lib. de corrept. & Gratia, cap. 12. dicens. Primo itaque homini datum est adiutorium perseverantiae, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, non tantum tale adiutorium perseverantiae datur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur, non solum ut sine ipso perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum, delectationem nimirum congruam, & victricem, non nisi perseverantes sint.

21. Inferitur secundo, cur donum perseverantiae consistens in delectatione congrua, & victrice fuerit necessarium in natura lapsa, non fuerit necessarium in natura integra. Ratio est, quia in natura lapsa voluntas per concupiscentiam infirma, & inclinata ad malum nunquam perseveraret in bono, nisi præueniretur delectatione congrua: at in natura integra, in qua non dabatur concupiscentia, Angelis boni de facto perseverarunt, etiam si non fuerint præueniti delectatione congrua, sed præueniti fuerint sola cogitatione congrua. Audiat Augustinus eodem lib. de corrept. & Gratia, cap. 12. dicens. Maior quippe libertas est necessaria adversus eos, & tantas tentationes, quæ in Paradiso non fuerunt, dono perseverantiae, hoc est delectatione congrua, munita atque firmata, ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus. Hoc sanctorum martyria docuerunt. Denique ille Adam & terrente nullo, & insuper contra Dei terrentis imperium libero usus arbitrio, non stetit in tanta felicitate, in tanta non peccandi facilitate; isti autem, non dico terrente mun-

Cccccc

do,

do, sed sciēte, ne flarent, steterunt in fide; cum videret ille bona praesentia, quae fuerat reliquiturus, isti futura, quae accepturi fuerant, non viderent. Unde hoc, nisi donante illo, à quo misericordiam consecuti sunt, ut fideles essent; à quo acceperunt spiritum, non timoris, ut persequentibus cederent, sed virtutis, & charitatis, & continentiae, quo cuncta minantia, cuncta inuitantia, cuncta terrentia superarent. Quid fuit spiritus virtutis, charitatis, & continentiae, nisi delectatio congrua de bono virtutis, charitatis, & continentiae, qua impulsus sunt ad superanda cuncta minantia? Inferius eodem lib. & capite magis explicat S. Augustinus efficaciam, & necessitatem delectationis congruae ad perseverandum in natura lapsa, dicens: *Tantum quippe Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, per delectationes nimirum congruas, & per motus indeliberatos, quibus impelluntur ad bonum, ut ideo possint, quia sic volunt, per tales nimirum motus indeliberatos, ideo sic velint, quia Deus operatur, ut velint per tales motus indeliberatos. Nam si in tanta infirmitate vite huius, quae infirmitas oritur ex pravis motibus indeliberatis concupiscentiae inclinanti- bus ad malum, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adiutorio Dei, sine quo perseverare non possent, maneret, si vel- lent, nec Deus in illis operaretur, ut vel- lent, inspirando illis motus indeliberatos vo- luntatis contrarios motibus concupiscentiae, inter tot & tantas tentationes infirmitate sua volun- tas ipsa succumberet, & ideo perseverare non posset, quia deficientes infirmitate nec vellet, aut non ita vellet infirmitate voluntatis, ut posset, vincente concupiscentia conatus inefficaces, & de- biles voluntatis. Subvenit ergo infirmitati voluntatis humanae, ut divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur, per delectationes vi- trices, & per motus indeliberatos congruos à Spiritu Sancto inspiratos, & ideo quamvis in- firma, non deficeret, neque adversitate aliqua vince- retur. Ita factum est, ut voluntas hominis invalida, & imbecilla in bono adhuc parvo perseveraret per virtu- tem Dei, inspirantis motus indeliberatos con- gruos, cum voluntas primi hominis fortis, & sana in bono ampliore non perseveraverit, habens virtutem liberi arbitrij, quamvis non defuturo adiutorio Dei, sine quo non posset perseverare, si vellet, non tamen tali, quo in illo Deus operaretur, ut vellet, dando illi motus indeliberatos voluntatis, quibus impelleretur ad perseverandum. Fortissimo quippe dimisit, atque permisi facere quod vellet, non impellendo illam ad actus liberos per motus indeliberatos voluntatis, sed relinque- do in perfecta indifferentia, & aequilibrio sine ulla inclinatione ad alteram partem, infirmis servavit, ut ipso donante, vitricis delectatio- nes, & congruos motus indeliberatos volun- tatis, inuictissime quod bonum est vellet, & hoc de- severe inuictissime nollent.*

22. Ad 2. desumptum ex eo, quod ex S. Augustino gratia sanitatis per hoc differat à gratia medicinali, quod gratia sanitatis daret

solum posse, gratia autem medicinalis non solum det posse, sed etiam velle, respondeo, quod gratia sanitatis daret solum posse, ac non da- bat vllum velle indeliberatum praecedens actus liberos, & ad illos inclinans; gratia autem medicinalis non solum dat posse, sed etiam dat velle indeliberatum praecedens actus libe- ros, & ad illos inclinans, ut fuit ex Augusti- no probatum est tota quaestione 263. At non est negandum, quod gratia sanitatis possit ef- ficax, adeoque possit dare non solum pos- se, sed etiam ipsum velle liberum. Non so- lum igitur gratia medicinalis, sed etiam gra- tia sanitatis diuidi potest in purè sufficien- tem, & efficacem. Gratia sanitatis purè suf- ficiens est, qua Deus dat purum posse incon- gruum, ex quo videt non secuturum actum liberum bonum, ac non intendens efficaciter, ut sequatur actus liber. Gratia sanitatis effi- cax est, qua Deus dat posse congruum, ex quo videt secuturum actum liberum bonum, in- tendens efficaciter, ut ille sequatur, licet per nullum actum indeliberatum voluntatem im- pellat, & inclinet ad talem actum liberum. Gratia medicinalis purè sufficiens est, per quam Deus dat posse, & velle indeliberatum incongruum, ex quo videt non secuturum actum liberum bonum, ac non intendens ef- ficaciter, ut sequatur. Gratia efficax medici- nalis est, per quam Deus dat posse, & velle indeliberatum, ex quo videt secuturum actum liberum bonum, & efficaciter intendens, ut sequatur. Ceterum non solum gratia medici- nalis, sed etiam gratia sanitatis, cum est effi- cax, non solum dat posse, sed etiam dat ip- sum velle liberum, ac meritorium vitae aeternae, & ipsam sanctam operationem, ut magis ex- plicabitur quaest. 265. proxime sequenti.

23. Ad 3. S. Augustinus dum dicit merita Adami, & Angelorum fuisse ex libero arbi- trio, non negat illa fuisse etiam ex gratia, imo id expresse concedit. Ut enim dictum est num. 11. Augustinus docet Deum dedisse primo homini bonam voluntatem, & illam fuisse opus Dei, ac loquitur de voluntate actuali, sed si Deus per gratiam dedit Adamo actum voluntatis bonum, & meritorium, il- le actus meritorius ita fuit ex libero arbitrio Adami, ut fuerit etiam ex gratia Dei; ergo Augustinus docet contra Pelagium merita Adami fuisse etiam ex gratia Dei. Idem Au- gustinus dum dicit merita nostra esse ex gratia Dei, non negat illa esse etiam ex libero arbi- trio nostro, imo expresse docet ex praeceptis, quibus Deus praecipit nobis actus bonos, & meritorios, ostendi nos posse per liberum ar- bitrium tales actus meritorios exercere. Ideo lib. de Gratia, & libero arbitrio, cap. 9. in fine dicit. *Itaque fratres debetis per liberum arbitrium non facere mala, & facere bona. Hoc enim nobis lex Dei praecipit in libris sanctis sine veteribus, sine novis.* Si per liberum arbitrium debemus fa- cere bona; ergo actus boni, & meritorij ita sunt ex gratia, ut sint etiam ex libero arbitrio,

S. Au-

S. Augustinus ergo solum docet, merita Angelorum, & Adami aliquo speciali modo fuisse ex eorum libero arbitrio, quo merita nostra non sunt ex nostro libero arbitrio; & merita nostra aliquo modo speciali esse ex gratia, quo merita Adami, & Angelorum non fuerunt ex gratia. Explicatur hic specialis modus. Primo actus meritorij Adami, & Angelorum fuerunt ex libero arbitrio Adami omnino indifferenti, & in perfecto æquilibrio constituto, ita ut licet adiuuaretur per gratiam dantem posse, non impelleretur ad actus liberos per gratiam dantem velle, hoc est dantem motus indeliberatos voluntatis, inclinantes ad actus liberos bonos: actus meritorij hominum in natura lapsa procedunt ab eorum libero arbitrio non sic indifferenti, sed per motus indeliberatos impulso, & inclinato ad actus bonos; ergo actus meritorij Adami, & Angelorum speciali modo fuerunt ab eorum libero arbitrio in perfecta indifferentia, & æquilibrio constituto, quo speciali modo actus nostri meritorij non procedunt à nostro libero arbitrio; & proportionaliter actus meritorij hominum in natura lapsa speciali modo procedunt à gratia liberum arbitrium inclinante per præuios motus indeliberatos, quo speciali modo actus liberi Adami, & Angelorum non procedebant à gratia. Secundo actus meritorij Adami procedebant ex libero arbitrio naturali, hoc est gratuito illi dato in ipsa productione naturæ, quod erat sanum, ac inculpabile, & liberum ab omni seruitute peccati, hoc est à concupiscentia, quod liberum arbitrium ad merendum adiuuabatur à gratia, & adiutorio Dei: actus meritorij hominum in natura lapsa procedunt non à libero arbitrio naturali, ac dato Adamo in conditione naturæ, quod per peccatum amisimus, sed à libero arbitrio infirmo, & seruo peccati, hoc est concupiscentiæ, ac liberato per gratiam Christi: ergo actus meritorij Adami speciali modo pendebant à libero arbitrio naturali, actus meritorij hominum in natura lapsa speciali modo pendebant à gratia Christi liberante liberum arbitrium à seruitute peccati.

24. De utroque speciali modo, quo actus meritorij Adami pendebant à libero arbitrio, actus meritorij nostri pendebant à gratia, sæpe loquitur S. Augustinus. De secundo modo lib. de natura, & Gratia, cap. 42. in fine, & cap. 43. in principio dicit. *Verum est autem, quod ait Pelagius, quod Deus tam bonus, quam iustus talem hominem fecerit, cui peccati malo carere sufficeret, sed si voluisset. Quis enim nescit sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad iustè viuendum potestate libera constitutum? Sed nunc de illo agitur, quem seminiuum latrones in via reliquerunt, qui granibus saucius, confossusque vulneribus, non ita potest ad iustitie culmen ascendere, sicut potuit inde descendere; qui etiam si iam in stabulo est, adhuc curatur. Non igitur Deus impotens inebet, sed inebendo monet & facere quod possis,*

& petere quod non possis; & concludit paulo post: medicina poterit, quod vitio non potest; ergo docet Adamum potuisse seruare præcepta per liberum arbitrium, quod in creatione acceperat sanum, nos non posse per liberum arbitrium vitiatum, sed posse per medicinam, qua Adam non indigebat. Lib. 14. de Ciui. cap. 11. dicit. Arbitrium igitur voluntatis tunc est verè liberum, cum vitijs, peccatisque non seruit. Tale datum est à Deo, quod amissum proprio vitio, nisi à quo dari potuit, reddi non potest. Vnde veritas dicit Io. 8. Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis; ergo docet Adamum potuisse seruare mandata, & non seruare peccato per liberum arbitrium, quod acceperat in creatione, nos posse solum per liberum arbitrium liberatum gratia Saluatoris. Idem docet lib. de corrept. & gratia, cap. 12. dicens. Illi ergo sine peccato ullo data est voluntas libera, & eam fecit seruare peccato: horum verò cum fuisset voluntas serua peccati, liberata est. Idem docuerunt Prosper, Fulgentius, & alij Augustini discipuli. Prosper ad Capitula Gallo- rum, responsione 8. dicit. Neque hæc dona, potestatem nimirum exercendi actus supernaturales, & meritorios vitæ æternæ, ita ex Deo esse opinemur, ut quia natura auctor est, per conditionem iam hæc contulisse videatur: quia dedit quidem ab initio hanc homini facultatem, sed omnes iam in illo amisimus, in quo omnes peccauimus; ergo docet Adamum potuisse exercere actus meritorios per dona in creatione accepta, nos non posse, sed indigere gratia liberante, ac sanante. S. Fulgentius lib. de Incarnat. & Gratia, cap. 22. dicit. Hæc igitur in homine diuinitus agitur, dum ei Deus fidem infundit, ut gratia dono virtutem credendi natura recipiat, quam amisit; ergo docet Adamum potuisse credere per virtutem credendi, quam acceperat in creatione naturæ, nos illam amisisse, & indigere gratia Christi. Auctor Hypognosticon lib. 3. cap. 1. dicit: Neminem posse per se sibi implere quod velit rectè dicimus, nisi protoplaston solum potuisse, cum voluntas liberi arbitrij fuisset sana illi ante culpam; ergo docet Adamum per vires in creatione acceptas potuisse obseruare præcepta, nos non posse, sed indigere gratia sanante. Demum Concilium Arausicanum can. 25. docet, quod secundum antiquorum Patrum definitiones per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea aut diligere Deum, sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum est possit, nisi gratia eum, & misericordia diuina præuenierit; ergo docet Adamum per vires in creatione acceptas potuisse exercere actus meritorios, nos indigere ulteriori gratia præueniente, ac sanante.

25. Primum modum, quo actus meritorij Adami pendebant specialiter à libero arbitrio, quia pendebant ab illo ut perfectè indifferentes; actus meritorij nostri pendebant specialiter à gratia, quia pendebant à gratia per motus indeliberatos inclinante liberum arbitrium, insinuat Augustinus pluribus locis. Lib.

de correptione, & gratia, cap. 12. dicit. *Ut ergo non acciperet hoc donum Dei, id est in bono perseverantiam primus homo, sed perseverare, vel non perseverare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat eius voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut digne tanta bonitati, & bene vivendi facilitati perseverandi committerentur arbitrium &c.* nunc autem postquam illa magna peccati merito est amissa libertas, maioribus donis adiuvanda remansit infirmitas; ergo docet Adamo propter magnam, & perfectam libertatem, & indifferentiam, ac facilitatem observandi præcepta sine ulla resistentia concupiscentiæ, speciali modo commissum arbitrii perseverandi, nobis non ita commissum propter infirmitatem ortam ex concupiscentia, sed maioribus donis adiutam infirmitatem, impellendo nimirum voluntatem ad actus bonos per motus indeliberatos. Et paulo post; *Fortissimo quippe dimisit, atque permisit facere, quod vellet, non inclinando eius voluntatem per motus indeliberatos ad alteram partem; Infirmitas servavit, ut ipso dominante, invidiosissime quod bonum est vellet, & hoc deferere invidiosissime nollent; inclinando eorum voluntatem ad actus bonos per motus indeliberatos, ac per delectationes congruas.* In eodem sensu in enchirid. cap. 106. loquens de perfecta immortalitate, & beatitudine dicit. *Hanc est acceptura per gratiam, quam fuerat, si non peccasset, acceptura per meritum, quamvis sine gratia nec tunc ullam meritum esse potuisset.* In natura nimirum integra beatitudinem speciali modo accepissent homines per merita liberi arbitrii perfecte indifferentis, ac non inclinati ad unam partem; in natura lapsa speciali modo accipiunt beatitudinem per merita gratiæ inclinantis ad unam partem. Lib. de Corrept. & Gratia, cap. 11. prope finem dicit. *Quid autem liberius libero arbitrio, quando non poterit servare peccato? in beatitudine nimirum, in qua erit confirmatum in gratia, quæ beatitudo, & confirmatio in gratia futura erat & homini, sicut facta est & Angelis sanctis merces meriti.* Nunc autem per peccatum perduto bono merito, in his, qui liberantur, factum est donum gratiæ, quæ merces meriti futura erat. Beatitudo Angelorum fuit speciali modo merces meriti, quia merita Angelorum speciali modo fuerunt ex libero arbitrio perfecte indifferenti: beatitudo hominum in natura lapsa speciali modo est merces gratiæ, quia nostra merita, speciali modo sunt ex gratia inclinante liberum arbitrium ad actus meritorios. Idcirco lib. de Prædestinatione sanctorum, cap. 15. merita naturæ integræ vocat merita humana, merita naturæ lapsæ vocat merita gratiæ, dicens. *Humana hic merita conticescant, quæ perierunt per Adam, & regnet, quæ regnat Dei gratia per Iesum Christum Dominum nostrum.* Et lib. de bono perseverantiæ, cap. 7. *Qui enim non infertur in tentationem, non discedit à Deo. Non est hoc omnino in viribus liberi arbitrii, quales nunc sunt. Fuerat in homine, antequam caderet. Quæ la-*

men libertas voluntatis in illius primæ conditionis præstantia quantum valuit, apparuit in Angelis, qui diabolo cum suis cadente, in veritate steterunt, & ad securitatem perpetuam non cadendi, in qua nunc eos esse certissimi sumus, pervenire mernerunt. Post easum autem hominis non nisi ad gratiam suam, quæ nimirum Deus voluntatem inclinat per motus indeliberatos, & delectationes congruas, voluit pertinere, ut homo accedat ad eum, neque nisi ad gratiam suam voluit pertinere, ut homo non recedat ab eo; ergo ex Augustino merita Adami speciali modo fuerunt à libero arbitrio, quia fuerunt à libero arbitrio ut perfecte indifferente, & per gratiam adiuto quidem, sed non inclinato ad unam partem; merita nostra speciali modo sunt ex gratia, quia sunt ex gratia ut inclinante ad unam partem, licet libero arbitrio liberè consentiente gratiæ.

26. Opponit Iansenius lib. de gratia primi hominis & Angelorum, cap. 14. & 15. Quando adiutorium est tale, ut liberum arbitrium possit illo uti, vel non uti, iuxta doctrinam Augustini non est adiutorium quo, sed sine quo non; sed Deus per nos in natura lapsa voluntatem impellit ad actus bonos per motus indeliberatos, quibus liberum arbitrium potest uti, vel non uti, consentire, vel non consentire; ergo non dat adiutorium quo, sed sine quo non. Probat maiorem: adiutorium enim quo ex Augustino est, quod ita potentiam iuvat, ut eam vi sua in actum extrahat, & ponat effectum, propter quem datur: adiutorium vero sine quo non est, quod ita potentiam iuvat, ut determinatio actus relinquatur ipsi potentia, quæ possit adiutorio illo uti, vel non uti.

27. Respondeo, negando maiorem, ac dico, S. Augustinum concedere, quod Deus in natura lapsa ita dat voluntati adiutorium quo, ut relinquat in potestate liberi arbitrii illo uti, vel non uti. Patet. Nam ex Sancto Augustino tractio, quæ Deus in natura lapsa prædestinatos trahit, est adiutorium quo: sed illa tractio ex Augustino est talis, ut liberum arbitrium possit illa uti, vel non uti, consentire, vel non consentire; ergo &c. Probat minor; nam Augustinus lib. 2. contra Petilianum, cap. 54. dicit: *Quomodo attrahit si dimittit, ut quis quod voluerit eligat? & tamen utrumque verum est. Sed intellectu hoc penetrare pauci valent.* Ideo S. Augustinum sequens Concilium Senonense cap. 15. docet non esse tale Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit; & S. Thomas quod lib. 1. quæst. 4. art. 6. ad 2. dicit: *Sic Deus movet naturam humanam ad bonum, ut tamen possit huic motioni resistere, adeoque resistendo illa non vit.*

Adiutorium ergo quo ex Augustino lib. de Corrept. & Gratia, cap. 12. est non solum sine quo non fit, sed etiam quo fit, propter quod datur; sed delectatio congrua, etiam si possit voluntas illi consentire, vel non consentire, tamen ea data, continuo fit, ut fiat actus bonus; ergo etiam si fit adiutorium quo voluntas

tas

tas potest vti, vel non vti, tamen est adiutorium quo.

28. Urget: alimenta etiam si dentur in circumstantiis, quibus homo est illis usus ad viuendum, tamen sunt solum adiutorium sine quo non, non autem adiutorium quo, ex hoc præcisè, quia homo potest illis vti, vel non vti, idemque valet de cæteris; ergo etiam delectatio, licet detur in circumstantiis, in quibus homo est illi consensurus, tamen est solum adiutorium sine quo non, non autem quo.

29. Respondeo, quod alimenta secundum se præcisè sunt solum adiutorium sine quo non; sed in quantum dantur in circumstantiis, in quibus videntur causatura motus indeliberatos congruos, hoc est tales, vt liberum arbitrium sit illis consensurum, sunt adiutorium non solum sine quo non, sed etiam quo; nam eo ipso sunt adiutorium, quo continuò fit, vt quis viuatur, quod ex S. Augustino sufficit ad adiutorium quo.

30. Dices: Deus per adiutorium quo præueniens facit, vt faciamus, ideoque Ezechielis 27. dicitur, *Faciam, vt in præceptis meis ambuletis*; sed si auxilium quo, & præueniens esset tale, vt possemus per liberum arbitrium illo vti, vel non vti, non gratia, seu adiutorium quo faceret, vt faciamus, sed nos faceremus, vt gratia faceret effectum, ad quem datur: ex gratia non gratia præueniens faceret, vt peccator faceret actum contritionis, sed peccator faceret, vt gratia præueniens concurreret ad actum contritionis; ergo. Probatum minor. Nam quando ad aliquem effectum concurrunt indiuisibiliter due causæ, altera vt indifferens, & indeterminabilis, altera vt determinatiua, causa determinatiua facit, vt causa determinabilis faciat, non è conuerso; ex gr. si alicui dentur alæ, quibus posset vti, vel non vti, ille faceret, vt alæ concurrerent ad volatum, non alæ facerent, vt ille volaret; sed gratia præueniens non determinaret liberum arbitrium ad faciendum actum contritionis, sed liberum arbitrium, quod posset vti, vel non vti gratia præueniente, determinaret gratiam ad efficiendum actum contritionis; ergo &c.

31. Confirmatur: nam ex doctrina S. Augustini lib. de Gratia, & libero arbitrio Deus per gratiam operatur in nobis sine nobis, & operatur, vt velimus; sed si gratia esset indifferens, & nos illam determinaremus, non gratia operaretur, vt velimus, sed nos operaremur, vt gratia concurreret ad volendum; ergo &c.

32. Respondeo, quod ex Augustino Deus per cogitationes, & inspirationes, seu delectationes congruas, quibus possumus vti, vel non vti, consentire, vel non consentire, fortiter, & suauius facit, vt faciamus, dat nobis ipsum velle, & operatur, vt velimus. S. Augustinus enim lib. de Spiritu, & litera, cap. 34. dicit: *Attendat, & videat, non ideo tantum istam voluntatem diuino muneri tribuendam, quia ex libero arbi-*

trio, est, verum etiam quod visorum suasionibus agit Deus, vt velimus, & vt credamus, sine per extrinsecas exhortationes, &c. sine intrinsecis, ubi nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem: sed consentire, vel dissentire propria voluntatis est; ergo iuxta sanctum Augustinum Deus agit, vt velimus, & vt credamus intrinsecis visorum suasionibus, hoc est inmittendo nobis cogitationes, & motus indeliberatos, quæ suadendo & delectando faciunt, vt velimus, & credamus, sed ita ut possimus consentire, vel non consentire, adeoque vt possimus gratiæ resistere; sed has visorum suasionem vocamus cogitationes, & inspirationes congruas; ergo Deus facit, vt velimus, & credamus, & operatur in nobis ipsum velle, & ipsum credere per cogitationes, & inspirationes congruas.

33. Sed adhuc magis explicandum, quo pacto Deus per cogitationes, & inspirationes congruas faciat, vt velimus, operetur in nobis ipsum velle, & donet ipsum liberum consensum.

34. Dicendum, quod qui ex fine, vt alter aliquid faciat, aut velit, ponit medium imperij, vel suasionis, ex quo videt secuturum, vt ille faciat, & velit, eo ipso dicitur per imperium, vel suasionem facere, vt faciat, & velit: exemp. gratia dominus per imperium dicitur facere, vt seruus faciat quod illi imperat; amicus persuasiones dicitur facere, vt amicus faciat quod illi suadet; sed Deus quia vult, vt peccator ex. gr. conuertatur, ponit media, non solum extrinseci præcepti, sed etiam intrinseci suasionis, nimirum pias cogitationes, & inspirationes, ex quibus videt peccatorem liberè conuertendum; ergo Deus à fortiori per cogitationes, & inspirationes congruas facit, vt peccator liberè conuertatur, & vt faciat actus bonos, præsertim cum in mea sententia tradenda in tractatu de Gratia, pias cogitationes, & inspirationes non solum moraliter, sed etiam physicè concurrant ad actus bonos, ac Deus per suam omnimodiam potentiam immediatè concurrat ad actus bonos. Hinc sequitur, quod licet homo suadens solum moraliter faciat, vt amicus ex. gr. faciat quod suadet, Deus per pias cogitationes & inspirationes non solum moraliter, sed etiam physicè faciat, vt faciamus actus bonos. Intantum enim homo suadendo solum moraliter facit, vt amicus aliquid faciat, quatenus suasio est causa solum moralis, non autem physica, vt amicus faciat quod suadet; sed cogitationes, & inspirationes congruæ sunt causa non solum moralis, sed physica, vt faciamus actus bonos, siquidem physicè concurrunt ad producendos actus bonos; ergo Deus non solum moraliter, sed etiam physicè facit, vt faciamus actus bonos. Sequitur rursum, quod Deus physicè, & per se efficit in nobis actus bonos, eosque nobis donat, siquidem physicè, & ex intentione libera actus bonos nobis donandi, ad actus bonos immediatè concurrunt, eosque producit, nobis liberè cooperantibus.

35. Ad argumentum in contrarium, concedo maiorem, & nego minorem. Ad probationem concedo maiorem, ac distingo minorem: gratia, & adiutorium quo præueniens simul cum libero arbitrio non determinat liberum arbitrium ad faciendum actum contritionis, producendo ipsam determinationem. simul cum libero arbitrio, nego: gratia præueniens seorsim à libero arbitrio non determinat liberum arbitrium ad faciendum actum contritionis, concedo: & nego consequentiam. Ad actus bonos concurrunt indissolubiler liberum arbitrium, & gratia præueniens, tanquam vna causa totalis indifferens in actu primo, ac determinabilis simul, & determinatiua sui ipsius in actu secundo iuxta illud Apostoli ad Corint. 15. *Non ego autem, sed gratia Dei meum.*

36. Dices primo: quandoquidem gratia, simul cum libero arbitrio determinat actus bonos, quare potius dicitur gratia facere, vt liberum arbitrium faciat, quam è conuerso?

37. Respondeo, quod gratia solum vt quo facit, vt liberum arbitrium faciat, ideoque non tam gratia facit, vt liberum arbitrium faciat, quam Deus per gratiam facit, vt liberum arbitrium faciat, iuxta illud Ezechielis

27. *Spiritum meum ponam in medio vestrum, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis.* Ratio, quare Deus per gratiam faciat, vt faciamus, non nos faciamus, vt Deus faciat, est, quia cum duo ita concurrunt ad aliquam actionem, vt vnus eorum ex intentione talis actionis ponat medium, ex quo videt infallibiliter sequuturam talem actionem, ille dicitur non solum facere illam actionem, sed etiam per medium positum facere, vt alter concurrat ad illam actionem: sed Deus ita nobiscum facit omnes actus bonos, vt ex intentione actuum bonorum ponat media cogitationis, & inspirationis congruæ, ex quibus videt infallibiliter sequuturos actus bonos: ergo Deus per cogitationes, & inspirationes congruas facit, vt faciamus actus bonos, adeoque gratia præueniens vt quo, Deus vt quod per gratiam præuenientem facit, vt faciamus actus bonos, nos è conuerso non facimus, vt Deus faciat. Ex opposita ratione Deus non facit, vt faciamus actus malos, quia non intendit, vt faciamus actus malos, neque ponit vllum medium, vt faciamus actus malos, sed ponit media piarum cogitationum, & inspirationum retrahentium, ab actibus malis, videns liberum arbitrium non vsurum talibus medijs, sed illis restitutum, & facturum actus malos, Deo purè illos permittente. Hinc patet disparitas ad exemplum alarum. Ideo enim ego si haberem alas, facerem, vt alæ concurrerent ad volatum, quia ponerem intentionem volandi, ad quam alæ non concurrerent, & quæ determinaret in actu primo alas ad volandum: sed liberum arbitrium non ponit vllam determinationem ad actum bonum, ad quam non concurrat gratia præueniens: ergo exemplum alarum,

non est ad rem, sed potius retorquetur,

38. Dices secundo; actus bonus, supposito auxilio præueniente, est liber nobis, & non Deo; sed tribuitur illi, cui est liber; ergo tribuitur nobis, & non Deo, quod est absurdum.

39. Respondeo distingo maiorem. Actus bonus, supposito auxilio præueniente, est liber nobis, & non est liber Deo noua libertate, sed ita, vt simpliciter, & absolute sit liber Deo danti auxilium præueniens, concedo; ita vt simpliciter, & absolute non sit liber Deo, nego: concedo minorem: & nego consequentiam. Deus supposito, quod dederit auxilium præueniens, ex quo videt sequuturum actum bonum, non est liber noua libertate ad dandum, vel non dandum actum bonum, sed nos per auxilium diuinum sumus liberi ad actum bonum faciendum, vel non faciendum. Verum quia Deus est liber ad dandum, vel non dandum auxilium præueniens, ex quo videt sequuturum actum bonum, est simpliciter, & absolute liber ad dandum, vel non dandum, actum bonum, & ad faciendum, vt actum bonum faciamus, vel non faciamus, ideoque actus bonus tribuendus est nobis, qui supposito auxilio præueniente, liberè facimus actum bonum, & Deo, qui liberè dando auxilium, liberè facit, vt faciamus actum bonum. Hinc etiam patet, quo pacto idem actus sit liber nobis, & Deo. Est enim liber nobis ex suppositione auxilij præuenientis; est liber Deo in ipsa suppositione: siquidem Deus potest dando auxilium congruum, dare actum bonum, & non dando auxilium congruum, non dare actum bonum.

QVAESTIO CCLXV.

Vtrum merita, & perseverantia in statu naturæ integræ hominum, & Angelorum fuerint specialia dona Dei?

1. **V**identur merita, & perseverantia primi hominis, & Angelorum in statu naturæ integræ non fuisse specialia dona Dei. Nam speciale donum est, quod Deus per speciale gratiæ adiutorium donat, non solum ita, vt sine illo liberum arbitrium id non possit habere, si velit, vel illo adiuuante, possit habere, si velit, sed etiam, vt per illud velit; sed Deus hominibus, & Angelis in statu naturæ integræ dedit solum adiutorium, sine quo non possent habere merita, si vellent, & quo adiuuante, possent habere, si vellent, quod vocatur adiutorium *sine quo non*, & non dedit adiutorium, quo continuo fieret, vt vellent, sed hoc adiutorium quo reseruauit naturæ lapæ, vt sæpe docet S. Augustinus locis allatis questione 254. ergo.

2. Respondeo, quod Iansenius lib. de gratia primi hominis, & Angelorum, postquam cap.

cap. 14. & 15. fusè docuit primum hominem, & Angelos in natura integra ad merendum, & perseverandum habuisse solum adiutorium *sine quo non*, hoc est dans posse, non autem adiutorium *quo dans velle*, cap. 16. & sequentibus ex fundamento allato in ratione dubitandi infert merita primi hominis, & Angelorum in natura integra non fuisse specialia dona Dei, merita autem hominum in natura lapsa esse specialia dona Dei.

3. Nos cum ostenderimus ex doctrina S. Augustini etiam Adamum, & Angelos in natura integra ad actus meritorios, quos de facto exercuerunt, præventos fuisse, non solum adiutorio *sine quo non*, seu parè sufficiente, sed etiam adiutorio *quo*, siue efficaci consistente in possibilitate, & cogitatione congrua, abstrahendo ab hoc, quod sit congrua, & efficax, intrinsicè, vel extrinsicè, consequenter dicimus merita primi hominis, & Angelorum, fuisse specialia dona Dei. Addimus merita, & perseverantiam hominis lapsi in aliquo sensu speciali esse dona gratiæ, in quo merita primi hominis, & Angelorum non fuerunt dona gratiæ. Primo enim merita hominis lapsi sunt dona gratiæ per delectationem congruam impellentis, & inclinantis ad operandum; merita primi hominis, & Angelorum in natura integra fuerunt dona gratiæ dantis illa per possibilitatem, & cogitationem congruam, sed non impellentis, & inclinantis ad operandum per delectationem congruam. Secundo gratia data positiuè indigno habet specialem rationem gratiæ, quam non habet gratia data, non positiuè indigno; sed merita hominis lapsi sunt dona data positiuè indigno per peccatum originale; merita primi hominis, & Angelorum fuerunt dona gratiæ datæ innocentibus, ac positiuè non indignis; ergo. Tercio ad merendum in natura lapsa propter resistentiā concupiscentiæ requiritur gratia maior, adeoque specialis; ergo etiam ex hoc capite merita hominis lapsi speciali modo sunt dona gratiæ. In omnibus istis sensibus S. Augustinus docet merita hominis lapsi fuisse specialia dona gratiæ, merita primi hominis, & Angelorum non fuisse specialia dona gratiæ.

4. Superest quæstio, virum Angeli, qui perseverarunt, præventi fuerint gratia, & adiutorio speciali, quo non fuerunt præventi Angeli, qui peccarunt; & virum illud speciale adiutorium non solum fuerit adiutorium *sine quo non*, ac dans posse, sed etiam adiutorium *quo*, ac dans ipsam perseverantiam?

5. Dicendum primo: S. Augustinus expressè docet Angelos, qui perseverarunt, accepisse adiutorium speciale, ac maius, quod non acceperunt, qui peccarunt.

6. Probatur: nam S. Augustinus lib. 12. de Ciuit. cap. 9. loquens de Angelis, qui peccarunt, & qui perseverarunt in gratia, primo asserit utrisque datam esse in creatione voluntatem bonam, hoc est castum amorem Dei. Loquens enim de voluntate bona dicit. Et

istam quis fecerat, nisi ille, qui eos cum bona voluntate, hoc est cum amore casto, quo illi adherent, creauit, simul in eis condens naturam, & largiens gratiam? Unde sine bona voluntate, hoc est Dei amore nunquam Angelos sanctos fuisse credendum est: ergo docet Deum per gratiam non solum dedisse Angelis posse Deum amare, sed dedisse ipsam velle, & ipsam amorem, adeoque non solum dedisse adiutorium sine quo non, sed etiam adiutorium quo. Secundo docet Angelos malos per liberum arbitrium peccando sponte à bona voluntate, & Dei amore defecisse. Tercio docet, quod illi, qui peccarunt, aut minorem acceperunt amoris diuini gratiam, quam illi, qui in ea perseverarunt, aut si utrique boni æqualiter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi amplius adiuti, ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent, peruenerunt; ergo S. Augustinus docet, Angelos, qui perseverarunt, amplius adiutos, ac proinde maiori, & speciali gratia præventos fuisse.

7. Respondet Iansenius cap. 19. Augustinum non docere, quod Angeli sancti acceperint maius, & speciale adiutorium ad perseverandum, sed solum docere, quod postquam per liberum arbitrium perseverarunt, acceperunt maius, & specialissimum adiutorium, quo confirmati fuerunt in gratia, & obtinuerunt perfectam beatitudinem, ac certitudinem, quod nunquam essent casuri.

8. Reijcitur hæc Iansenii interpretatio. S. Augustinus enim comparat peccatum demonum cum perseverantia Angelorum Sanctorum: ergo dum dicit, quod illis mala voluntate cadentibus, & sic beatitudinem amittentibus, isti amplius adiuti peruenerunt ad beatitudinem, significat, quod amplius adiuti perseverarunt, & sic peruenerunt ad beatitudinem &c.

9. Afferit Iansenius pro sua ista explicatione aliquas coniecturas. Prima est: Augustinus lib. 11. de Ciuit. cap. 13. eandem quæstionem tractans dicit: *Restat, ut aut impares fuerint, aut si pares fuerint, post illorum ruinam, illis certa scientia sua certa felicitatis acceperit*: ergo sicut hic dicit, quod illis certa scientia felicitatis accessit post illorum ruinam, sic loco citato asserit, quod post illorum ruinam, & post suam perseverantiam Angeli boni fuerint amplius adiuti per confirmationem in gratia.

10. Retorquetur coniectura. Nam Augustinus lib. 11. agens de ruina demonum non asserit causam ruinæ, lib. 12. asserit causam ruinæ, ac dicit illis propria voluntate cadentibus: ergo etiam asserit causam perseverantiæ bonorum Angelorum, dicens amplius adiuti &c.

11. Secunda coniectura est. Nam S. Augustinus lib. de Corrept. & Gratia, cap. 13. agens de eadem re dicit: *Ceteri autem per liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo casu nunquam futuro certissimam habere meruerunt*: ergo dicit Angelos bonos perseverasse per liberum arbitrium, ac non asserit amplius adiutos: ergo dum dicit amplius adiutos, non dicit amplius

plius adiutos ad perseverandum, sed amplius adiutos, postquam perseverarunt, & in primum perseverantiae acceperunt amplius adiutorium, quo confirmati sunt in gratia, ideoque de hoc adiutorio confirmationis in gratia citato cap. 11. de corrept. & Gratia concludit: *Donc istam summa beatitudinis plenitudinem, tanquam primum ipsius permansionis acciperent, id est ut magna per Spiritum Sanctum data abundantia charitatis Dei, cadere ulterius non possent, & hoc de se certissime nossent.*

12. Sed contra: nam sicut ex eo, quod Augustinus dixerit, Angelos bonos in veritate stetit, non sequitur, quod excluderet adiutorium sine quo non, & sufficiens, ut Iansenius fatetur, sic non sequitur, quod excluderet adiutorium maius, & speciale, de quo loquutus est lib. 12. de Civitate.

13. Dicendum secundo: adiutorium illud amplius, & speciale non solum fuit adiutorium sine quo non, seu pure sufficiens, sed etiam adiutorium quo, siue efficax.

14. Probat. Ex dictis enim quest. 264. Angeli boni acceperunt adiutorium possibilitatis, & cogitationis congruae: sed hoc est adiutorium quo, siue efficax: ergo. Confirmatur: nam S. Augustinus lib. 12. de Civit. cap. 9. agens de bona voluntate, hoc est de amore Dei, quem Angeli ab initio habuerunt, dicit: *& istum quis fecit, nisi ille, qui eos cum bona voluntate, id est cum amore casto, quo illi adherent, creavit, simul in eis & condens naturam, & largiens gratiam;* ergo docet non potuisse Angelos habere bonam voluntatem, siue amorem Dei, nisi Deo per gratiam largiente, ac donante amore Dei: ergo existimat ex eadem ratione non potuisse habere perseverantiam in bona voluntate, nisi Deo largiente talem perseverantiam. Vide quæ de hoc diximus etiam quaestione 264.

15. Hinc sequitur, quod si Adam perseverasset, perseverantia fuisset speciale donum Dei. Eadem enim est ratio.

16. Confirmat hoc Suarius lib. 10. de Gratia, cap. 9. num. 6. ex Augustino, qui lib. de corrept. & Gratia, cap. 10. paulo post initium loquens de Adamo dicit: *Non ergo habuit in eo bono perseverantiam; & si non habuit, non utique accepit;* ergo supponit Adamum non potuisse habere perseverantiam, nisi eam accepisset per donum gratiae efficax.

17. Iansenius lib. de Gratia primi hominis, & Angelorum, cap. 17. opponit Augustinum hoc non asserere, sed in quadam obiectione proponere ex persona aduersariorum. Probat, afferendo integra verba S. Augustini, quæ sunt. *Sed illud magis querendum, operosiusque tractandum est, quomodo respondeamus eis, qui dicunt: si in illa rectitudine, in qua sine vitio factus est, habuit perseverantiam, procul dubio perseveravit in ea, & si perseveravit, utique non peccavit, nec illam suam rectitudinem, Deumque deseruit. Eum autem peccasse, & desertorem boni fuisse, veritas clamat. Non ergo habuit in illo bono perseverantiam: & si non ha-*

buit, non utique accepit. Quomodo enim & accepisset perseverantiam, & non habuisset? Porro si propterea non habuit, quia non accepit, quid ipse non perseverando peccavit, qui perseverantiam non accepit? Neque enim dici potest, ideo non accepisse, quia non est discretus à massa perditionis gratia largitate. Nondum quippe erat in genere humano perditionis massa, antequam peccaret, ex quo tracta est origo vitiosa.

18. Respondeo, concedendo S. Augustinum verba illa, si non habuit, non utique accepit, dixisse in obiectione ex persona aduersariorum, sed dico, quod in responsione illa admisit ut vera, & euidencia, & argumentum cap. 11. soluit ex eo, quia licet Adam non accepit ipsam perseverantiam, & adiutorium quo ad perseverandum, tamen accepit adiutorium sine quo non, & sufficiens ad perseverandum, & per liberum arbitrium non perseveravit, & concludit cap. 11. *Istam gratiam non habuit homo primus, quia nunquam vellet esse malus, sed sane habuit, in qua si perseverare vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset.* Quod Augustinus illa verba, si perseverantiam non habuit, non utique accepit, admisit ut vera, & euidencia, pater. Nam eo loco bonitatem illius consequentiam non habuit; ergo non accepit, demonstravit ex regula logica: cum ex aliquo antecedente sequitur consequens, ex destructione consequentis sequitur destructio antecedentis, & sic argumentatus est: Valet ista consequentia: accepit perseverantiam: ergo illam habuit; sed ex destructione consequentis sequitur destructio antecedentis; ergo valet: non habuit; ergo non accepit, adeoque vera est illa condicionalis, si non habuit, non utique accepit. Verba Augustini continentia hanc demonstrationem sunt: si non habuit, non utique accepit. Quomodo enim & accepisset perseverantiam, & non perseverasset? ergo ex eo, quod ex hoc antecedenti accepit perseverantiam, sequatur hoc consequens, ergo perseveravit, inferit, quod ex destructione consequentis, seu ex ista propositione non perseveravit, sequitur destructio antecedentis, seu ista propositio; ergo non accepit perseverantiam; ergo bene Suarius affert illam propositionem ut ab Augustino concessam, imo demonstratam, si non habuit perseverantiam, non utique accepit.

19. Libet hic advertere saepe Iansenium ad faciendum fucum lectoribus uti exercitè hac fallacia: Augustinus dixit hoc obijciendo ex persona aduersariorum; ergo illud non concedit ut verum, cum saepe illa non solum ut vera, sed etiam ut euidencia concedat, vel supponat in responsione. Addo S. Augustinum eodem cap. 10. lib. de corrept. & Gratia manifestè supponere, quod Adamo ad perseverandum fuerit necessarium donum perseverantiae. Proponens enim quaestionem dicit. *Queritur enim à nobis quantum ad hoc donum Dei, quod est in bono perseverare usque in finem, quid de ipso primo homine sentiamus, qui certe sine ullo vi-*

tio

vitio factus est reclus. Nec dico si perseverantiam non habuit, quomodo sine vitio fuit, cui tamen necessarium Dei donum fuit? Respondet huic interrogationi, quod Adam ab initio fuit sine vitio, deinde sua culpa non perseverando, habuit hoc ipsum vitium non perseverandi, & caruit dono contrario huic vitio: ergo fateretur Adamo ad perseverandum necessarium fuisse donum perseverantiae, adeoque perseverantiam Adam futuram donum Dei, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, ut dicitur Iacobi 1.

20. Iansenius porro citato cap. 17. cum citasset illa verba, *quæritur à nobis quantum attinet ad hoc donum Dei, quod est in bono perseverare usque in finem, quid de primo homine sentiamus, qui certe sine ullo vitio creatus est reclus, omisit verba sequentia, in quibus docet Adamo ad perseverandum necessarium fuisse donum perseverantiae, fortasse quia vidit illa non facere ad rem suam.*

21. Adde in Bulla Pij V. & Gregorij XIII. dampnari in sensu Baij has duas propositiones, quæ sunt 1. & 3. *Nec Angeli, nec primi hominis merita recte vocantur gratia; & Angeli, & primo homini, si in statu illo perseverassent usque ad ultimum vitam, felicitas esset merces, non gratia; sed Baius videtur negasse solum merita, & perseverantiam primi hominis, & Angelorum esse gratiam specialem, ut id negat Iansenius; ergo propositiones illæ videntur damnatæ etiam in sensu Iansenij.*

22. Ad argumentum in contrarium respondeo ex S. Augustino Deum primo homini, & Angelis in statu naturæ integræ dedisse ad merita, quæ de facto habuerunt, non solum adiutorium sine quo non, sed etiam adiutorium quo, siue efficax, ut probatum est ex professione hac quæstione, & præcedente. Testimonia S. Augustini, quæ afferuntur in contrarium, vel probant Adamum, qui de facto non perseveravit, non accepisse adiutorium quo, siue efficax ad perseverandum, quod ultro concedimus; vel probant Adamum, & Angelos ad actus bonos, quos de facto exercuerunt, non accepisse adiutorium quo consistens in adibus indeliberatis, & in delectatione victrice, & congrua, qua impellerentur ad actus meritorios, quale adiutorium homines accipiunt in natura lapsa: sed non probant Adamum, & Angelos non accepisse adiutorium quo, siue efficax consistens in possibilitate, & cogitatione congrua, ut explicatum est.

QVÆSTIO CCLXVI.

Utrum opera primi hominis fuerint minus efficacia ad merendum, quam opera nostra.

S. Thom. quæst. 95. art. 4.

1. **V**identur opera Adam in natura integra fuisse minus efficacia ad merendum,

quam opera nostra in natura lapsa: primo quia gratia, & charitas sunt radix meriti, ac proinde qui maiorem habet gratiam, & charitatem, magis meretur: sed nos in statu naturæ lapsum accipimus à Deo maiorem gratiam, & charitatem: ergo magis meremur. Probatur minor: nam Deus dat gratiam ex sua misericordia, ac proinde magis indigentibus subuenit gratia maiori: sed nos ad bene operandum indigemus maiori gratia, quam Adam in statu innocentie: ergo &c.

2. Secundo ad meritum requiritur pugna quædam, & difficultas, ideoque Apostolus 2. ad Timoth. 2. dicit: *non coronabitur nisi qui legitime certaverit*, & 1. ad Corinth. 3. *unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem*; & Aristot. 2. Ethic. cap. 3. dicit: *circa id, quod difficile est, semper & ars, & virtus versatur*; sed in statu naturæ lapsum exercemus actus bonos, & supernaturales cum maiori pugna, & difficultate: ergo magis meremur.

3. Tertio ut dicit Magister sententiarum in 2. distinct. 24. homo in statu innocentie non meruisset, tentationi resistendo: sed in statu naturæ lapsum meremur, dum tentationibus resistimus: ergo.

4. Respondeo cum Sancto Thoma, quod quantitas meriti pendet ex duobus, primo ex radice gratiæ, & charitatis: secundo ex quantitate, & perfectione operis meritorij. Quantitas, & perfectio operis meritorij duplex est, absoluta nimirum, & proportionalis, & potest contingere, ut opus absolute maius alio opere sit proportionaliter minus eodem opere: ex. gr. vidua, quæ ut habetur Marci 12. & Luc. 21. misit duo minuta in gazophilacium, absolute minus dedit, & fecit opus absolute minus, quam cæteri, sed proportionaliter dedit plus, & fecit opus proportionaliter maius, quam cæteri, quia magis eius facultatem superabat, ideoque Christus Marci 12. dixit: *Amen dico vobis, quia vidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophilacium. Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt: hæc vero de penuria sua omnia, quæ habuit, misit totum victum suum.*

5. Hoc supposito, Sanctus Thomas ponit tres conclusiones. Prima conclusio est: *Efficaciora fuissent opera hominis ad merendum in statu innocentie, si attendatur quantitas meriti ex parte gratiæ, quæ tunc copiosior fuisset, nullo obstaculo in natura inuento.* Videtur supponere Sanctus Thomas, quod Adam in statu innocentie, cum non haberet impedimentum peccati originalis, ac concupiscentiæ, ac proinde iuxta dicta quæst. 258. num. 32. se disposuerit ad gratiam sanctificantem per actum perfectissimum charitatis, acceperit maiorem gratiam sanctificantem, quam accipiant in baptismo infantes, & etiam adulti. Posset tamen de hoc puncto dubitari, & posset aliquis existimare eos, qui per baptismum regenerantur in Christo, accipere gratiam maiorem, quam accepissent, si generati fuissent ex Adamo innocent.

Dddd

noccn.

nocente, intelligendo in hoc sensu dictum. Apostoli ad Rom. 5. 20. *Vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia.*

6. Secunda conclusio est: si consideretur absoluta quantitas operis, opera Adami in statu innocentiae fuissent efficaciora ad merendum, quam opera nostra. Probatur: nam, homo in statu illo naturae innocentis, ac sanus habuisset maiores vires ad bene operandum, quam nos habeamus in statu naturae lapsae, & infirmæ: ergo fecisset opera absolute maiora, & actus absolute perfectiores.

7. Tertia conclusio est: si consideretur quantitas proportionalis, maior inuenitur ratio meriti post peccatum, propter hominis imbecillitatem. Magis enim excedit paruum opus potestatem eius, qui cum difficultate operatur: sed nos in natura lapsa exercemus opera meritoria cum magna difficultate orta ex concupiscentia, & ex naturae infirmæ debilitate: Adam exercuisset opera meritoria sine vlla difficultate, siquidem habebat naturam integram, & carebat concupiscentia: ergo.

8. Circa secundam conclusionem potest dubitari, vtrum sit verum, quod Adam in statu naturae innocentis, & integræ per gratiam sanitatis habuisset maiores vires ad faciendos actus meritorios vitae aeternæ, quam in statu naturae lapsae per gratiam medicinalem habuerint de facto innumeri Sancti, ac praesertim Martyres, ac proinde Adam exercuisset opera absolute excellentiora, quam de facto exercuerint Sancti, praesertim Martyres. S. Augustinus enim lib. de Corrupt. & gratia, cap. 11. initio comparans gratiam Adami cum gratia, quæ data est Sanctis in natura lapsa, dicit. *Quid ergo? Adam non habuit gratiam? Immo verò habuit magnam, sed disparem: ac paulo post concludit gratiam naturae lapsae esse potentiorum, dicens: Proinde isti non interim latiore nunc, veruntamen potentior gratia indigent isti. Si gratiam habent potentiorum: ergo maiores habent vires, & possunt exercere opera absolute maiora, & actus absolute perfectiores. Capite etiam 12. non multo post initium non solum gratiam medicinalem datam Sanctis in natura lapsa praefert gratiae sanitatis datæ Adamo in natura integra, sed etiam videtur opera Sanctorum praesertim Martyrum in natura lapsa absolute praeferre operibus, quæ Adam potuisset exercere in natura integra, dicens: Maior quippe libertas est necessaria aduersus tot & tantas tentationes, quæ in paradiso non fuerunt, dono perseverantis munita, atque firmata, ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus. Hoc Sanctorum martyria docuerunt. Denique ille Adam & terrente nullo, & insuper contra Dei terrentis imperium, libero vsus arbitrio non stetit in tanta felicitate, in tanta non peccandi facilitate: isti autem non dico terrente mundo, sed sentiente, ne starent, steterunt in fide, cum videret ille bona praesentia, quæ fuerat relictnus, isti futura, quæ accepturi fuerant, non viderent. Propter hæc fundamenta potest problematice defendi vtraque*

opinio, vel possunt conciliari, dicendo, quod Adam in statu innocentiae habuerit maiorem gratiam, & maiores vires, quam regulariter habeant homines in natura lapsa, ac proinde eius opera fuissent absolute maiora, & efficaciora ad merendum, & hoc solum asserit Sanctus Thomas: at quidam viri Sancti, nimirum Apostoli, plures Martyres, insignes Confessores, habent maiorem gratiam, & maiores vires, quam habuisset Adam, & exercent opera etiam absolute excellentiora, ac merentur maiorem beatitudinem substantialem, quam meruisset Adam: & hoc solum asserit S. Augustinus.

9. Ad 1. concedo maiorem, & nego minorem, ac dico falsum esse, quod homines in natura lapsa accipiant regulariter maiorem gratiam habitualement, quam acceperit Adam in statu innocentiae. Ad probationem, distinguo minorem: nos magis indigemus gratia, habituali ad merendum premium substantiale beatitudinis, quam Adam, nego: magis indigemus ad quædam alia, concedo: & nego consequentiam. Adam non minus, quam nos indigit gratia habituali ad merendum premium substantiale beatitudinis, siquidem gradus beatitudinis correspondet gradui gratiae habitualis: ergo Adamo innocenti Deus non dedisset minorem gratiam habitualement, quam nobis peccatoribus. Indigemus quidem nos gratia ad obtinendam remissionem peccati, ad resistendum concupiscentiae, ad subueniendum naturae corruptae, & infirmæ, ad quæ Adam gratia non eguisset in statu naturae innocentis, & integræ. Rursus Adam innocens debuit habere gratiam ad exercenda opera absolute maiora, & excellentiora, quam nos regulariter in natura lapsa possumus exercere.

10. Ad 2. Lib. 5. de Gratia, quæst. 44. n. 8. dictum est ad meritum vitae aeternæ requiri difficultatem consistentem in hoc, ut actus sit supra vires naturae, ac proinde supernaturalis, sed non requiri, ut actus sit difficilis, & arduus ex eo, quod procedat à potentia impedita aliquo impedimento potentiae adiuncto, propter quod actus fiat cum labore, & molestia: sed actus Adami, licet non essent difficiles propter impedimentum concupiscentiae, & infirmitatis ortæ ex peccato, fuissent supernaturales: ergo fuissent difficiles difficultate sufficiente ad meritum. Difficultas orta ex causa extrinseca, puta ex impedimento concupiscentiae, augeat meritum arguitur, in quantum est signum promptitudinis in voluntate, quæ conatur ad id, quod est difficile, quæ promptitudo oritur ex magnitudine charitatis, quæ charitas est præcipua radix meriti: sed potest contingere, ut aliquis maiori charitate, ac maiori promptitudine superandi omnes difficultates, quæ possent occurrere, faciat opus facile, quam alius faciat opus difficile propter impedimenta: ergo potest contingere, ut qui facit opus facile, magis mereatur,

tur, quam qui facit opus difficile, ac proinde opera Adami facta sine vlla extrinseca difficultate potuerunt esse efficaciora operibus nostris factis cum difficultate, ac resistentia concupiscentiæ. Difficultas tamen, in quantum est poenalis, & afflictiua, auger formalitè vim satisfaciuiam, vt explicabitur suo loco. Videri possunt quæ de difficultate operis meritorij dixi lib. 5. de gratia, quæst. 34. num. 5. & sequent. & præterea num. 17. & sequent.

11. Ad 3. Respondeo, quod vt dictum est quæst. 25. 8. num. 13. Magister in 2. dist. 24. cum alijs quibusdam docuit Adamum creatum fuisse sine gratia sanctificante, & iuxta hanc opinionem asseruit, quod Adam dum adhuc carebat gratia, resistendo tentationi, non meruit præmium beatitudinis supernaturalis, ad quod meritum requiritur gratia sanctificans. Sed vt diximus eadem quæst. 25. 8. Adam fuit creatus cum gratia sanctificante, & saltem obtinuit gratiam ante lapsum: ergo resistendo tentationi, & alia opera supernaturalia, exercendo, potuit mereri præmium supernaturalis beatitudinis: & quia habuit maiorem gratiam sanctificantem, quam ceteri homines habeant regularitè in natura lapsa, opera Adami fuerunt efficaciora ad merendum, quam opera nostra, vt explicatum est.

De Dominio, quod homini conueniebat in statu innocentia, ac naturæ integræ.

QVÆSTIO CCLXVII.

Utrum Adam in statu innocentie habuerit dominium in cetera animalia, & in omnes alias creaturas.

S. Thom. qu. 96. art. 1. & 2.

1. Sanctus Thomas quæst. 96. descendit ad agendum de dominio, quod Adamo conueniebat in statu innocentie, ac naturæ integræ.

Quæritur igitur primo cum S. Thoma art. 1. utrum Adam in statu innocentie animalibus dominaretur?

Respondet affirmatiuè. Probat primo in argumento *sed contra*. Nam Gen. 1. Deus dixit: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus celi, & bestiis, vniuersæque terræ, omnique reptili, quod mouetur in terra:* & paulo post Deus primis hominibus dixit: *Dominamini piscibus maris, & volatilibus celi, & vniuersis animalibus, quæ mouentur in terra,*

2. Confirmatur: nam Genes. 2. habetur: *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animalibus terræ, & vniuersis volatilibus celi, adduxit ea ad Adam, vt videret, quid vocaret ea:* sed vt aduertit Chrysostomus Homil. 14. in Gen. fecit hoc Deus in signum dominij, quod dabit Adamo; ergo. Verba Chrysostomi sunt. *Factum autem hoc, non vt discamus illius sapientiam solum, sed vt symbolum dominij per nominum impositionem cognoscatur. Nam & hominibus mos est hoc facere, vt cum seruos emerint ipsorum nomina mutent. Vnde & Adam instruit, vt omnibus brutis tanquam dominus nomina indat.*

3. Probat secundo Sanctus Thomas ratione. Nam vt cum eodem Sancto Thoma qu. 95. artic. 2. diximus quæst. 259. & 260. in Adamo inobedientia eorum, quæ debent esse homini subiecta, subsecuta est in poenam peccati, per quod ipse fuit inobediens Deo: sed omnia animalia ratione carentia naturaliter debent esse subiecta homini: ergo antequam Adam peccaret, omnia animalia ratione carentia obediebant Adamo, ac proinde Adam illis dominabatur. Minorem, quod nimirum animalia ratione carentia naturaliter sint homini subiecta, probat Sanctus Thomas tribus rationibus.

4. Prima ratio est: quod naturaliter ordinatur ad vsum alterius, naturaliter est subiectum illi: sed animalia ratione carentia naturaliter ordinantur ad vsum hominis: ergo naturaliter sunt subiecta homini, ac proinde homo naturaliter habet dominium animalium. Probat minor: nam sicut res ita ordinantur in generatione, vt imperfectiora sint propter perfectiora, & forma imperfectior sit propter formam perfectiorem, sic ita ordinantur in vfu, vt perfectiora debeant vti perfectioribus, vt patet inductione: nam plantæ vtuntur terræ, ita vt ex ea sumant alimentum: animalia vtuntur, & aluntur plantis: homo vtitur animalibus: sed id, quod potest vti alio iuxta suam voluntatem, & ad proprium bonum, habet dominium in illud: ergo homo habet dominium in omnia animalia ratione carentia. Hinc inferitur ratio, quare licet plantæ naturaliter vtantur terræ, & animalia vtantur plantis, tamen nec plantæ habeant dominium terræ, nec animalia habeant dominium plantarum, & tamen homo ita possit vti brutis animalibus, vt habeat dominium illorum. Ad dominium enim requiritur potestas vtendi alio, ac de eo disponendi iuxta suam voluntatem: sed plantæ, & bruta animalia, cum careant ratione, & voluntate, nulla re possunt vti, disponendo de illa iuxta suam voluntatē, homo autem utpotè præditus ratione, & voluntate potest vti animalibus, disponendo de illis iuxta suam voluntatem: ergo. Ideo Aristoteles 1. Polit. cap. 5. docuit, quod venatio syluestrium animalium est quoddam bellum iustum, & naturale, quia per eam homo vindicat sibi quod est naturaliter suum.

5. Secunda ratio est: Diuina prouidentia

Dddd 2

tia

tia ordine quodam inferiora gubernat per superiora; & ea, quæ ratione carent, per ea, quæ ratione sunt prædita: sed homo per rationem, per quam est ad imaginem, & similitudinem Dei, superior est animalibus ratione carentibus: ergo animalia ratione carentia debent esse subiecta gubernationi hominum, & cum homo possit illis uti ad bonum ipsius hominis, habet in animalia dominium proprietatis.

6. Tertia ratio est: Homo habet prudentiam vniuersalem, quæ est ratio practica de omnibus agibilibus: animalia autem ratione carentia participant solum aliquantulum prudentiam, in quantum per naturalem æstimationem apprehendunt convenientiam quorundam actuum particularium, puta convenientiam faciendi nidos, alendi filios &c. sed quod est per participationem debet subdi illi, quod est per essentiam: ergo. Confirmatur: nam quia vir naturaliter est prudentior muliere, & adultus est prudentior puero, mulier naturaliter debet esse subiecta viro, & pueri naturaliter debent esse subiecti adultis: ergo à fortiori, quia bruta habent solum quandam imperfectam rationem prudentiæ, debent naturaliter subdi homini, qui est simpliciter prudens.

7. Ex dictis inferitur naturaliter homini conuenire aliquod dominium in bruta, ideoque tale dominium, etiam post peccatum, in homine remansisse. Tres enim rationes Sancti Thomæ, ac præsertim prima, probant dominium naturale, & naturaliter consequens ex ipsis naturis hominum, & brutorum animalium, ideoque etiam Aristoteles illud cognouit.

8. Opponi potest: dominium exercetur per imperium, ac præceptum: sed imperium, ac præceptum non potest exerceri nisi in ea, quæ ratione sunt prædita: ergo non datur dominium in animalia irrationalia.

Respondeo, distinguo minorem: imperium, & præceptum morale potest exerceri solum in ea, quæ ratione sunt prædita, concedo: imperium, & præceptum purè physicum, nego. Imperium morale, ac moraliter obligans solum potest exerceri in ea, quæ ratione sunt prædita: imperium purè physicum quadam speciali ratione potest exerceri, & de facto exercetur in animalia etiam irrationalia, eo pacto, quo de facto domini imperant suis canibus, qui eis sponte obediunt, & pastores imperant suis gregibus. Ut enim aduertit Sanctus Thomas in hoc art. 1. quæst. 96. in resp. ad 4. *Omnia animalia habent quandam participationem prudentiæ, & rationis secundum æstimationem naturalem, ex qua contingit, quod græues sequuntur ducem, & apes obediunt regi.*

9. Sed hinc oritur secunda quæstio, & dubitatur, utrum Adam in statu innocentie habuerit in cætera animalia ex speciali Dei beneficio aliquod maius, & supernaturale dominium, quod peccando, sibi, & nobis amiserit.

Respondeo affirmatue cum Suarez lib. 3. de opere sex dierum, cap. 16. num. 10.

Probat: nam ut loquitur Sanctus Thomas hac quæst. 96. ad 4. *Tunc, hoc est in statu innocentie, omnia animalia per se ipsa homini obediissent, sicut nunc quedam domestica ei obediunt: sed naturaliter, ac de facto post peccatum animalia præsertim fera, & sylvestria, puta leones, lupi, serpentes, muscæ &c. non obediunt homini per se ipsa, ac veluti sponte, sicut canes obediunt dominis suis: ergo. Confirmatur, & explicatur. Nam de facto licet homines ita habeant dominium omnium animalium, ut possint ea per vim, & dolum veluti quodam bello iusto subicere, tamen non habent illa sibi sponte obedientia, sed experiuntur inobedientia, & hostiliter etiam repugnantia, ac sæpe lædentia, vulnerantia, interficientia &c. sed in statu innocentie sponte obediabant Adamo, nec unquam repugnassent, aut illum læsissent: ergo Adam ante peccatum maius habuit dominium in animalia, quam nunc post peccatum habeamus: sed illud maius dominium non erat homini naturaliter debitum, ac proinde non naturale, sed supernaturale, & ex speciali Dei beneficio illi donatum: ergo.*

10. Confirmatur: nam ex dictis quæst. 259. In Adamo ante peccatum pars inferior erat perfectè subiecta superiori, ita ut nunquam illi repugnaret, & hæc perfectæ subiectio non erat homini naturaliter debita, sed erat donum speciale, & supernaturale: ergo proportionaliter bruta debuerunt esse perfectè subiecta Adamo, & talis perfectæ subiectio fuisset humanæ naturæ indebita, & donum speciale, ac supernaturale. Addo, quod hoc donum erat quadam pars iustitiæ originalis, quæ consistebat in hoc, ut quandiu Adamus erat perfectè subiectus, & obediens Deo, inferiora essent subiecta superioribus, ac rationi, ut explicatum est quæst. 260. sed animalia bruta sunt inferiora homine: ergo. Si verò queratur, in quo consisteret hæc perfectæ subiectio, qua bruta animalia obediabant homini, dico, quod consistebat in speciali quodam instinctu à Deo brutis impresso ad obediendum homini, eumque non lædendū, proportionali instinctui, quo canes obediunt dominis suis, & in perfectæ quadam Adami sapientia, qua sciebat brutis imperare iuxta eorum instinctum. Videretur autem Deus, dum ut narratur Gen. 2. *Formatis de humo cunctis animalibus terræ, & vniuersis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea, impressisse cunctis animantibus hunc instinctum, sicut Adamo infuderat sapientiam, qua posset animalibus nomina imponere eorum naturæ accommodata, illisque imperare iuxta eorum instinctum. De hoc instinctu possunt intelligi verba illa Ecclesi. 17. quibus de Deo dicitur: *Possuit timorem illius, hoc est Adami super omnem carnem, in quantum, scilicet fecit, ut omnia animalia reuererentur, & timerent hominem,**

tan-

tanquam suum dominum. Proportionaliter Deus, quia voluit cuncta animalia in arca speciali quadam obedientia esse subiecta Noe, dedit animalibus speciales instinctus, quibus accederent ad Noe in arca, ac Noe infudit specialem sapientiam, qua sciret brutis imperare, iuxta eorum instinctus. Videri potest Suarius lib. 3. de Opere sex dierum, cap. 16. num. 10.

11. Potest opponi. Augustinus lib. 9. de Gen. ad litteram dicit, quod ministerio Angelorum animalia sunt adducta ad Adam, ut eis nomina imponeret; sed si Deus animalibus impressisset instinctum sponte accurrendi ad hominem, non fuisset opus, ut ad eum adducerentur ministerio Angelorum; ergo.

Respondet ex doctrina Sancti Thomæ in resp. ad 2. quod licet Adam posset suo imperio sensibilibus expresso animalia in certa distantia existentia ad se aduocare, ita ut illa sic aduocata sponte accurrerent, non tamen poterat animalia ita distantia, ut non possent signa sensibilia percipere, ad se aduocare, ita ut ad illum accurrerent; ergo ut statim omnia animalia ex omnibus locis ad Adamum congregarentur, conueniens fuit, ut Deus vteretur ministerio Angelorum. Ut enim loquitur Sanctus Thomas, *In subiectos multa potest facere superior potest, quæ non potest facere inferior. Angelus autem est naturaliter superior homine.*

12. Quæritur tertio, utrum Adam, alique homines in statu innocentie indignissent animalibus ad aliquem vsum, & ad quem vsum indignissent?

Respondet ex Sancto Thoma hoc art. 1. quæst. 96. *Quod homines in statu innocentie non indigebant animalibus ad necessitatem corporalem, neque ad tegumentum, quia nudi erant, & non erubescabant, nullo instante inordinata concupiscentie motu; neque ad cibum, quia lignis paradisi vesciebantur; neque ad vehiculum, propter corporis robur; indigebant tamen eis ad spirituales cognitionem sumendam de naturis eorum, quod significatum est per hoc, quod Deus ad eum animalia adduxit, ut eis nomina imponeret, quæ eorum naturas designant.*

13. Quæritur quarto, utrum ante peccatum inter aliqua animalia daretur naturalis discordia, & inimicitia, puta inter lupum, & ouem &c.

Respondet Sanctus Thomas in respons. ad 2. *Quod quidam dicunt, quod animalia, quæ nunc sunt ferocia, & occidunt alia animalia, in statu illo fuissent mansueta, non solum circa hominem, sed etiam circa alia animalia. Sed hoc est omnino irrationabile. Non enim per peccatum hominis natura animalium est mutata, ut quibus nunc naturale est comedere aliorum animalium carnes, tunc vixissent de herbis, sicut Leones, & falcones &c. Fuisset ergo naturalis discordia inter quedam animalia.*

14. Opponitur: quæ sunt naturaliter discordia, non conuenienter eidem subijciuntur; ergo animalia naturaliter discordia inconuenienter subiecta fuissent Adamo.

Respondet, negando antecedens: nam

sicut omnia naturaliter contraria, & discordia subijciuntur uni Deo, qui sua providentia vitatur eorum contrarietatibus, & discordiis ad bonum vniuersi, sic posuerunt subiecti homini, qui ut Dei Minister, & diuina providentia executor, vteretur illis in ordine ad fines à Deo intentos. Confirmatur: nam homines etiam de facto in statu naturæ lapsæ dominantur animalibus domesticis, discordibus, puta canibus, & felibus: falconibus, & gallinis, ac falconibus dant gallinas in cibum.

15. Quæritur quinto, utrum Adamo datum fuerat dominium super omnia animalia, nullo excepto?

Respondet Theodoretum quæst. 20. in Gen. existimasse quadam animalia non fuisse creata propter hominem, ac proinde eorum dominium Adamo non fuisse datum. Concludit. *Non dominatur igitur homo ceteris illis grandibus, neque bestijs, quæ fortasse ab initio non propter ipsum creata sunt.*

16. Reijcitur hæc opinio à Pererio lib. 4. in Genesim, à Suario lib. 3. de opere sex dierum, cap. 16. num. 13. & ab alijs communiter. Primo enim Scriptura pluribus in locis significat cuncta omnino animalia subiecta fuisse homini. Nam Gen. 2. Deus dicit: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus celi, & bestijs, vniuersæque terræ, omnique reptili, quod mouetur in terra: sed sub piscibus maris, volatilibus celi, bestijs, vniuersæque terræ, omnique reptili, quod mouetur in terra, comprehenduntur omnia omnino animalia, etiam cetera grandia, quæ continentur sub piscibus maris: ergo. Ecclesiast. 17. de Deo dicitur: Dedit illi, hoc est Adamo potestatem eorum, quæ sunt super terram. Posuit timorem illius super omnem carnem, & dominatus est bestiis, & volatilibus. Psal. 8. Dauid Deum alloquens dicit: Constituisi eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Iacobus cap. 3. suæ Epist. dicit Omnis natura bestiarum, & velucrum, & serpentium, & ceterorum domantur, & domita sunt à natura humana: ergo.*

17. Secundo reijcitur ratione desumpta ex Augustino lib. 19. de Gen. ad litteram, cap. 14. & ex Basilio Hom. 10. in Hexam. Nam homo omnibus illis animalibus dominatur, quæ potest physicè, ac moraliter capere, domare, mansuefacere, & interficere, ac in suos vsus conuertere: sed hæc omnia homo potest physicè, & cum effectu, ac moraliter, & licitè exercere in omnia omnino animalia, etiam in cetera grandia, seu balænas, ac de facto exercet, ut constat experientia: ergo.

18. Quæritur sexto cum Sancto Thoma art. 2. quæst. 96. utrum Adamo datum fuerit dominium non solum animalium, sed etiam aliarum rerum?

Respondet Sanctus Thomas, quod Adamo datum fuit dominium omnium aliarum rerum creatarum, exceptis Angelis. Probat Sanctus Thomas: nam quandoquidem in homine

mine quodammodo sunt omnia, proportionaliter habet dominium eorum, quæ sunt extra se, ac habet dominium eorum, quæ sunt in ipso homine: sed in homine ratio non est subiecta dominio, sed est domina cæterorum, quæ sunt subiecta ipsi rationi: ergo homo non habet dominium Angelorum, qui sunt rationales, sed habet dominium omnium aliarum rerum creaturarum, ac proinde sicut in homine, qui est microcosmus, hoc est mundus parvus, ratio est domina, cætera sunt subiecta dominio rationis, sic in macrocosmo, seu mundo magno, creature rationales sunt domina, cætera autem sunt subiecta dominio creaturarum rationalium. Addit Sanctus Thomas, quod proportionale dominium homo habet in ea, quæ sunt extra se, ac habet in ea, quæ sunt in ipso homine. Explicatur propositio. In homine quatuor possunt considerari. Primum est ratio, in qua homo convenit cum Angelis. Secundum sunt vires sensitivæ, in quibus convenit cum cæteris animalibus. Tertium sunt vires naturales, ac vegetativæ, in quibus convenit cum plantis. Quartum est ipsum corpus, in quo convenit etiam cum rebus inanimatis. Ratio in homine est domina, & non est subiecta dominio: ac proportionaliter Angeli, cum quibus homines conveniunt in ratione, non sunt subiecti dominio hominum. Concupiscibili, & irascibili, quæ aliquantulum obediunt rationi, dominatur ratio, imperando: & proportionaliter animalibus irrationalibus, quæ aliquantulum percipiunt imperium, Adam dominabatur, imperando. Viribus naturalibus, ac vegetativis, ac corporibus inanimatis, quæ nullo modo percipiunt imperium, ratio dominatur, non imperando, sed illis vrendo: ac proportionaliter Adamus plantis, & corporibus inanimatis dominabatur, non imperando, sed absque impedimento vtendo eorum auxilio. Est igitur homo dominus etiam corporum cælestium, quæ creata sunt propter hominem, quia licet non possit eorum cursus mutare, vt dicit Dionysius episcopus ad Polycarpum, tamen potest eorum auxilio uti, eo pacto, quo vtitur multipliciter luce, & alijs cælestibus influentijs.

19. Addo ex Suario lib. 3. de opere sex dierum, cap. 16. num. 7. quod homo per rationem est capax etiam dominij, tum proprietatis, tum iurisdictionis in cæteros homines. Ratio est, quia homo per rationem non solum potest disponere, & ordinare quæ spectant ad animalia bruta, sed etiam quæ spectant ad alios homines, eisque imperare, tum ad bonum ipsorum, tum ad bonum proprium imperantis: ergo est capax obtinendi dominium tum proprietatis, tum iurisdictionis in alios homines, vt constat etiam experientia, & magis explicabitur questione sequenti. Imo homo est capax dominandi etiam Angelis, ac de facto Christus est Dominus Angelorum iuxta doctrinam Apostoli, qui ad

Hebr. 2. docet etiam Angelos esse subiectos Christo, ac de Christo specialiter exponit illud Psal. 8. *Constituisti eum super opera manuum tuarum: omnia subiecisti sub pedibus eius*; & addit. *In eo enim, quod omnia ei subiecit, nihil dimisit non subiectum ei*. Confirmatur: nam vt idem Apostolus dicit 1. ad Corinth. 6. *Angelos indicabimus*: sed munus iudicandi spectat ad dominum iurisdictionis: ergo homines beati habebunt dominium iurisdictionis in Angelos malos; ac ex proportionali ratione possunt in eos obtinere etiam dominium proprietatis.

QVAESTIO CCLXVIII.

Utrum omnes homines in statu innocentie fuissent aequales, vel unus homo alteri dominaretur?

S. Tho. quest. 66. artic. 3. & 4.

1. **A**rticulo tertio quaerit, vtrum in statu innocentie, ac naturæ integræ omnes homines fuissent aequales, vel potius aliqua inter eos fuisset inæqualitas?

Respondet, quod proculdubio in statu innocentie, ac naturæ integræ aliqua inter homines fuisset disparitas. Probat. Primo enim fuisset diuersitas sexuum, sine qua non potuisset dari naturalis generatio: sed mas est perfectior foemina: ergo. Secundò data fuisset inæqualitas ætatis. Neque enim tunc homines fuissent steriles, sed aliqui ex alijs nascerentur, ac proinde filij fuissent iuniores parentibus. Tertio in ijs, quæ ad animam spectant, homines fuissent inæquales quoad scientiam, iustitiam, & virtutes morales. Nam homines non operarentur ex necessitate, sed ex libero arbitrio, ac proinde vnus magis, quam alius, incumberet scientijs, ac virtutibus acquirendis, ac inæqualiter in rerum cognitione, iustitia, & virtutibus moralibus proficerent. Quarto fuissent etiam inæquales in ijs, quæ spectant ad corpus. Nam corpus humanum non fuisset omnino exemptum à legibus naturæ, cum etiam cibus hominum vita sustentaretur: ergo ex diuersa aeris dispositione, ac diuerso situ stellarum aliqui generarentur robustiores, pulchriores, & melius complexionati, quam alij, sed ita vt nemo haberet defectum aliquem consistentem in priuatione perfectionis debitæ, ac proinde nemo fuisset cæcus, surdus, claudus, mutus, egrotus &c. Tales enim defectus repugnant perfectioni illius status.

2. Probat secundo in argumento *sed contra*. Nam vt dicitur ad Roman. 13. *Quæ à Deo sunt, ordinata sunt*: sed vt dicit S. Augustinus lib. 19. de Ciuit. cap. 13. *Ordo est parium, dispariumque rerum sua cuique loca tribuens dispositio*: ergo ordo creaturarum includit quandam dispa-

disparitatem, & inæqualitatem, ac proinde homines in statu naturæ integræ ordinarentur secundum quandam disparitatem, & inæqualitatem, quæ non dedeceret perfectionem illius status. S. Gregorius igitur in Pastoralis p. 2. cap. 6. dicens, quod *ubi non delinquimus, omnes paves sumus* excludit solum disparitatem, & inæqualitatem ortam ex peccato, non autem alias disparitates, & inæqualitates, quæ non supponunt peccatum, sed conducunt ad perfectionem vniuersi.

3. Inferitur primo iuxta doctrinam Sancti Thomæ in resp. ad 3. quod causa inæqualitatis in statu naturæ integræ potuisset dari, tum ex parte Dei, tum ex parte naturæ. Potuisset quidem dari ex parte Dei, non quidē vt quosdam puniret, alios præmiaret: (nam loquimur de inæqualitate præcedente omnia merita, & demerita) sed vt quosdam plus, quosdam minus sublimaret, vt pulchritudo ordinis magis in hominibus reluceret. Potuisset etiam dari causa inæqualitatis ex parte naturæ, siquidem potuisset oriri ex diuersa aeris dispositione, & ex diuerso situ stellarum &c. vt dictum est num. 1.

4. Inferitur secundo iuxta doctrinam eiusdem Sancti Thomæ in respons. ad 2. quod talis inæqualitas non impediret, sed potius augeret mutuam dilectionem, quæ cum sit vinculum pacis, debet inter homines esse maxima in statu naturæ integræ. Ratio est, quia inæquales aliquando naturaliter magis se mutuo diligunt, quam æquales. Ex gr. fratres inter se comparantur vt æquales, Pater, & Filius comparantur vt inæquales, & tamen conaturaliter pater, & filius magis se mutuo diligunt, quam duo fratres. Æqualitas igitur est per se causa mutue dilectionis, qua duo se æqualiter diligant, iuxta illud Ecclesiast. 13. *Omne animal diligit sibi simile; sic & omnis homo proximum sibi.* At quædam inæqualitas, puta quæ datur inter patrem, & filium, potest esse causa, vt magis se diligant, quam qui propter æqualitatem se diligunt æqualiter, eo pacto, quo Pater, & Filius se mutuo diligunt inæqualiter, siquidem Pater naturaliter magis diligit filium, quam diligitur a filio, & tamen Pater, & Filius magis se mutuo diligunt, quam duo fratres, qui naturaliter se diligunt æqualiter.

5. Articulo quarto querit, vtrum in statu innocentie, ac naturæ integræ vnus homo dominatus fuisset alteri homini.

Responder duplex esse dominium. Primum est dominium proprietatis oppositum, seruituti, quod exercetur in seruos: secundum est dominium iurisdictionis, quod exercetur in liberos. Quia verò ex Aristotele initio metaph. seruus per hoc differt à libero, quod liber est gratia sui, seruus autem ordinatur ad alium: dominium proprietatis est potestas alium hominem ordinandi, illique præcipiendi ad vtilitatem dominantis, ac præcipientis: dominium autem iurisdictionis est potestas

alium hominem ordinandi, illique præcipiendi ad bonum subiecti.

6. Hoc supposito, Sanctus Thomas ponit duas conclusiones. Prima conclusio est: in statu innocentie non data fuisset seruitus, ac proinde non datum fuisset dominium proprietatis, quo vnus homo dominaretur alteri in bonum ipsius dominantis. Ratio est, quia cum homo naturaliter sit gratia sui, violentum illi est ita alteri subdi, vt ordinetur ad bonum dominantis; sed omne violentum causat tristitiam, ideoque seruitus homini naturaliter displicet; in statu autem innocentie homo non passus fuisset quidquam violentum, & quod naturaliter afferat tristitiam: ergo in statu innocentie non fuisset seruitus, ac proinde nec dominium proprietatis, quod exercetur in seruos. Confirmatur: nam libertas est vnum ex præcipuis bonis convenientibus naturæ humanæ; sed hoc bonum homini non defuisset in statu innocentie, in quo ex S. Augustino lib. 14. de Ciuit. cap. 10. *Nihil aberat, quod bona voluntas cupere posset*: ergo. Vt igitur dicit idem Augustinus lib. 19. de Ciuit. cap. 15. *Hominem rationalem ad imaginem suam factum non voluit Deus nisi irrationalibus dominari; non hominem homini, sed hominem pecori*, dominio nimirum proprietatis, vt explicatum est. Seruitus autem introducta est post peccatum, & conditio seruitutis iure intelligitur imposita peccatori, vt dicit Augustinus lib. 19. de Ciuit. cap. 15. & subdit. *Proinde nusquam in Scriptura legimus seruum antequam hoc vocabulo Noe iustus peccatum filij vindicet*. Nomen igitur istud culpa meruit, non natura.

7. Secunda conclusio est: dominium aliquod iurisdictionis, quod exercetur in liberos in bonum subditorum, fuisset in statu innocentie, ac naturæ integræ. Probatur primo: nam homo naturaliter est animal sociale, ac proinde homines in statu innocentie socialiter vixissent; sed ad vitam socialem multorum requiritur, vt sit aliquis prædens, qui intendat bonum commune, multi enim intendunt multa, & vnusquisque intendit proprium bonum, vnus autem intendit vnum, ac proinde ad vnā societatem requiritur vnus, qui intendat bonum commune illius, quod est vnum; ergo.

8. Probatur secundo: nam esset inconueniens, vt si quis alijs emineret scientia, & iustitia, non vteretur illis in vtilitatem aliorum, iuxta illud 1. Petri 4. *Vnusquisque gratiam, quam accepit in alterutrum administrans*: ergo conueniens esset, vt qui alijs excelleret scientia, & virtute, alijs præderet in ordine ad bonum commune. Ideo Sanctus Augustinus lib. 14. de Trinit. cap. 14. dicit, quod *iusti non dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi, nec principandi superbiæ sed prouidendi misericordia. Hoc naturalis ordo præscribit: ita Deus hominem condidit.*

9. Probatur tertio: nam vir est caput mulieris, vt docet Apostolus ad Eph. 5. ideoque ad Coloss. 3. monet, vt mulier subdita sit viro, quod

quod idem monet Petrus Epist. 1. cap. 3. sed ius viri in uxorem, ac Patris in Filios est naturale, & est necessarium ad gubernationem familie; ergo hoc ius, quod est quoddam dominium, datum fuisset etiam in statu innocentie, ac naturæ integræ.

10. Opponitur. Genes. 3. in pœnam peccati dictum est: *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui*; ergo ante peccatum mulier non fuisset subdita viro.

Respondeo, quod mulier ante peccatum fuisset sub potestate solum directiua, non autem coercitiua viri, ac in pœnam peccati constituta est sub potestate etiam coercitiua viri. Hæc doctrina desumpta est ex S. Augustino, qui lib. 11. de Genes. ad litteram cap. 37. dicit, illis verbis, *Sub viri potestate eris*, significatam fuisse seruitutem quandam cuiusdam conditionis potius, quam dilectionis, atque in hoc sensu maritum habere dominium in uxorem, quod non meruit natura, sed culpa. Rupertus autem lib. 3. in Genes. cap. 21. aduertit Deum non solum mulieri dixisse *sub viri potestate eris*, sed etiam addidisse, *& ipse dominabitur tui*, quod aliquid amplius indicat, nimirum dominium coercitiuum.

11. Probatum quarto: nam vt arguit Sanctus Thomas in argumento *sed contra*, conditio hominum in statu innocentie non fuisset perfectior conditione Angelorum; sed in Angelis aliqui præsumunt, aliqui subsunt, vt cum Dionysio, & Sancto Thoma diximus qu. 199. & 200. ideoque datur in Angelis ordo Principatum, & Dominationum: ergo &c.

12. Infertur cum Suario lib. 5. de Opere sex dierum, cap. 5. num. 16. quod sicut in statu innocentie non fuisset seruitus, sic neque fuisset famulatus, quo dominus imperat famulo mercede conducto, qui famulus non sit seruus, sed liber. Ratio est, quia potestas domini in famulum ordinatur in bonum domini: ergo famulatus non deceret perfectionem status innocentie. Confirmatur: nam nullus homo sit famulus alterius, nisi propter indigentiam, vel necessitatem huius vite mortalis; sed in statu innocentie non esset talis indigentia: ergo &c.

13. Pro maiori explicatione doctrinæ traditæ proponenda sunt, & soluenda aliqua dubia. Quæritur ergo primo, vtrum in statu innocentie daretur aliqua societas, & communitas?

Respondeo affirmatiue cum Suario lib. 5. de Opere sex dierum, cap. 7. num. 1. & 2. Ratio est, quia vt docet Aristoteles lib. 1. Polit. cap. 1. prima societas homini naturalis est, qua mas coniungitur fœminæ contractu matrimonij ad filiorum procreationem: sed procreatis filiis, augetur hæc societas, in qua pater habet naturaliter dominium directiuum; ergo etiam in statu innocentie daretur domus, ac societas domestica, in qua pater naturaliter haberet dominium directiuum vxoris, & filiorum. In natura lapsa ad perfectam

societatem domesticam, requiruntur etiam serui, vel famuli, quia multis indigemus. At in statu innocentie hominibus omnia præsto essent ad sustentationem vitæ, ideoque non indigerent seruis, ac famulis, & seruitus, ac famulatus dedecet illum statum, vt dictum est num. 6. & 12. ergo societas domestica non includeret secundario societatem domini cum seruo, vel famulo.

14. Quæritur secundo, vtrum in statu innocentie daretur societas pagi, & qualis esset?

Respondeo affirmatiue. Probatum. Vt enim 1. Polit. cap. 1. docet Aristoteles, multiplicatis filiis, & nepotibus, multiplicantur familie, quæ connaturaliter sibi parant plures domos propinquas habentes inter se aliquam societatem: sed plures domus propinquæ constituunt pagum, seu paruum quandam, & imperfectam ciuitatem, & societas plurius familiarum habitantium domos propinquas est societas pagi: ergo etiam in statu innocentie daretur societas pagi, ac valde connaturaliter pater primæ familie haberet potestatem directiuam cæterarum familiarum.

15. Quæritur tertio, vtrum in statu innocentie daretur societas ciuilis, ac politica, ac ciuitas perfecta, vel regnum?

Respondeo affirmatiue cum Suario lib. 5. de Opere sex dierum, cap. 7. num. 6. qui pro hac sententia citat etiam Caietanum in comment. art. 3. & 4. quæst. 96. Lipomanum in catena Genes. cap. 9. & Pererium lib. 4. in Genes. disput. de imperio hominis. Probatum: nam ex proportionalibus rationibus, ex quibus in natura lapsa ultra domos, & pagos datur ciuitas, & societas ciuilis, etiam in statu innocentie debuisset dari ciuitas, & societas ciuilis: ergo. Probatum antecedens. Ideo enim in natura lapsa ultra domum, & pagum datur ciuitas, & societas ciuilis, quia societas domestica, & familiarum constituentium pagum est imperfecta, & insufficiens ad bene viuendum, vt constat experientia, quæ videmus in domibus, & pagis plurima deesse, ac proinde debet constitui aliqua societas perfecta, & sufficiens, qualis est societas ciuitatis, ac regni: sed etiam in statu innocentie societas domi, aut pagi esset proportionaliter insufficiens: ergo. Probatum, & explicatur minor. Nam licet in statu innocentie societas ciuilis non esset necessaria propter indigentiam corporum, vel defensionem, siquidem omnia ad vitam conseruandam præsto essent, ac nulla darentur bella, sed perpetua pax, & tranquillitas, tamen esset necessaria ad studium scientiarum, vt doctiores minus doctos instruerent, ad exercitium virtutum præsertim ad alterum, ad iucundam vitæ communicationem, & ad plura alia. Confirmatur: in Angelis enim beatis datur societas, in qua aliqui præsumunt, aliqui subsunt, & communicant sibi mutuo per actiones hierarchicas, & hanc perfectam societatem Angelorum Sanctus

Aut Augustinus in libris de Ciuitate Dei vocat ciuitatem, ac Scripturæ sæpiſſimè vocant regnum coelorum: ergo etiam inter homines in ſtatu innocentie deberet dari ſocietas perfecta ciuiliſ, per quam ſibi mutuo communicarent, & aliqui præſent, aliqui ſubſent, & hæc ſocietas conſtitueret ciuitatem, vel regnum &c. Deberet etiam dari perfecta ſocietas eccleſiaſtica in ordine ad finem, & religionem ſupernaturalem.

16. Quæritur quarto, vtrum Adam naturaliter fuiſſet princeps, ac Rex mundi?

Reſpondeo hanc eſſe differentiam inter domum, & ciuitatem, quod in domo Pater naturaliter habet poteſtatem directiuam familiæ; at in ciuitate poteſtas politica naturaliter datur in communitate, quæ debet determinare formam gubernationis, ac eligere vnum, aut plures, qui præſint. Adam igitur non fuiſſet naturaliter Rex, ſeu princeps mundi, licet fuiſſet valdè congruum, vt hominibus multiplicatis, eligeretur in regem, & principem, dando illi perfectam iuriſdictionem directiuam illi ſtatui conuenientem?

17. Quæritur quinto, vtrum in ſtatu innocentie fuiſſet diuiſio rerum?

Reſpondeo negaſſe Scotum in 4. diſt. 15. quæſt. 4. art. 1. ac Sorum, alioſque communiter, qui in Tract. de Iuſtitia, & iure de rerum diuiſione diſputarunt. Exiſtimo hanc communem ſententiam eſſe veram, ſed congruè explicandam, vt illam explicat Suarius lib. 5. de Opere ſex dierum, cap. 7. num. 18. Primo igitur videtur, quod nullum daretur præceptum in ſtatu innocentie prohibens aliquam rerum diuiſionem. Non enim datur fundamentum talis præcepti, vt benè aduertit Leſſius lib. 2. de Iuſtit. & iure cap. 2. dub. 2. Secundo videtur, quod data fuiſſet aliqua diuiſio bonorum mobilium. Nam qui colligeret fructus arborum ad comedendum, eo ipſo acquireret aliquod ſpeciale ius ad illos, propter quod non poſſent abſque iniuria ipſi inuito auferri. Tertio videtur, quod in bonis immobilibus, ac præſertim in agris non neceſſaria eſſet hæc diuiſio, & de iſis præcipuè loquuntur auctores citati. Potuiſſet tamen quis in aliqua parte agri ſeminare, & tunc non potuiſſet iuſtè priuari uſu illius particulæ terræ. Quia verò hæc, quæ diuiderentur, pro nihilo reputantur reſpectu eorum, quæ remanerent communia, ideo abſolute negatur diuiſio bonorum in ſtatu innocentie. In hoc ſenſu aliqui Patres, ac præſertim Clemens ep. 5. relatus cap. 2. 12. quæſt. 1. aliquando dicunt communem uſum rerum per ſe conuenire hominibus, diuiſionem autem propter peccatum fuiſſe introductam, ac Chryſoſt. orat. de S. Philogonio dicit. *Meum, ac tuum, frigidum illud verbum, & quidquid eſt malorum in vitam noſtram inuehens*: & ſimilia habet Ambroſius lib. 7. in Lucam, cap. 12. ad illa verba: *Nolite ſolliciti eſſe*.

18. Quæritur quinto, quibus actionibus,

vel operibus homines in ſtatu innocentie occuparentur.

Reſpondeo, quod præſertim occuparentur operationibus vitæ contemplatiuæ. Ideo Damasc. lib. 2. de fide, cap. 30. dicit. *Deus in paradiso tam ſpiritualem, quam corporeum hominem collocat, ſiquidem in corporeo, qui in terra erat, quantum ad corpus degens, ſpiritaliter verſabatur cum Angelis, diuinas cogitationes excolens, iſſque ferè ſe alens, nudus ob ſimplicitatem, vitamque ære, & ſuco carentem, atque ita comparatus, vt ad ſolum creatorem per res ab ipſo creatas aſſurgeret. ipſuſque contemplatione quam iucundiſſimè fruere- tur. Exercentur etiam operationibus vitæ adiuuæ illi ſtatui conuenientibus, vt colligitur ex illis verbis Gen. 1. *Poſuit Deus hominem in paradiso voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum*. Sicut igitur Adam exercuiſſet operationes iucundas agriculturæ, ſic exercuiſſet operationes quarundam aliarum artium, præſertim liberalium. Videri poſſunt Suar. lib. 5. de Opere ſex dierum, cap. 7. num. 20. & Perer. lib. 4. in Gen. diſp. de uſu carniū in ſtatu innocentie.*

QVÆSTIO CCLXIX.

Vtrum Adam, & eius poſteri, ſi non peccaſſent, immunes fuiſſent à morte, & ab alijs miſerijs mortalitatis?

1. **V**identur fuiſſe morituri. Ideo enim de facto homines, & omnia animalia moriuntur, quia conſtant ex quatuor elementis, & ex qualitatibus contrarijs, ex quarum pugna ſequitur tandem mors, & corruptio; ſed Adam, & poſteri, ſi non peccaſſent, nihilominus compoſiti fuiſſent ex quatuor elementis, & ex qualitatibus contrarijs: ergo &c.

2. Reſpondeo, quod vt refert Auguſtinus lib. de hæreſibus, Hæreſi 88. & lib. de geſtis Pelagij, cap. 8. & ep. 106. ad Paulinum, & pluribus alijs locis, Pelagius inter ceteros errores docuit, Adamum, etiam ſi non peccaſſet, fuiſſe moriturum, ac proinde mortuum fuiſſe, non poena peccati, ſed conditione naturæ. Hunc errorem iam pridem damnatum noſtris temporibus ſecutus eſt Franciſcus Garraſſus in ſumma Theologica lib. 3. pag. 700.

3. Dicendum primo contra hunc errorem cum S. Auguſtino, quem omnes Catholici ſequuntur: Adam ſi non peccaſſet, non fuiſſet mortuus, adeoque mortuus eſt, non neceſſitate naturæ, prout fuerat de facto creata, ſed in poenam peccati.

4. Probatum primo ex Scriptura. Primus locus eſt, quo vtitur Auguſtinus lib. 1. de peccatorum meritis, & remiſſione, cap. 2. Nam Genef. 2. Deus Adæ dixit: *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris*; ergo Adam

Eecce mor-

mortuus est in poenam transgressionis. Respondere Pelagius, Deum per illa verba comminatum esse mortem spiritualem animæ, non materiale corporis. Reijcitur ab Augustino. Nam illam mortem comminatus est, ad quam post transgressionem damnauit Adam Genes. 3. dicens, *Pulvis es, & in puluerem reuerteris*; sed damnauit Adamum ad mortem corporis, quod solum in puluerem reuertitur: ergo.

5. Secundus locus est: Ad Rom. 8. dicitur: *corpus quidem mortuum est propter peccatum*. Hoc loco allato lib. 1. de Peccatorum meritis, & remissis. Sanctus Augustinus dicit. *Puto, quod non expositor, sed tantum lector opus habeat tam clara, & aperta sententia*. Idem probant verba Apostoli ad Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum introiit, & per peccatum mors*. Rom. 5. *Stipendium peccati mors*.

6. Tertius locus est. Sapientia 1. dicitur. *Deus mortem non fecit, & Sapientia 2. Deus creauit hominem inexterminabilem*: inuidia autem Diaboli mors introiit in orbem terrarum.

7. Probat secundum ex Concilijs. Primo Concilium Diospolitanum in Palestina celebratum anno 415, cum in eo fuisset Pelagius obiectum, quod ipse, & Coelestinus docuissent Adam mortalem factum, qui sine peccaret, sine non peccaret, moriturus esset, propositionem illam anathematè condemnauit, & Pelagium coegit, ut idem dogma damnaret. Augustinus epist. 106. post medium relato hæc iudicio Concilij Palestini, dicit: *Vnde fit consequens, ut quisquis sequitur illius episcopalis auctoritatem iudicij, et ipsius Pelagij confessionem, hæc tenere debeat, quæ semper tenuit Catholica Ecclesia: Adam nisi peccasset, non fuisse moriturum &c.*

8. Concilium Carthagenense can. 1. dicit. *Placuit omnibus Episcopis, qui fuerunt in hac sancta Synodo, ut quicumque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ut sine peccaret, sine non peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate natura, anathema sit*. Concilium Arausicum 2. can. 2. *Si quis mortem tantum corporis, quæ poena peccati est, non autem & peccatum, quod mors est animæ, per unum hominem in omne genus humanum transisse testatur, iniustitiam Deo dabit, contradicens Apostolo dicenti &c. & per peccatum mors*. Tridentinum sess. 5. can. 1. dicit. *Si quis non confitetur primum hominem Adam &c. incurrisse per offensam prauaricationis huiusmodi iram, atque indignationem Dei, atque adeo mortem, quam antea comminatus fuerat &c. anathema sit*.

9. Probat tertio ratione. Nam sicut Deus ita condidit Adam, ut si ipse remaneret obediens Deo, haberet appetitum sensitiuum perfectè obediens rationi, & voluntati, sic ita eundem condidit, ut dum per charitatem, & gratiam anima Adami esset vnita Deo, qui est vita animæ, corpus maneret vnitum animæ, quæ est vita corporis: sed dum corpus manet vnitum animæ, homo non moritur:

ergo Deus ita condidit Adamum, ut nisi peccando, amitteret vitam animæ, neque moriendo amitteret vitam corporis.

10. Dicendum secundo: Adam ante peccatum in aliquo sensu erat mortalis, in alio immortalis.

11. Probat, & explicatur. Duplex distingui potest mortalitas, & duplex immortalitas. Prima mortalitas est, per quam quis potest mori, sed non debet mori, hoc est non necessitatur ad moriendum. Secunda mortalitas est, per quam non solum potest mori, sed etiam debet, cum necessitatur ad moriendum. Proportionaliter prima immortalitas est, per quam quis potest non mori, sed non necessitatur ad non moriendum. Secunda est, per quam non solum potest non mori, sed non potest mori, cum necessitatur ad non moriendum. Hoc posito, Adam post peccatum, ac nos eius posteri sumus, ita mortales, ut nullo pacto simus immortales. Nam ita possumus mori, ut debeamus, ac non possumus non mori, cum necessitemur ad moriendum. Beati post resurrectionem erunt immortales secundum, & perfectam immortalitatem. Nam non solum poterunt non mori, sed non poterunt mori, & necessitabuntur ad nunquam moriendum. Adam ante peccatum erat aliquo pacto mortalis, aliquo pacto immortalis. Nam poterat non peccare, & sic mortem vitare: poterat etiam peccando in mortem incidere, & moriendi necessitatem incurrere: ergo erat mortalis prima illa mortalitate, quæ poterat mori, sed non habebat necessitatem moriendi: erat immortalis prima, & imperfecta immortalitate, quæ poterat non mori, sed non habebat necessitatem non moriendi.

12. Tota hæc doctrina disertè traditur ab Augustino pluribus locis. Lib. 6. de Gen. ad litter. cap. 25. loquens de corpore Adami dicit. *Illud ante peccatum, & mortale secundum aliam, & immortale secundum aliam causam dici poterat, id est mortale, quia poterat mori, immortale, quia poterat non mori*. Aliud est enim non posse mori, sicut quasdam naturas immortales creauit Deus: aliud est autem posse non mori, secundum quem modum primus creatus est homo immortalis. Et paulo post. *Si enim corpus animale, utique mortale, quia & mori poterat, quamuis & immortale ideo, quia & non mori poterat. Neque enim immortale, quod mori omnino non possit, erit, nisi spirituale, quod nobis futurum illud in resurrectione promittitur*. Addit, quod corpus Adami propter peccatum factum est, non mortale, quod antea erat, sed mortuum, quia nimirum incidit in necessitatem moriendi. Lib. de Corrept. & Grat. cap. 12. dicit. *Prima immortalitas erat posse non mori. Nouissima erit multo maior non posse mori*. Lib. 22. de Ciuit. cap. ultimo: *Sicut prima immortalitas fuit, quam peccando Adam perdidit, posse non mori, nouissima erit non posse mori*. Lib. 1. de Peccatorum meritis, & Remissis. cap. 3. *Sicut enim hæc ipsa caro, quam nunc habemus, non ideo non est vulnerabilis, quia non est necesse, ut vulneretur*.

ur, sic illa non ideo non fuit mortalis, quia non erat necesse, ut moveretur: & infra cap. 5. loquens de corpore Adæ dicit. *Antequam mutaretur in illam incorruptionem, qua in Sanctorum Resurrectione promittitur, poterat esse mortale, quamvis non moriturum: Sicut hoc nostrum potest, ut ita dicam, esse agrotabile, quamvis non agrotaturum. Cuius enim caro est, qua non agrotare possit, etiamsi aliquo pacto priusquam egrotet, occumbat? Sic & illud corpus iam erat mortale.*

13. Dicendum tertio: sicut Adam ante peccatum fuit immunis à necessitate moriendi, & à luctu carnis, & spiritus, sic fuit immunis à necessitate patiendi mala famis, sitis, senectutis, ægritudinis, doloris, &c. & vniuersim ab illa felicitatis patria aberat omnis miseria, qua siue ex animo, siue ex sensibus, siue ex corpore, siue ex rebus externis irruente, cruciaretur inuitus.

14. Probatur primò: nam homines ita sunt conditi, ut quodlibet malum physicum, esset pœna mali morali, adeoque ut nisi sponte committerent malum morale culpæ, essent immunes ab omni malo physico pœnæ; sed fames, sitis, senectus, ægritudo, dolor &c. sunt mala physica; ergo si Adam non peccasset, fuisset immunis ab omnibus his malis. Ideo S. Augustinus lib. de natura boni, cap. 7. dicit: *Creaturis præstantissimis; hoc est rationalibus spiritibus, hoc præstitit Deus, ut si nolint corrumpi, non possint, id est si obedientiam conseruauerint sub Domino Deo suo, ac sic incorruptibili ptebriuidini eius adhaerint: si autem obedientiam conseruare noluerint, quoniam volentes corrumpuntur in peccatis, nolentes corrumpantur in pœnis.*

15. Probatur secundo. Nam ideo Adam ante peccatum non habebat necessitatem moriendi, ac patiendi luctum carnis cum spiritu, quia mors, & luctus carnis cum spiritu erant quædam miseriæ, quas non debebat pati inuitus, nisi in pœnam peccati sponte commissi; sed etiam fames, sitis, senectus, ægritudo, dolor, sunt quædam miseriæ, quas pati non debebat inuitus, nisi in pœnam peccati commissi; ergo.

16. Inferitur primo, quod necessitas patiendi mortem, senectutem, ægritudines &c. non est natura hominis, prout de facto fuit à Deo conditus, sed pœna peccati originalis.

17. Inferitur secundo, quod in statu innocentie tota hominum cura versari debuiſſet, non in hoc, ut expellerent mala famis, sitis, ægritudinis, caloris, frigoris &c. quæ parentur inuiti, cum nullo huiusmodi malum passi fuissent inuiti, sed in hoc, ut talia mala, arcerent, ne status illius integritatem, & felicitatem violarent. His malis arcendis nulla alia cura esset necessaria, quam ut in bona voluntate ex Dei amore persisterent, & omnem voluntatem peccaminosam, & inordinatam, excluderent. Si enim adhuc mala arcenda, nollent vi remedijs à Deo institutis, eo ipso peccarent, & sic paterentur malum physicum consequens ex malo morali culpæ. Vbi ergo

fuissent cibo, & potu affatim illis parato, non ut expellerent famem, vel sitim, quia iam cruciarentur, sed ut auerterent, ne cruciaret. Vbi fuissent ligno vitæ, non ut se liberarent à malis senectutis, vel ægritudinis, in quæ iam incidissent; sed ne vquam in mala senectutis, vel ægritudinis inciderent. Adam igitur constitutus erat in tali statu, ut nullum posset pati, vel timere malum physicum, nisi à se ipso, itaut liberrimè peccando, illud mereretur.

18. Tota hoc doctrina traditur ab Augustino pluribus locis. De immunitate à malis famis, sitis, ac senectutis agit lib. 11. de Ciuit. cap. 20. dicens. *Alebantur ergo alij, quæ sumebant, ne animalia corpora molestia aliquid esuriendo, ac sitiendo sentirent. De ligno autem vitæ propterea gustabatur, ne mors eis undecumque subreperet, vel senectute confecti, decursis temporum spatij interirent. Et eodem libro, cap. 23. Corpus eius cibo, & potu egebat, ne fame afficeretur, ac siti, & non immortalitate illa absoluta, ac indissolubili, sed ligno vitæ à mortis necessitate prohibebatur, atque in iuuentutis flore detinebatur. Lib. 1. de peccatorum meritis, & remis. cap. 3. Habebat & de lignorum fructibus refecionem contra defecionem, & de ligno vitæ stabilitatem contra vetustatem. Et lib. 4. contra Iulianum, cap. 14. Habebat sustentaculum animali corpori necessarium, ne indigentia laderetur: de ligno autem vitæ, ne senectute perduceretur ad mortem. De immunitate à corporis ægritudinibus, molestiis, & laboribus lib. 1. Retract. cap. 11. dicit. *Ægritudinem ita nullam corpora illa patientur, sicut nec ista pati possent ante peccatum. Et lib. 2. de Gen. contra Manichæos, cap. 7. Quid mirum si corpus, quod de limo qualicumque factum est, potuit ab omnipotente Artifice tale fieri, ut nulla molestia, nulla indigentia cruciaret hominem ante peccatum, & nulla corruptione tabesceret. Lib. 9. de Gen. ad litt. cap. 5. Nondum erat labor, ut adiumento indigeret. De immunitate ab omni corporis malis intrinsecus, vel extrinsecus irruentibus dicit lib. 83. quæst. quæst. 30. Et ante lapsum quidem non utebatur tolerandis, nec post lapsum vitetur nisi conuersus. Lib. 14. de Ciuit. cap. 10. Erat deuitatio tranquilla peccati, qua manente, nullum omnino aliunde malum, quod contristaret, irrueret: & lib. de correptione, & gratia. In quibus prorsus nullum patiebatur malum. Et lib. 5. contra Iulianum cap. 5. loquens de Paradiso, ac de statu innocentie dicit. *Vbi absit, ut credamus aliquid fuisse, unde sensum nostrum siue intrinsecus, siue extrinsecus, aut dolor pungeret, aut labor fatigaret, aut pudor confunderet, aut ardor ureret, aut algor stringeret, aut horror offenderet.***

19. Ad argumentum in contrarium. Homines de facto ideo senescunt, ægrotant, patiuntur calorem, frigus, famem, sitim, quia ita constant ex quatuor elementis, & ex qualitatibus contrariis, ut supernaturaliter non sit illis prouisum de medijs, quibus possint vitare mortem, senectutem, famem, sitim, & alia mala: sed in statu innocentie erat illis supernaturaliter prouisum de his medijs: ergo si non peccasset, fuisset immunis à morte, & ab alijs malis mortalitatis affectis, ut explicatū est.

QV AESTIO CCLXX.

Virum immortalitas, & impassibilitas primi hominis fuerit donum supernaturale? & an intrinsecum, vel extrinsecum?

1. **V**idetur immortalitas primi hominis fuisse naturalis, ac debita naturæ innocentis, primo quia Augustinus lib. 1. de Ciuit. cap. 14. dicit: *constat inter Christianos veraciter catholicam tenentes fidem etiam ipsam nobis corporis mortem, non lege naturæ, quæ nullam mortem homini Deus fecit, sed merito infligam esse peccati; sed si homo non moritur lege naturæ, sed in pœnam peccati, lege naturæ non est mortalis sed immortalis; ergo.*

2. Secundo, Concilium Arausicum 2. can. 2. dicit, *iniustitiam Deo dare eos, qui afferunt homines mortuos, quamvis non peccassent; sed si immortalitas non esset naturaliter debita homini innocenti, nulla esset iniustitia, si Deus voluisset homines mori, etiam si non peccassent: nam nulla est iniustitia negare homini innocenti dona supernaturalia, & indebita; ergo.*

3. Tercio Animæ immortali naturaliter debetur corpus immortale: sed animæ rationalis est immortalis; ergo animæ rationali naturaliter debetur corpus immortale; ac proinde homo naturaliter deberet esse immortalis, ac solum debet esse mortalis in pœnam peccati.

4. Respondeo Propositionem 88. Michaelis Baij damnatum à Pio Quinto, & Gregorio XIII. esse: *Immortalitas primi hominis non erat gratia beneficium, sed naturalis conditio.*

5. Contra huic errorem dicendum primo cum communi, ac certa sententia: Immortalitas primi hominis non fuit naturalis conditio, seu proprietas naturaliter debita, sed beneficium gratiæ, ac donum supernaturale, & naturæ indebitum.

6. Probatum primo ex Patribus, & præsertim ex S. Augustino, qui lib. 6. de Gen. ad litt. cap. 25. dicit: *Secundum quemdam modum creatus est primus homo immortalis, quod ei præstabat de ligno vite, non de conditione naturæ, & paulo post: mortalis ergo erat conditione corporis animalis, immortalis autem beneficio conditionis; lib. 1. de Ciuit. cap. 20. loquens de immortalitate primi hominis dicit: qui status ei de ligno vite, quod in medio Paradisi cum arbore vetita simul erat, mirabili Dei gratia præstatur; ergo S. Augustinus expressè docet primum hominem conditione naturæ, & corporis animalis fuisse mortalem, ac Dei gratia de ligno vitæ fuisse immortalem. lib. 1. cap. 3. de Peccatorum meritis, & remissione dicit: Si Deus Israelitarum vestimentis, & calceamentis præstitit, quod per tot annos non sunt obtrita, quid mirum si obedienti homini eiusdem potentia præstaretur, ut animale, & mortale habens cor-*

pui, haberet in eo quemdam statum, in quo sine defectu esset annosus, tempore, quo Deus vellet à mortalitate ad immortalitatem sine media morte venturum? Sicut enim hac caro, quam nunc habemus, non ideo non est vulnerabilis, quia non est necesse ut vulneretur, sic illa non ideo non fuit mortalis, quia non erat necesse, ut moreretur. Talem puto habitudinem adhuc in corpore animali, atque mortali etiam illis, qui sine morte hinc translati sunt, fuisse concessam. Neque enim Enoch, & Helias per tam longam senectutem marcuerunt. S. Augustinus hoc loco comparat primum hominem, qui non erat moriturus, vestimentis Israelitarum, quæ non corrumpuntur, Enoch, & Helias, qui tot sæculis non moriuntur, carni, quæ licet sit vulnerabilis, nunquam vulneratur; sed vestimenta Israelitarum erant naturaliter corruptibilia, licet diuino beneficio non corrumperebantur: Henoch, & Helias sunt naturaliter mortales, licet supernaturaliter per tot sæcula conseruentur: caro, quæ nunquam vulneretur, ex natura sua est vulnerabilis; ergo S. Augustinus docet primum hominem naturaliter fuisse mortalem, & passibilem, ac solum ex gratia Dei sortitum quamdam immortalitatem, & impassibilitatem.

7. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 1. in Ioan. cap. 15. expressè dicit: *Rationale animal homo à Deo productus, quia natura sua incorruptibilis, atque perpetuus esse non poterat, spiritu vite signatus, immortalitatis bonum supra naturam est consecutus. Eandem sententiam ex Patribus desumpserunt Magister in 2. dist. 19. & S. Thomas 1. par. quæst. 97. art. 1. ad 3. quos secuti sunt omnes Theologi, ideoque merito propositio illa 78. Michaelis Baij damnata est à Pio Quinto, & Gregorio XIII.*

8. Probatum secundo ratione: Nam, homo naturaliter est mortalis, & corruptibilis; ergo solum supernaturaliter, & per donum, gratiæ potest esse immortalis, & incorruptibilis. Probatum antecedens: primo homo naturaliter constat ex quatuor elementis, & ex contrariis qualitatibus; sed ex mutua pugna elementorum, & qualitatum oritur naturalis corruptibilitas aliarum rerum inferiorum, ut videmus; ergo etiam homo est naturaliter mortalis, & corruptibilis secundum corpus. Secundo homo etiam in statu innocentie fuisset generabilis, ideoque dictum ei est Gen. 1. *Crescite, & multiplicamini*; sed quod est naturaliter generabile, est naturaliter corruptibile: ergo. Tercio Adam indiguisset cibo, & potu, ideoque Gen. 1. *Herbæ, & fructus dantur primo homini in esum*; sed quod indiget cibo, & potu, & si careat cibo, moritur, naturaliter est mortale; ergo &c. Videri potest Bellarm. lib. de Gratia primi hominis cap. 19.

9. Ad 1. nego maiorem. Homo lege naturæ est mortalis, veruntamen si non peccasset, lege naturæ non fuisset mortuus, quia fuisset præseruatus à morte per donum supernaturale gratiæ. De facto igitur morimur non lege

lege naturæ; sed in pœnam peccati, propter quod priuati sumus dono immortalitatis.

10. Ad 2. Licet homo naturaliter sit mortalis, tamen Deus primum hominem condens dedit illi donum supernaturale immortalitatis, & pactus cum eo est, vt non moreretur, nisi in pœnam peccati. Supposito, quod homo sic fuerit conditus, si moriturus fuisset, etiam si non peccaret, Deus inflixisset homini sine culpa, adeoque fuisset iniustus, ac proinde bene dicit Arafuscanum, quod iniustitiam Deo tribuunt, qui asserunt homines morituros, quamuis non peccassent.

11. Ad 3. nego maiorem, ac dico, quod animæ rationali dum primo infunditur corpori, debetur corpus mortale, & corruptibile. Primo enim debetur corpus generabile, siquidem debet esse forma hominis generabilis; sed corpus generabile debet esse corruptibile, & mortale; ergo. Secundo debetur corpus aptum ad sentiendum; sed corpus vt sit aptum ad sentiendum, debet esse compositum, & temperatum ex qualitatibus contrariis, adeoque corruptibile; ergo animæ debetur corpus naturaliter corruptibile, & mortale, quodque solum per donum supernaturale possit fieri immortale, & incorruptibile.

QVAESTIO CCLXXI.

Virum, & quo pacto Adam fuisset immortalis ex ligno vitæ.

1. Videtur Adam in statu innocentie fuisse immortalis, & aliquo pacto impassibilis per qualitatem illi intrinsecam, vel per plures qualitates intrinsecas. Primo enim ex dictis qu. 260. Adam ante peccatum fuit immunis à ludâ carnis cum spiritu per qualitatem illi intrinsecam; ergo fuit immunis à morte, senectute, agridudinibus &c. per qualitatem illi intrinsecam, vel per plures qualitates intrinsecas.

2. Secundo immortalitas primi hominis non erat transiens, & breui tempore duratura, sed erat donum permanens, & propria conditio illius status; sed hæc dona permanentia solent consistere in aliqua qualitate intrinseca subiecto; ergo &c.

3. Tertio corpora gloriosa erunt immortalia, & impassibilia per qualitatem intrinsecam proportionatam statui gloriæ; corpora damnatorum sicut immortalia, licet non impassibilia, per qualitatem intrinsecam proportionatam statui damnationis; ergo etiam homines in statu innocentie fuissent immortales, & quodammodo impassibiles per qualitatem proportionatam statui innocentie.

4. Quarto foemina in statu innocentie parerent sine dolore ratione qualitatis, quæ eorum corpora intrinsece disponerentur ad pariendum sine dolore; ergo &c.

5. Respondeo hominem de facto posse mori, vel morte violenta, vel morte naturali. Moritur morte violenta, cum mors causatur à causa extrinseca, puta à gladio, vel igne &c. Moritur morte naturali, cum mors causatur à causa intrinseca, & præsertim ab actione calidi in humidum. Explicatur exemplo. Quia ignis accensus in lucerna, vel candela, nutritur humido olei, vel ceræ, illudque absorbit, consumpto humido, ignis extinguitur. Proportionaliter corpora hominum constant ex calido, & humido, & calidum nutritur humido, illudque consumit, ideoque consumpto tandem humido, calidum extinguitur, & sic homo moritur morte naturali, & per marcorem.

6. Hoc posito, certum est ex dictis qu. 15. quod homines in statu innocentie fuissent immunes ab utraque morte, tum naturali, tum violenta. Quæritur, vtrum hæc immunitas oriatur ex qualitate homini intrinseca, per quam neque posset extingui à causis extrinsecis, puta à gladio, vel igne, neque à causis intrinsecis, ac præsertim ab actione caloris in humidum. Theologi communiter docent, vel supponunt hominem in statu innocentie nulla præditum fore qualitate permanente intrinseca, quæ impediret actionem caloris in humidum, ac mortem naturalem ab illa actione tandem causandam, sed præseruandum à morte à causa extrinseca, hoc est à comestione fructus de ligno vitæ, qui fructus habebat virtutem reparandi calorem, & humidum, quo identidem reparato, homines nunquam morerentur. Aliqui tamen docent homines in eo statu præditos fore aliqua qualitate intrinseca, qua solidarentur, ita ut à nulla causa extrinseca ignis, gladii &c. possent ladi, vel interfici. At non conueniunt in explicando subiecto, in quo reciperetur hæc qualitas. Molina tractatu de opere 6. dierum disp. 28. conclus. 3. & 4. docet hanc qualitatem fuisse corpoream, & receptam in corpore Adami, & per omnia membra diffusam, Alii, vt Valentia 1. tom. disp. 7. quæst. 3. puncto 2. dixerunt hanc qualitatem fuisse spirituales, ac non corpori, sed animæ inhæsisse, & hanc sententiam tribuunt Auctori quæst. veteris, & noui Testamenti, quæst. 19. ex S. Thomæ 1. par. quæst. 97. art. 1. in corpore, vbi dicit corpus Adæ fuisse indissolubile, non per aliquem immortalitatis vigorem in eo existentem, sed quia inerat animæ vis quædam, supernaturalis diuinitus data, per quam poterat corpus ab omni corruptione præseruare. Eandem sententiam indicat S. Thomas in 2. dist. 19. quæst. 1. art. 4. & quæst. 5. de malo art. 5. Eandem sententiam Sancto Thomæ tribuit Scotus in 2. dist. 19. quæst. 1. & ideo Caietanus 1. par. quæst. 97. art. 1. & 4. sequitur hanc opinionem vt Sancti Thomæ. Aliqui Thomistæ docuerunt qualitatem illam esse gratiam ipsam, quæ est in essentia animæ, & tunc habebat virtutem præseruandi corpus à morte, & corruptione. Videri potest Suar. de opere 6. dierum lib. 3. cap. 10. n. 9. 10. & 11.

7. Di-

7. Dicendum primò cum communi sententia: Adam in statu innocentie non fuisset immortalis, & impassibilis per intrinsecam qualitatem præservantem illum ab actione caloris in humidum, & sic à morte naturali per marcorem causanda, extinctio humido.

8. Probatur: nam si Adam habuisset qualitatem impediendam actionem caloris in humidum, qua humidum paulatim consumeretur, non indiguisset alimentis, eo pacto, quo corpora gloriosa, quæ habent hanc qualitatem, non indigent alimentis: alimenta siquidem sunt necessaria ad reparandas partes deperditas per actionem caloris in humidum; sed Adam indigebat alimentis, ideoque ut notant graves Theologi, Deus præcepit illi, ut comederet, iuxta illud Gen. 2. *Præcepitque ei dicens: ex omni ligno Paradisi comede: de ligno autem scientia boni, & mali, ne comedas: ergo.*

9. Infertur corpus Adami fuisse ab intrinseco passibile, & alterabile etiam usque ad aliquam partialem transmutationem, & deperditionem aliquarum particularum per actionem caloris in humidum, quæ tamen partes deinde repararentur cibo, & potu. Ideo S. Thomas 1. par. quæst. 97. art. 3. ad 1. docet per actionem caloris aliquid de humido corporis Adæ deperdi potuisse: idemque docent Scotus, & Durandus, & alij communiter in 2. dist. 19. Vide Suarez de opere 6. dierum lib. 3. cap. 14. num. 21.

10. Dicendum secundò: Adam in statu innocentie non fuisset immortalis, & impassibilis per intrinsecam qualitatem impediendam ne posset pati, vel corrumpi ab ulla causa extrinseca, puta ab igne, vel gladio &c. itaut corpus eius esset invulnerabile &c.

11. Probatur primò: nam Adam ex dictis num. 8. non habuit qualitatem intrinsecam, quæ impediret, ne calor vitalis, & internus posset agere in humidum, illudque absumere; ergo non habuit qualitatem intrinsecam, quæ impediret, ne calor extrinsecus, puta calor ignis, posset agere in idem humidum, & intotum corpus Adæ, illudque comburere, si illi applicaretur. Probatur consequentia. Nam actio caloris vitalis, & interni in humidum est eiusdem proportionaliter rationis, ac sit actio caloris extrinseci in idem humidum: ergo si Adam non habuit qualitatem impediendam, ne posset pati à calore vitali, & interno, nec habuit qualitatem impediendam, ne posset pati à calore externo, puta à calore ignis. Sicut ergo si abstinuisset à cibo, consumptus esset per actionem vitalem caloris in humidum, sic si se flammis iniecisset, fuisset ab ipsis consumptus. Ex proportionali ratione non habuit qualitatem intrinsecam, per quam eius corpus esset invulnerabile &c. non habuit qualitatem, per quam licet ambularet super aquas, non mergeretur, vel licet mergeretur, non suffocaretur.

12. Probatur secundò auctoritate S. Augustini, S. Thomæ, & Theologorum. S. Augusti-

nus lib. 1. de Peccatorum meritis, & remis. cap. 3. dicit. *Si Deus Israelitarum vestimentis, & calcamentis præstitit, quod tot annis non sunt obstrita, quid mirum si obedienti homini eiusdem potentia præstaretur, ut animale, ac mortale habens corpus, haberet in eo quendam statum, quo sine defectu esset annosum; sed vestimenta Israelitarum non habebant qualitatem intrinsecam, per quam, etiamsi iniicerentur in ignem, non possent comburi; etiamsi conareretur quis illa ferro dividere, non possent scindi; ergo nec Adam præditus fuisset hac qualitate intrinseca. Confirmatur: nam S. Augustinus sæpè docet, quod corpus Adæ fuit animale, & mortale, corpora autem post resurrectionem erunt spiritualia, & immortalia; sed corpora post resurrectionem erunt spiritualia, & immortalia, quia per qualitatem intrinsecam non poterunt pati, neque à causis extrinsecis, neque ab intrinsecis per actionem caloris in humidum, ideoque non indigebunt cibo, somno &c. ergo corpus Adæ erat mortale, & animale, quia carebat tali qualitate intrinseca, ideoque ex se poterat pati, tum per actionem caloris in humidum, tum à causis extrinsecis.*

13. Sanctus Thomas in 2. dist. 19. quæst. 1. art. 4. loquens de corruptione per violentiam ab extrinseco agente per incisionem gladii, vel adustionem ignis, dicit. *Ab hoc modo corruptionis conservabat hominem illesum divina Providentia; & 1. par. quæst. 97. art. 1. dicit, Adam non fuisse incorruptibilem per intrinsecam dispositionem: & art. 4. dicit, quod corpus Adami fuisset illesum ab extrinseco agente, partim per propriam rationem, per quam poterat nociva vitare, partim per divinam providentiam, qua sic ipsum tuebatur, ut nihil ei occurreret ex improviso, quo laderetur. Eandem sententiam docuerunt communiter Theologi in 2. dist. 19. & inter alios Durandus quæst. 1. Scotus ead. dist. 19. quæst. unica & dist. 29. Gabriel in 2. dist. 19. quæst. 1. quos refert, & sequitur Sua, de opere 6. dierum lib. 3. cap. 14. num. 12.*

14. Infertur, quo genere immortalitatis, incorruptibilitatis, & impassibilitatis Adam esset immortalis, incorruptibilis, & impassibilis. Dicendum, quod licet ab intrinseco esset mortalis, & passibilis, tamen erat immortalis & impassibilis per hoc, quod habebat media, quibus poterat, & tenebatur uti ad nunquam moriendum, patiendum, & senescendum, atque illi promissa fuerat divina assistentia, ne ullum malum pateretur inuitus. Poterat igitur, & debebat opportuno tempore sumere cibum, & potum, ne fames, & sitis ingrueret. Poterat, & debebat opportuno tempore dormire, ne ingrueret molestia somni. Poterat, ac debebat iuxta datam sibi sapientiam vitare noxia, ne ingrueret ægrotudo. Poterat, ac debebat opportuno tempore quiescere, ne ingrueret lassitudo. Poterat, ac debebat opportuno tempore sumere de fructu ligni vitæ, ut repararetur calor naturalis, ac sic non ingrueret senectus. Si autem his medijs ad auerenda mala

mala famis, sitis, senectutis, mortis &c. non vteretur, eo ipso peccaret: ergo nisi peccaret, cariturus erat omnibus his malis, & molestiis. Docet hæc S. Augustinus lib. 14. de Civ. cap. 26. dicens: Cibus aderat, ne esuriret, potus ne sitiret; lignum vitæ, ne illum senectus dissolveret; nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore ullas molestias eius sensibus ingerebat; nullus intrinsecus morbus, nullus idus metuebatur extrinsecus. Summa in carne sanitas. Sicut in Paradiso nullus æstus, aut frigus, sic in eius habitatore nulla ex cupiditate, vel timore offusio, nihil omnino triste: non lassitudo fatigabat otiosum, non somnus premebat inuitum. Ac loquens de ligno vitæ, quod præservabat à senectute, & morte, dicit, Lignum vitæ aderat, ne hominem senectus dissolveret. Et iterum: quamdiu in Creatoris lege duravit, dignus fuit edere de arbore vitæ, ut mori non posset. Neque enim corpus tale erat, ut dissolvi esset impossibile, sed fructus arboris vitæ corruptionem corporis inhibebat.

15. Quæres, quodnam esset lignum vitæ, & quo pacto, & qua efficacia immortalitatem largiretur.

16. Ut respondeam, suppono primo ut ex fide certum, Paradisum fuisse locum, quemdam verum, & corporeum arboribus confutum, fluminibus irriguum, ac non solum locum spirituales, & allegoricum, ut docuerunt Philo Iudeus lib. 1. Allegoriarum, ac Valentinus hæreticus apud Irenæum lib. 1. aduersus hæreses cap. 1. & Origenes commentario in Gen. ac ex recentioribus Franciscus Georgius lib. 1. Problematum in illa verba Gen. 2. Plantauerat Dominus Paradisum voluptatis, & in Harmonia mundi, cant. 1. tom. 7. cap. 21. Probatur: nam Scriptura debet intelligi, prout explicatur à Patribus; sed Patres quæ dicuntur de Paradiso intelligunt propriè, ac sententiam Origenis, & aliorum intelligentium solum, allegoricè, refellunt ut erroneam, & cum fide pugnantem: ergo. Probatur minor, afferendo loca Patrum. Epiphanius in epist. ad Ioan. Episcopum Hierosolymitanum dicit, Quis audiat de tertio Cælo donantem nobis Originem Paradisum, & illum, quem Scriptura commemorat ad celestia transferentem, & omnes arbores, quæ scribuntur in Genesi, sic allegoricè intelligentem, quod scilicet arbores Angelicæ fortitudines sint, cum hoc veritas non recipiat? Hieron. epist. ad Pammachium de erroribus Ioannis Hierosolymitani enumerans errores Origenis, recenset sexto loco, quod sic paradisum allegorizet, ut Historia auferat veritatem, pro arboribus Angelos, pro fluminibus celestes virtutes intelligens, totamque Paradisi continentiam tropologica interpretatione subvertens. Et in comment. cap. 20. Danielis in illa verba Eram iuxta fluvium magnum Tigris, dicit. Vnde eorum deliramenta conticescant, qui umbras, & imagines in veritate quærentes, ipsam conantur euertere veritatem, ut flumina, & arbores, & paradisum putent allegoriæ legibus se debere subtrahere. Chrysost. homil. 13. in Gen. dicit. Idcirco nomen loci inseruit B. Moyses, ut non liceat vagari, volentibus imponere simpliciorum auribus, ac dicere nullum esse

in terra hortum, quem dicunt Paradisum sed in Cælo, & fabulas quasdam huiusmodi somnare. S. August. lib. 13. de Ciuit. cap. 21. Hæc, et si quæ alia commodius dici possunt, de intelligendo spiritualiter Paradiso, nemine prohibente dicantur, dum tamen & illius Historiæ veritas fidelissima rerum gestarum narratione commendata credatur. Vide Bellarm. lib. de Gratia primi hominis cap. 10. Vide etiam quæ cum Sancto Thoma quæst. 102. art. 1. dicemus infra quæst. 276.

17. Suppono secundo cum Suario lib. 3. de opere 6. dier. cap. 15. lignum vitæ fuisse veram arborem sensibilem fructum ad comedendum aptum naturaliter producentem. Suarius docet hoc esse certum ex fide, & oppositum pertinere ad errorem Origenis reiectum. Genes. enim 3. dicitur; Produxitque Dominus Deus omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suauem, lignumque vitæ in medio Paradisi, & lignum scientiæ boni, & mali: sed hæc propriè, ac non solum allegoricè sunt intelligenda: ergo.

18. Suppono tertio ex eodem Suario loco citato num. 2. fructum ligni vitæ habuisse physicam virtutem conferendi homini immortalitatem, ac non solum fuisse signum immortalitatis, quam Deus tribuisset homini, si non peccasset, ut docet Augustinus Eugubinus in cap. 2. Genes. Probatur ex illis verbis Genes. 3. Ne forte mutat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum: et euisit cum Dominus Deus de Paradiso; sed si fructus ligni vitæ fuisset solum signum immortalitatis homini conferendæ, si non peccasset, Adam non fuisset emittendus ex Paradiso, ne comedens euaderet immortalis: siquidem Deus talem immortalitatem promiserat solum non peccanti; ergo.

19. Suppono quarto cum S. Thoma, & Scoto, quos refert, & sequitur Suarius contra Sanctum Bonauenturam, & Gabrielem, virtutem illam ligni vitæ conferendi immortalitatem fuisse naturalem, non supernaturalem. Nam si esset supernaturalis, sicut virtus, qua sacramenta conferunt gratiam, quemadmodum sacramenta non conferunt gratiam nisi dispositis, quibus solis gratia est promissa, sic fructus ligni vitæ non contulisset immortalitatem nisi innocentibus, quibus solis erat promissa; ergo Adam post peccatum non fuisset expellendus ex Paradiso, ne comedens acquireret immortalitatem.

20. His positis, quæritur, quam immortalitatem daturus esset homini innocenti fructus ligni vitæ?

21. Prima sententia S. Augustini, quam secutus est S. Thomas 1. parte quæst. 97. art. 4. & Theologi communiter docet fructum ligni vitæ daturum immortalitatem, impediendo senium. Explicatur. Adam indigebat duobus remedijs ad vitam perpetuo conseruandam contra duos defectus. Primo enim per actionem caloris consumebatur humidum; ergo ad reparandas partes deperditas, indigebat cibo, & potu. Secundo partes, quæ reparantur

cx

ex alimento extrinseco, sunt minoris virtutis, quam quæ accipiuntur à generante: ergo virtus vitalis semper debilitatur, ideoque senescimus, & tandem interimus: ergo Adam, ne debilitata virtute, senesceret, ac tandem interiret, indigebat aliquo remedio reparante, & confortante virtutem vitalem, & hoc remedium erat fructus ligni vitæ, quidum comederatur, reparabat virtutem vitalem, & sic præservabat à senectute, & morte. Ideo S. Augustinus lib. 14. de Ciuit. cap. 26. dicit. *Cibus aderat, ne esuriret, potus, ne sitiret, lignum vitæ, ne illum senectus dissolueret.* Idem docet lib. 6. de Gen. cap. 25. lib. 8. cap. 5. lib. 2. de Peccat. meritis. & remiss. cap. 3. lib. 13. de Ciuit. cap. 20. & alibi.

22. Secunda sententia quorundam veterum Patrum, quam vt probabiliorē sequitur Bellarminus lib. de Gratia primi hominis, cap. 18. docet lignum vitæ habuisse hanc vim, vt vel semel gustatum, perfectam afferret immortalitatem, & incorruptibilitatem, qualem corpora hominum habitura sunt post resurrectionem, & ideo non ante sumendum eius fructū, quā transferendi essent homines de statu gratiæ, in quo poterant non mori, ad statum gloriæ, in quo non possent amplius mori. Tradit hanc sententiam Glossa interlinearis in illa verba Gen. 3. *Ne forte sumat de ligno vitæ &c.* dicens. *Impleto electorum numero, gustaturi erant de ligno vitæ, & sic ad beatum statum migraturi:* & Rupertus lib. 3. in Gen. cap. 30. dicens: *Nequaquam, vt nonnulli arbitrantur, frequentandum erat necessario lignum, tanquam perpetuanda vite transitium medicamentum, sed semel hoc sumpto, viueret corpus in æternum.* Eandem insinuant Theodoretus quæst. 26. in Gen. & S. Ioannes Chrysostomus Homil. 78. in Gen. dicentes, lignum vitæ fuisse positum in medio Paradisi, tanquam præmium obedientiæ: sed præmium obedientiæ non fuisset reparatio caloris, & humidi vitalis, sed perfecta immortalitas: ergo. Rursus Irenæus lib. 3. aduersus hæreses docet Adamum à Deo eiectum ex Paradiso ex misericordia, ne comedens de ligno vitæ, euaderet immortalis in culpis, & pænis, ac dicit. *Eiecit eum de Paradiso, & à ligno vitæ longè transfudit, non inuidens ei lignum vitæ, sed miserans eius, vt non semper perseveraret transgressor, neque immortale quid esset circa eum, & malum interminabile.* Idem docet Hilarius in Comm. Psalmi 68. in illa verba, *quem tu percussisti, persecuti sunt,* dicens: *non pepercerat primo illi de terra limo Adæ, quem de Paradiso post culpam, ne lignum vitæ attingens, in æternitate pæna maneret, eiecit.* Nazianzenus orat. 2. de Pascha loquens de Adamo, ex paradiso eiecto dicit. *Lucratur quippiam, mortem nempe, & peccati abscissionem, ne malum esset immortale, sique pæna misericordia.*

23. Dicendum cum prima sententia, quam etiam sequitur Suarius lib. 3. de opere 6. dierum cap. 5. lignum vitæ dedisset immortalitatem solum per hoc, quod identidem sumptum, impedisset senium, & reparasset ca-

lorem, & humidum vitale.

24. Probatur primo: nam perfecta immortalitas non conuenit corpori animali, quod indiget cibo, & potu, sed corpori spiritali, quod non amplius indiget cibo, & potu, co quod calidum non amplius agat in humidum: sed lignum vitæ non habuisset virtutem mutandi corpus animale in spirituale: ergo non habuisset virtutem dandi homini perfectam immortalitatem. Probatur minor: nam lignum vitæ habebat solum virtutem quandam in genere cibi: sed virtus in genere cibi est solum virtus nutriendi, non autem est virtus mutandi corpus animale in spirituales, & quod non amplius indigeat cibo, & potu: ergo &c.

25. Probatur secundo: nam Adam poterat sumere de ligno vitæ quodcumque vellet, ideoque fuerat illi dictum Gen. *De omni ligno Paradisi comede:* sed non est verisimile, quod Adam cum vellet, posset corpus ex animali mutare in spirituale, quod non indigeret amplius cibo, & potu: ergo.

26. Dices cum Ruperto: *Deus eiciens Adamum de Paradiso dixit: ne forte mittat manum suam, & sumat de ligno vitæ, et viuat in æternum;* ergo signum est, quod si vel semel casu comedisset de ligno vitæ, adeptus esset immortalitatem.

27. Respondeo, quod ly *forte* in Scripturis non significat dubitationem ex parte Dei, qui de omnibus habet scientiam certissimam, sed solum significat possibilitatem, & libertatem ex parte creaturæ rationalis. Ideo S. Hieronymus in illud Ierem. 26. *Noli subtrahere verbum, si forte audiant, dicit. Verbum ambiguum forsitan maiestati Domini non potest conuenire, sed nostro loquitur affectu, vt liberum hominis seruetur arbitrium:* idemque docent Augustinus, Gregorius, Chrysostomus, & Ambrosius apud Vasquez 1. parte disp. 87. cap. 2. Sensus ergo illorum verborum, *Ne forte mittat manum suam, & sumat de ligno vitæ, & viuat in æternum* est, ne Adam habeat in sua potestate sumere de ligno vitæ, cum voluerit, & sic viuere in æternum, eiciens eum ex Paradiso.

28. Ad auctoritates PP. respondeo Glossam interlinearem, & Rupertum fuisse in eadem sententia, sed multo maioris ponderis esse auctoritatem S. Augustini, & Sancti Thomæ, & Scholasticorum communiter.

29. Ad auctoritates Theodreti, & Chrysostomi, qui dixerunt lignum vitæ fuisse præmium obedientiæ, respondeo, præmium obedientiæ fuisse, vt homines, quando obediunt Deo, possent sumere de ligno vitæ, ad vitam perpetuandam, adeoque post transgressionem in pænam inobedientiæ eiectos esse de Paradiso. & priuatos ea potestate perpetuandi vitam.

30. Ad auctoritates Irenæi, Hilarij, Nazianzeni, & aliorum, qui dixerunt Adamum eiectum ex Paradiso, ne comedens de ligno vitæ, euaderet immortalis in culpis, ac pænis, respon-

respondeo, quod docent tantum, quod Adam post transgressionem, sumendo identidem de ligno vitæ, potuisset fieri immortalis in culpis, & pœnis: ne autem posset sic fieri immortalis in culpis, & pœnis, Deus eiecit illum ex Paradiso.

31. Superest, ut solvamus argumenta initio proposita ad probandum Adamum in statu innocentie fuisse immortalem, & aliquo pacto impassibilem per qualitatem intrinsecam.

32. Ad 1. Concedo antecedens, & nego consequentiam. Adam ante peccatum debuit habere appetitum sensitiuum perfecte subiectum rationi, & carnem perfecte subiectam spiritui, ita ut appetitus, & caro non possent concupiscere aduersus rationem, & spiritum; ergo sicut anima erat perfecte subiecta Deo per gratiam, quæ erat qualitas intrinseca anime, sic appetitus, & caro debebant subijci rationi, ac spiritui per proportionalem qualitatem illis intrinsecam. At Adam ante peccatum, cum adhuc haberet corpus animale, non debebat esse immunis ab actione caloris in humidum, alioquin non eguisset cibo, & potu; ergo non debuit habere qualitatem intrinsecam, quæ impediret actionem caloris in humidum, sed debuit illi providere de cibis extrinsecis, quibus posset reparare partes deperditas per actionem caloris in humidum, & de ligno vitæ, cuius fructus posset reparare calorem, & humidum vitale debilitatum per eandem actionem caloris in humidum, ut explicatum est num. 21.

33. Ad 2. concedo maiorem, & distinguo minorem: omnia dona permanentia solent esse intrinseca subiecto, nego: aliqua, concedo: & nego consequentiam. Aer ad respirandum, lux ad videndum, cibi ad vescendum sunt dona permanentia, & tamen non consistunt in qualitatibus nobis intrinsecis, sed in rebus extrinsecis: ergo etiam immortalitas primi hominis, licet esset donum permanens, poterat consistere non in qualitate, qua esset immortalis ab intrinseco, sed in hoc, quod illi esset prouisum de alimentis, ac de fructibus ligni vitæ, quibus posset esse immunis à senectute, & morte.

34. Ad 3. concedo antecedens, & nego consequentiam. Ideo corpora beatorum, & damnatorum erunt immortalia per qualitatem intrinsecam, quia eorum immortalitas consistet in hoc, quod calidum non aget in humidum, illud absumentum; sed Adam ita fuisse immortalis, ut calidum egisset in humidum, illud absumentum, ideoque indiguisset cibo, & potu; ergo eius immortalitas non debuisset consistere in qualitate, qua esset immortalis ab intrinseco, sed in hoc, quod illi esset prouisum de alimentis, ac de ligno vitæ, ut explicatum est.

35. Ad 4. concedo antecedens, & nego consequentiam. Licet feminæ haberent corpora animata, nihilominus erat illis propor-

tionata qualitas, qua disponderentur ad parandum sine dolore. At corporibus animalibus primorum hominum, & proinde indigentibus cibo, & potu, non fuisset proportionata, & conueniens immortalitas intrinseca, quæ debuisset impedire actionem caloris in humidum, sed sola immortalitas extrinseca consistens in hoc, quod illis esset prouisum de alimentis, ac de ligno vitæ, ut explicatum est.

QVÆSTIO CCLXXII.

Verum, & quo pacto in statu innocentie fuisset generatio?

S. Th. quæst. 98. art. 1. et 2.

1. **V**idetur, quod non fuisset, primo quia ubi non est corruptio, nec est generatio: sed in statu innocentie non fuisset corruptio, & mors, sed homines in perpetuum absque morte vixissent, ut dictum est quæst. 269. ergo. Probatur maior, tum quia ut dicitur 5. Physic. text. 51. & 8. Physic. text. 62. generatio, & corruptio sunt circa idem; tum quia generatio ordinatur ad conseruandas species corruptibiles secundum indiuidua, ideoque indiuidua incorruptibilia, & perpetua, puta Angeli, Sol, Luna &c. non generant sibi simile: ergo homines in statu innocentie, cum non mouerentur, sed in perpetuum durarent, non generassent alios homines.

2. Secundo ut dicit Isidor. lib. 5. Etymolog. de iure naturæ omnia sunt communia, ideoque in statu innocentie non fuisset diuisio possessionum; sed si in eo statu per generationem multiplicata fuissent indiuidua, ad vitandam confusionem debuisset fieri diuisio possessionum: ergo &c.

3. Tertio videtur, quod in statu innocentie generatio non fuisset facta per coniunctionem maris cum femina, per quam corrumpitur virginalis integritas, sed alio quodammodo, illæsa integritate virginali, ut asserit Damasc. lib. 2. c. 11. dicens, quod primus homo erat in Paradiso terrestri, sicut Angelus quidam; sed post ultimam resurrectionem, quando homines erunt sicut Angeli Dei non nubent, neque nubentur, ut dicitur Matth. 22. ergo. Confirmatur: nam de facto Adam, & Heua licet creati fuerint in ætate perfecta, non fuerunt carnaliter coniuncti, ut colligitur ex Scriptura, ex qua Gen. 4. habetur, quod post peccatum Adam cognouit Heuam.

4. Quarto per carnalem coniunctionem homines efficiuntur similes bestiis, ideoque laudatur continentia abstinens à carnali coniunctione; sed homo solum post peccatum effectus est similis bestiis, iuxta illud psalm. 48. homo cum in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, et similis factus est illis: ergo.

FFFF

5. Re-

3. Respondeo, quod Sanctus Thomas postquam quæst. 97. egit de iis, quæ in statu innocentiae spectarent ad conseruationem indiuidui, quæst. 98. disputat de iis, quæ spectarent ad conseruationem speciei: & quia generatio animalium, & plantarum ordinatur ad species conseruandas per multiplicationem indiuiduorum, disputat de generatione, per quam homines multiplicarentur.

6. Articulo igitur primo quærit, vtrum in statu innocentiae fuisset generatio, per quam homines multiplicarentur?

Respondet affirmatiue. Probat primo: nam multiplicatio hominum, qui secundum animam sunt immortales, & capaces felicitatis, est maximum bonum etiam naturale: sed si generatio non fuisset, nisi Adam peccasset, peccatum fuisset quodammodo necessarium ad tantum bonum naturale: ergo &c.

7. Probat secundo. Natura enim per se intendit solum id, quod est perpetuum, & durat semper, temporale autem non intendit per se, sed propter perpetua; sed in rebus corruptibilibus sola species sunt perpetuae, indiuidua autem sunt temporalia: in rebus autem incorruptibilibus etiam indiuidua sunt perpetua: ergo natura in rebus corruptibilibus intendit solas species, generationem autem, per quam multiplicantur indiuidua, intendit solum propter conseruationem specierum: in substantijs autem incorruptibilibus ipsa indiuidua intendit propter se: sed homo naturaliter quoad corpus est corruptibilis, quoad animam est incorruptibilis, & perpetuus: ergo natura, & Deus auctor naturæ multiplicationem corporum per generationem intendit propter speciem corporum, multiplicationem autem animarum natura, vel Deus, qui solus est animarum humanarum creator, intendit propter se, ac proinde in hominibus naturaliter debuit dari generatio, & tanto bono naturali multiplicationis hominum natura humana in statu innocentiae carere non debuit. Ideo Deus Gen. 1. primis hominibus ante peccatum dixit: *Crescite, et multiplicamini, ac replete terram*, ac proinde dedit virtutem generandi, qua homines multiplicantur.

8. Articulo secundo quærit, vtrum in statu innocentiae generatio hominum facta fuisset per coniunctionem maris cum foemina.

Respondet, quod quia in statu naturæ lapsæ in coniunctione maris cum foemina datur fœditas, & turpitudine concupiscentiæ, ideo quidam antiqui doctores docuerunt, quod in statu innocentiae, cui videtur repugnare talis fœditas, non fuisset generatio per coitum, sed homines multiplicati fuissent alia quadam ratione per operationem diuinæ virtutis. Docuerunt hanc sententiam ex Græcis Gregorius Nyssenus lib. de Opificio hominis, cap. 17. dicens, quod in paradiso aliter multiplicatum fuisset genus humanum,

sicut multiplicati sunt Angeli absque concupiscentia per operationem diuinæ virtutis, Chrysostomus homil. 18. in Genesi circa initium cap. 4. & lib. de Virginitate, cap. 17. Damascenus lib. 2. de fide cap. 30. & lib. 4. cap. 25. Euthymius in psalm. 50. Procopius Genesi 4. & alij, & latius eidem opinioni videntur fauere Augustinus, & Hieronymus. Augustinus enim lib. 1. in Genesi contra Manichæos cap. 19. tractans illa verba, *Crescite, et multiplicamini*, dicit. *Licet nobis ea ita spiritualiter accipere, ut in carnalem fecunditatem post peccatum conuersa esse credatur.* Hieronymus autem epist. 22. ad Eustochium de custodia virginitatis, & lib. 1. contra Iovinianum parum post medium indicat vsum coniugij per peccatum fuisse introductum, ac non futurum fuisse in paradiso.

9. Contra hanc sententiam Magister in 2. dist. 20. & Sanctus Thomas 1. parte quæst. 98. artic. 1. docent etiam in paradiso in statu innocentiae homines propagandos per generationem naturalem ex coniunctione maris cum foemina, sed sine morbo, & fœditate, & inordinatione concupiscentiæ, quæ inordinatio impediretur per iustitiam originalem, qua appetitus sensitivus perfecte subijceretur rationi, ut dictum est quæstione 260. Oppositum tanquam hæresim Armenorum, & Almerici damnat Castro verbo Adam hæresi 13. ex Guidone Carmelita, & Bernardo de Lutzemburgo. Augustinus autem lib. de hæresibus hæresi 3. opinionem illam tribuit Adamianis.

10. Probat primo ex Scriptura. Primo enim ut habetur Genesi 1. & 2. *Deus masculinum, et foeminam creauit eos*, hoc est primos homines: sed distinctio sexuum in homine, sicut in alijs animalibus ordinatur ad generationem naturalem per coniunctionem maris cum foemina: ergo Deus creauit primos homines cum distinctione sexuum ad hunc finem, ut homines propagarentur per talem generationem, ac cum illis in statu innocentiae dixit, *Crescite, et multiplicamini*, hoc precepit. Secundo Genesi 2. Deus dixit: *Non est bonum hominem esse solum. Faciamus ei adiutorium simile sibi*; sed homo solum ad generationem per coitum indiget adiutorio diuersi sexus, ad alia enim melius vir adiuuatur à viro, quam à foemina: ergo Deus virum etiam in statu innocentiae voluit habere mulierem in adiutorium ad generandum per coitum. Tercio Adam, formata Heua, diuinitus illuminatus dixit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo Patrem, et Matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne vna*; sed illa vnitas in carne vna fit inchoatiue per vinculum matrimonij, & consummantiue per copulam: ergo Adam prius quam de suo peccato futuro cogitaret, intellexit sibi datam fuisse mulierem in adiutorium, ut per copulam maritalem fieret vna caro, ac durante statu innocentiae, legem con-

conubij sancti seruasset ad filios generandos. Minor probatur. Nam vt docet Alexander 3. in cap. 2. de conuersione coniugatorum, donec coniuges matrimonium consummant, non sunt una caro: idemque asserit Benedictus Papa in cap. lex diuina 27. quæst. 2. & in Concilio Lateranensi parte 6. cap. 27. Alexander Tertius postquam verba Adami retulit, subdit: *Quibus verbis innotuit non aliter virum, et mulierem posse fieri vnâ carnem, nisi carnali copula sibi cohererent, & hæc doctrina sumitur ex Apostolo, qui 1. ad Corinth. 6. dicit. Qui adheret meretrici vnum corpus efficitur: erunt enim, inquit, duo in carne vna.*

11. Probatur secundo ex S. Augustino lib. 9. de Genes. ad litt. cap. 3. & sequentibus. Nam inter alia dicit. *Non video, quid prohibere potuerit, vt essent hominibus etiam in paradiso honorabiles nuptiæ, et thorus immaculatus, hoc Deo prestante fideliter, iustèque viuentibus, vt sine villo inquieto ardore libidinis, sine villo labore, doloreque parienti, fetus eorum semine nasceretur.* Lib. autem 1. Retractat. cap. 1. emendat quod lib. 1. de Gen. contra Manichæum dixerat, & relatum est à nobis num. 8. & capit. 13. corrigit quod dixerat lib. de vera Religione, cap. 26. nimirum, quod si natura nostra in illa integritate permanisset, non fuissent futura necessitudines consanguinitatum, affinitatum, et cognationum. Nam re vera essent futura, cum futura essent coniugia, & filiorum generationes. Idem docent Gregorius in psal. 5. Pœnitent. ad illa verba: *Scribantur hæc in generatione altera,* Beda, Rupertus, & Abulensis in Genes. Videri potest Suarius lib. 3. de opere sex dierum, cap. 9. ex quo plura ex his desumpta sunt.

12. Probatur tertio ratione. Nam membra homini naturalia, eorumque naturalis vsus fuerunt homini data ab initio ante peccatum, ac deinde non sunt per peccatum ablata, vt constat inductione. Nam quia oculi, aures, pedes, manus, eorumque vsus sunt homini naturalia, fuerunt primis parentibus data ante peccatum, & non sunt homini per peccatum ablata. Ideo Adam conditus fuit cum oculis, vt ijs vteretur ad videndum, cum auribus, vt ijs vteretur ad audiendum, cum pedibus, vt ijs vteretur ad ambulandum: sed homini, in quantum est animal perfectum, naturalia sunt membra generationi deseruientia, & naturale est, vt generet per coniunctionem maris cum foemina: ergo primis hominibus ab initio ante peccatum data sunt membra generationi deseruientia, vt ijs vteretur ad generandum per coniunctionem maris cum foemina. Probatur minor: nam cum ad generandum requiratur virtus actiua, & passiua, in animalibus perfectis virtus actiua naturaliter est in mare, virtus passiua in foemina, & ad hoc, vt naturaliter generent, debent istæ virtutes coniungi; sed homo est animal perfectum: ergo.

13. Aduertit Sanctus Thomas, quod circa

coitum in præfenti statu naturæ lapsæ duo sunt consideranda. Primum est ipsa coniunctio maris cum foemina ad prolem generandam, quæ coniunctio est naturalis, ac proinde dari debuisset etiam in statu naturæ integræ. Secundum est deformitas immoderata concupiscentiæ, quæ deformitas non dabatur in statu innocentie, ac naturæ integræ, in quo inferiores vires omnino rationi subdebantur per donum iustitiæ originalis, vt dictum est, quæstione 259. & 260. ideoque S. Augustinus lib. 14. de Ciuit. cap. 26. dicit: *In tanta facilitate rerum, et felicitate hominum; absit, vt suspicemur non potuisse prolem fieri sine libidinis morbo: sed eo voluntatis nutu mouerentur ea membra, quo cetera, et sine ardoris illecebrosi stimulo, cum tranquillitate animi, et corporis, nulla corruptione integritatis infunderetur gremio maritus uxoris.*

14. Sed hinc oritur dubium, de quo agit Suarius lib. 5. de Opere sex dierum, cap. 2. & quæritur, vtrum in statu innocentie, ac naturæ integræ vera virginitas cum fecunditate matrimonij fuisset coniuncta.

Respondeo ex dictis colligi, quod in eo statu cum fecunditate matrimonij non fuisset coniuncta virginitas corporalis talis, qualem habuit Beata Virgo in conceptione, & in partu Christi. Probatur: nam Beata Virgo concepit absque contactu, semine, & opera viri: peperit sine vlla fractione sigilli, aut vteri aperiitione, Christo infante per penetrationem, ad modum purissimæ lucis egresso, eo ferè pacto, quo radius solaris ingreditur, & egreditur purissimam chrySTALLUM: sed in statu innocentie foemina non concepisset sine contactu, opera, & semine virili, nec peperisset sine vteri aperiitione, sed concepisset modo naturali, vt dictum est: ergo &c.

15. Si verò quærat, vtrum in statu innocentie cum fecunditate matrimonij coniuncta fuisset aliqua alia inferior, sed vera virginitas: Respondet ex Augustino Sanctus Thomas hoc ar. 2. quæst. 98. in respons. ad 4. *Dicendum, quod sicut Augustinus dicit 14. de Ciuit. cap. 26. in illo statu nulla corruptione integritatis infunderetur gremio maritus uxoris. Ita enim potuit vtero coniugis, salua integritate feminei genitalis, virile semen immitti, sicuti nunc potest, eadem integritate salua, ex vtero virginis fluxus menstrui cruor emitti. Vt enim ad parientem non doloris gemitus, sed naturalis impulsus foemineæ viscera relaxaret, sic ad concipiendum non libidinis appetitus, sed voluntarius vsus naturam vtramque coniungeret. Hæc in experientia turbida libidinis, vt eam vocat Augustinus loco citato, & conseruatio integritatis in conceptione, ac partu, de qua cum eodem Augustino loquitur Sanctus Thomas, vocari potest virginitas quædam, sed imperfecta, ac deficiens ab absoluta, & perfecta virginitate Beatæ Virginis, de qua actum est num. 14. Sed hæc sufficit indicasse. Vt enim subdit S. Augustinus post verba citata: *De rebus loquimur nunc pudendis, & ideo quamuis antequam eorum puderet, quales esse potius sent,**

sens, concipiamus, ut possumus, tamen necesse est, ut nostra disputatio magis frenetur ea, quae nos reuocat, verecundia, quam eloquentia, quae nobis parum superpetit, adiunetur. Videri potest Suarius lib. 5. de Opere sex dierum, cap. 2. ubi etiam refert opiniones auctorum.

16. Ad 1. distinguo maiorem: ubi non est corruptio, nec potest esse naturaliter, non est generatio corporalis, concedo: ubi non est corruptio, quia impeditur per donum gratuitum, sed potest naturaliter esse, non est generatio, nego maiorem: distinguo eodem pacto minorem: & nego consequentiam. Entia naturaliter corruptibilia debent esse naturaliter generabilia, ut per generationem conservetur species: sed homo naturaliter est corruptibilis, & mortalis: ergo debet habere virtutem generatiuam, sicut hanc virtutem habent alia animalia perfecta: ergo licet in statu innocentiae anima per donum supernaturale corpus praeseruasset à morte, & corruptione, non debuisset impediri naturalis generatio, qua multiplicantur individua humana, quorum multiplicatio propter animam immortalis, & aeternam à parte post per se intenditur à natura, & à Deo, ut dictum est n. 7.

17. Ad 2. nego minorem. Ideo in statu praesenti naturae lapsae, multiplicatis hominibus, debent diuidi possessiones, quia communitas possessionum posset esse occasio discordiae, & confusionis, ut docet Aristoteles lib. 2. Polit. cap. 3. sed in statu innocentiae, naturae integrae per donum iustitiae originalis voluntates hominum fuissent sic ordinatae, quod absque omni periculo discordiae communiter visi fuissent, secundum quod unicuique competere, rebus, quae eorum dominio subdebantur, cum hoc etiam apud multos bonos viros obseruetur, ut loquitur Sanctus Thomas hoc art. 1. quaest. 98. ad 3. ergo in statu innocentiae non debuisset fieri diuisio possessionum.

18. Ad 3. distinguo maiorem: homo in paradiso terrestri erat sicut quidam Angelus quoad mentem, concedo: quoad corpus, ita ut haberet corpus, quod Apostolus vocat spirituale propter aures corporis gloriosi, nego maiorem: concedo minorem: & nego consequentiam. Ex doctrina Apostoli 1. ad Corinth. 15. Adam in prima creatione accepit corpus animale, ac carens dotibus corporis gloriosi: Sancti autem in vltima resurrectione accipient corpora spiritalia, non quidem substantialiter, sed per qualitates corporum gloriosorum ad similitudinem corporis, quod Christus accepit in resurrectione. Quia ergo homines in statu innocentiae, ac naturae integre, antequam obtinerent vltimam beatitudinem consistentem in visione Dei, habuissent corpora animalia, exercuissent operationes animales manducandi, bibendi, se nutriendi, generandi &c. At in resurrectione accipient corpora spiritalia in sensu explicato, ideoque non manducabunt, neque bibent,

non nubent, neque nubentur, sed etiam quoad corpora erunt sicut Angeli Dei. Ad confirmationem, respondet Sanctus Thomas hoc art. 2. quaest. 98. ad 2. quod sicut Augustinus dicit lib. 9. super Gen. ad litteram cap. 4. ideo primi parentes in paradiso non coierunt, quia formata muliere, post modicum propter peccatum de paradiso eiectioni sunt. Ex hoc autem non sequitur, quod si non peccassent, & in paradiso mansissent, non coissent ad filios generandos.

Ad 4. desumptum ex eo, quod per coitum homo efficiatur similis bestiis, ideoque laudatur continentia abstinens à coitu, dedecerebat autem statum naturae integre, ut homo efficeretur similis bestiis. Respondeo verbis Sancti Thomae hoc art. 2. ad 3. quae verba optime rem hanc explicant. Dicendum, quod bestiae careant ratione: unde secundum hoc homo in coitu bestialis efficitur, quia delectationem coitus, & feruorem concupiscentiae ratione moderari non potest. Sed in statu innocentiae nihil huiusmodi fuisset, quod ratione non moderaretur, non quia esset minor delectatio secundum sensum, ut quidam dicunt (fuisset enim tanto maior delectatio sensibilis, quanto esset purior natura, & corpus magis sensibile, sed quia vis concupiscentialis non ita inordinate se exultisset super huiusmodi delectatione regulata per rationem, ad quam non pertinet, ut sit minor delectatio in sensu, sed ut vis concupiscentialis non immoderate delectationi inhaereat, & dico, immoderate propter mensuram rationis: fortasse legendum non propter, sed praeter: sicut sobrius in cibo moderate assumpto non minorem habet delectationem, quam gulosus, sed minus eius concupiscentialis super huiusmodi delectatione requiescit. Et hoc sonant verba Augustini, quae à statu innocentiae non excludunt magnitudinem delectationis, sed ardorem libidinis, & inquietudinem animi. Et ideo continentia in statu innocentiae non fuisset laudabilis, quia in tempore isto laudatur, non propter defectum fecunditatis, sed propter remotiorem inordinate libidinis: tunc autem fuisset fecunditas absque libidine. Addi potest, quod in hoc statu naturae lapsae homo in coitu bestialis efficitur, quia delectatio sensibilis perturbat, & valde impedit usum rationis, per quam homo differt à bestiis: sed in statu naturae integre delectatio sensibilis non turbaret, neque impediret usum rationis: ergo in statu naturae integre homo per coitum non efficeretur bestialis.

QUESTIO CCLXXIII.

Utrum pueri in statu innocentiae statim ac nati fuissent, habuissent perfectam virtutem, ad motum membrorum? & utrum in illo statu generati fuissent non solum mares, sed etiam feminae?

S. Thom. quaest. 99. art. 1. & 2.

1. **V**idetur, quod pueri in statu innocentiae statim, ac nati fuissent, habuissent per

perfectam virtutem ad motum membrorum: primo quia pueri statim habuissent perfectum usum rationis, vt colligitur ex pluribus locis Augustini: ergo pueri statim habuissent perfectum usum membrorum, & perfectam virtutem mouendi membra, ambulando &c. Probatur consequentia. Nam vt docet idem Augustinus lib. 1. de Peccat. meritis, & remiss. cap. 38. in pueris infirmitas mentis congruit hæc infirmitas corporis: ergo sicut in pueris nulla fuisset infirmitas mentis impediens usum rationis, & discursum, sic nulla fuisset infirmitas corporis impediens usum membrorum, & motum localem. Confirmatur: nam eodem lib. cap. 27. loquens de pueris dicit: *tanta carnis infirmitas nescio quid, quantum arbitror, penale demonstrat*; sed pueri in statu innocentie nihil paterentur penale: ergo non paterentur infirmitatem, & imbecillitatem impediens motum localem membrorum.

2. Secundo quædam animalia naturaliter statim ac nascuntur, habent virtutem sufficientem ad usum, & motum localem membrorum: ergo etiam homo: sed homo in statu innocentie non caruit hoc naturali, quo in statu nature lapsæ priuatus est in poenam peccati: ergo &c.

3. Tercio in hominibus ante peccatum, non fuisset dolor, aut afflictio, vt sæpè docet Augustinus; sed si caruissent virtute se mouendi ad aliquod delectabile illis propositum, cum non potuissent illud acquirere, naturaliter de hoc doluissent: ergo.

4. Quarto homines in statu innocentie non passi fuissent defectus senectutis: ergo neque defectus pueritiæ. Eadem enim est ratio.

5. Quinto videtur, quod homines in statu innocentie generassent tantum mares, non autem feminas. Ex Aristotele enim lib. 2. de Generat. animalium cap. 3. & lib. 10. cap. 2. & 3. *Famina quasi mas læsus est*, & est quasi præter intentionem naturæ: sed in statu innocentie nullum generatum fuisset indiuiduum humanum læsum, & præter intentionem naturæ: ergo.

6. Sexto omne generans, & actiuum per se, & nisi impediatur propter defectum virtutis, vel indispositionem materiæ, generat sibi simile: sed virtus actiua ad generandum saltem principaliter est in solo mare: in statu autem innocentie nunquam homo impediretur à defectu virtutis actiue, neque ab indispositione materiæ: ergo semper generarentur mares, nunquam feminæ.

7. Septimo. In statu innocentie Adam, & Heua fuissent immunes à morte, ac proinde semper vixissent, ac potuissent semper generare filios, ac multiplicare genus humanum: sed feminæ sunt solum necessariae ad multiplicationem generis humani: ergo in statu innocentie non fuisset necessarium, vt generarentur feminæ.

8. Respondeo, quod Sanctus Thomas

postquam quæst. 98. egit de generatione filiorum in statu innocentie, & de modo generationis, tribus quæstionibus sequentibus agit de conditione prolis generandæ, & quæst. 99. agit de conditione prolis generandæ quantum ad corpus, & ad distinctionem sexus: quæst. 100. de conditione prolis quantum ad iustitiam originalem: quæst. 101. de conditione prolis, quantum ad scientiam.

9. Articulo igitur primo quæst. 99. quaerit, vtrum pueri statim ac nati fuissent, habuissent perfectam virtutem ad motum membrorum, ita vt statim possent ambulare, & alios motus membrorum expedite exercere. 10. Respondet negatiue. Probat primo in argumento *sed contra*. Nam quod naturaliter generatur, & nascitur ex vtero matris, sicut nascitur in quantitate, & statura parua, & imperfecta, & deinde paulatim crescit, & augetur, donec perueniat ad perfectam quantitatem, & staturam, sic nascitur cum virtute præsertim motiua imperfecta, & paulatim acquirit perfectam virtutem motiuam: sed ex dictis quæstione superiori 272. pueri in statu innocentie naturaliter fuissent generati, & nati ex vtero matrum: ergo.

11. Probat secundo, & simul explicat, & confirmat fundamentum allatum. Nam quandoquid quæ sunt supra naturam, sola fide, ac diuina auctoritate tenemus, de omnibus philosophari debemus iuxta naturas rerum, nec debemus quidquam supra naturam asserere, nisi fundati in diuina auctoritate: sed naturale est, vt pueri recentè nati non habeant sufficientem virtutem mouendi expedite membra, ambulando, & plures alios motus exercendo: ex auctoritate autem diuina infertur solum, quod habuissent sufficientem virtutem ad exercendos motus pueriles, non autem ad exercendos motus conuenientes hominibus maioris ætatis: ergo. Probatur prima pars minoris. Vt enim aduertit Aristoteles lib. 2. de partibus animalium, cap. 4. & 7. homo habet cerebrum proportionaliter maius, quam cætera animalia: ergo quia cerebrum est humidissimum, pueri recentè nati naturaliter sunt humidiores alijs animalibus recentè natis: sed ex hac summa humiditate cerebri, nervi, qui sunt instrumenta motus non sunt idonei ad membra mouenda, ambulando, & quosdam alios motus exercendo: ergo pueri recentè nati naturaliter non habent perfectam virtutem se mouendi. Probatur iam secunda pars minoris, quod nimirum ex auctoritate diuina colligatur solum, quod in statu innocentie pueri habuissent quidem sufficientem virtutem ad exercendos motus pueriles, non autem ad exercendos motus conuenientes hominibus maioris ætatis. Nam constat ex Scripturis, quod *fecerit Deus hominem rectum*, vt dicitur Ecclesiast. 7. sed vt docet Augustinus lib. de natura, & gratia, cap. 15. & lib. de correptione, & gratia, cap. 11. talis rectitudo consistit in perfecta subiectione

atione corporis ad animam: ergo in statu innocentiae membra non poterant repugnare animae, & ordinatae hominis voluntati, ac voluntas hominis in statu innocentiae non poterat non esse ordinata: sed voluntas hominis, ut esset ordinata, debebat velle motus corporis homini conuenientes secundum quamlibet aetatem, ac aetati puerili solum erant conuenientes motus pueriles, puta ad iugendum vbera: ergo pueri solum potuissent velle motus pueriles, & ad illos tantum habuissent sufficientem virtutem, non autem ad motus conuenientes maiori aetati, quos in statu innocentiae ordinata voluntate non potuissent velle. Verum ut loquitur Sanctus Thomas hoc ipso art. 1. quaest. 99. *Nulli catholico dubium est, quin diuina virtute fieri possit, ut mox nati perfectam virtutem habeant ad motum membrorum.* Sed hic non quaerimus, quid Deus supernaturaliter facere potuisset, sed quid naturaliter fecisset.

12. Infertur cum Suario lib. 5. de Operibus sex dierum cap. 5. quod in statu innocentiae proles semper fuisset generata cum corpore omnibus suis partibus, & membris constante, cum omnibus facultatibus, & sensibus externis, & cum debita membrorum proportionem, ac dispositionem, colore, figura, ac pulchritudine corporali, quae inde confurgit, ut docet Sanctus Thomas 1. par. quaest. 96. art. 3. & hac quaest. 99. art. 1. ad 1. alique communiter. Colligitur ex Augustino, qui pluribus locis, ac praesertim lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione, cap. 37. & 38. docet nullam pœnalem imperfectionem futuram fuisse in hominibus generatis in statu innocentiae: sed defectus debita integritatis per cœcitatem, surditatem, carentiam membrorum sunt defectus pœnales, ac proculdubio dedecrent illum statum: ergo.

13. Articulo secundo quaerit, vtrum in statu innocentiae non solum generati fuissent mares, sed etiam feminae?

Respondet affirmatiue, ac sanctum Thomam sequuntur omnes Theologi in 1. dist. 20. Probat primo in argumento *sed contra*. Ut enim dicitur Genes. 1. & 2. *Deus masculum, & feminam creauit eos*, hoc est primos parentes: sed per generationem propagati naturaliter fuissent, sicut creati fuerant à Deo ideoque videmus, quod cœtera animalia creata à Deo secundum vtrumque sexum, propagantur secundum vtrumque sexum: ergo. Probat secundo. Nam in statu innocentiae homines propagari debuissent secundum omnia, quae pertinent ad complementum naturae humanae: sed sicut ad perfectionem vniuersi pertinet, ut dentur diuersi gradus rerum, sic ad perfectionem, & complementum naturae humanae pertinet, ut detur vterque sexus: ergo.

Hinc rejicitur error Almarici, qui ut referunt Alfonso de Castro, verbo *Adam* hæresi 1. Præcolus verbo *Almaricus*, Turrecremata lib. 4. summa, cap. 35. ex iisque Suarius

lib. 5. de opere sex dierum, cap. 3. num. 3. docuit in statu innocentiae non futuram fuisse sexuum diuersitatem. Videtur igitur sensisse Heuam non fuisse creatam ante peccatum, vel non fuisse creatam distincti sexus ab Adamo. Vtrumque repugnat Scripturæ, ex qua Gen. 2. & 3. constat Heuam fuisse creatam ante peccatum, imò peccasse ante Adamum, illique fuisse causam peccandi. Constat rursum Heuam creatam fuisse diuersi sexus ab Adamo: siquidem Gen. 1. dicitur, quod Deus masculum, & feminam creauit eos, primos scilicet parentes, & Christus Matth. 19. dicit. *Qui fecit hominem ab initio, masculum, & feminam creauit eos.*

14. Ad 1. nego antecedens. Ut enim cum Sancto Thoma quaest. 101. artic. 2. dicimus quaest. 275. in statu innocentiae pueri non statim, ac nati fuissent, habuissent perfectum vsum rationis: ergo nec habuissent perfectum vsum membrorum, nec perfectam virtutem mouendi membra. Augustinus dicens, quod in pueris tanta carnis infirmitas nescio quid pœnale demonstrat, loquitur de infirmitate, qua nec possunt exercere motus puerili aetati conuenientes, & qua corpus repugnat voluntati etiam ordinatae animae. Talis enim infirmitas non fuisset in statu innocentiae, ut dictum est num. 9.

15. Ad 2. Concedo antecedens, & nego consequentiam. Quadam animalia statim, ac nata sunt, habent virtutem sufficientem mouendi membra, non ex eorum nobilitate, (siquidem alia animalia ipsis perfectiora carent tali virtute) sed ex cerebri siccitate, & quia ad eorum motus ut potè imperfectos parua virtus motiua sufficit: sed homo debet habere cerebrum amplissimum, & humidissimum, ac mouetur motibus valde perfectis, cum incedat rectus, & manus moueat artificiosè, ad quos motus requiritur magna virtus: ergo non est mirum, quod statim, ac natus est, non habeat naturaliter virtutem ad tales motus exercendos.

16. Ad 3. concedo maiorem, & nego minorem. Sicut adulti, sic etiam pueri in statu innocentiae non potuissent quidquam appetere, nisi voluntate ordinata: sed illa, quae appeterent voluntate ordinata, potuissent consequi: ergo non dolerent de carentia vilius boni delectabilis, quod appeterent.

17. Ad 4. concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas est, quia homines in statu innocentiae fuissent generati, ac proinde subiecti fuissent aliquibus defectibus naturalibus pueritiae, qui sequuntur ex generatione: at non fuissent corrupti, ac mortui: ergo sicut per lignum vitae praeseruati fuissent à corruptione, & morte, sic praeseruati fuissent à defectibus senectutis, qui disponunt ad corruptionem, & mortem, ut dictum est quaest. 271.

18. Ad 5. distingo maiorem: femina est quasi *mas laesus*, & quasi præter intentionem

nam naturæ particularis, concedo: quasi præter intentionem naturæ vniuersalis, ac Dei, nego maiorem: distinguo eodem pacto minorem: & nego consequentiam. Vt cum Sancto Thoma quæst. 92. art. 1. ad 1. diximus quæst. 252. num. 3. femina est quasi præter intentionem naturæ particularis, sed iuxta primariam intentionem naturæ vniuersalis, ac Dei, qui primo, & per se intendit tum marem, tum feminam, cum uterque sexus sit necessarius ad generationem: sed in statu innocentie debuerunt dari omnia, quæ per se intenduntur à Deo, & à natura vniuersali: ergo in statu innocentie debuit dari, ac generari non solum mas, sed etiam femina. Ad do, quod femina est veluti *mas lusus*, non quia careat aliqua perfectione debita naturæ humanæ in quolibet indiuiduo, sed quia, cum sit minus perfecta, quam mas, caret aliqua perfectione maris, cum ad perfectionem speciei humanæ requiratur inæqualitas sexus, per quam mas sit perfectior femina.

19. Ad 6. Femina non solum generatur propter defectum virtutis in agente, vel propter indispositionem materiæ, sed etiam propter aliquod accidens extrinsecum, ideoque Aristoteles lib. 4. de Generatione animalium, cap. 2. docet, quod ventus septentrionalis coadiuuat ad generationem masculorum, ventus autem australis ad generationem feminarum: ergo licet in statu innocentie non fuisset defectus virtutis in agente, nec indispositio materiæ, femina potuissent generari propter aliquod accidens extrinsecum. Si verò quærratur, quodnam accidens extrinsecum in statu innocentie determinaret generationem maris, aut feminæ, respondet Sanctus Thomas hoc art. 2. quæst. 99. ad 2. quod quandoquidem corpus erat perfectè subiectum, & patens animæ, parentes per suam voluntatem ordinatam se determinarent ad generandum aliquando marem, aliquando feminam, prout fuisset expediens propagationi naturæ humanæ. Hinc inferri potest cum Suario lib. 5. de Opere sex dierum, cap. 3. num. 2. quod non solum omnes viri, & feminae fuissent fecundi, sed etiam per omnes, & singulos actus coeundi generassent prolem. Cum enim in illis non fuisset defectus virtutis, & ordinata voluntate nunquam coissent, nisi animo generandi, semper generassent prolem. Inferitur rursus, quod ut docet Sanctus Thomas hoc eodem art. 2. quæst. 99. in resp. ad 3. in statu innocentie *tot fuissent generatee feminae, quot & mares*. Ratio est, quia cum vnusquisque masculus deberet posse ducere uxorem, tot deberent esse masculi, quot feminae, ac proinde quilibet coniuges voluntate ordinata deberent velle tot generare masculos, quot feminas. Idem docent alij Theologi communiter, ac præsertim Sanctus Bonaventura in 2. dist. 20. quæst. 6. Richardus eadem dist. art. 2. quæst. 1. Ægidius ibidem, quæst. 2. art. 1. & Aureolus art. 2.

quos refert, & sequitur Suarius lib. 5. de Opere sex dierum, cap. 3. num. 14. & sequentibus.

20. Ad 7. distinguo maiorem: in statu innocentie homines semper vixissent vita animali, ac propria viæ, nego: vita spirituali, ac propria termini, concedo maiorem: transeat minor: & nego consequentiam. In statu innocentie non semper homines vixissent vita animali, qua manducarent, biberent, & nutrireantur, generarent &c. sed post aliquod longum tempus corpora eorum per qualitates corporis gloriosi fierent spiritalia, vt ex doctrina Apostoli 1. ad Corinthios 15. diximus quæst. 272. num. 7. ergo postquam primi parentes desinissent viuere vitam animalem, deberent remanere mares, & feminae, qui propagarent genus humanum. Ad do, quod sicut non solum primi parentes, sed etiam eorum filij deberent exercere operationes animales manducandi bibendi, ac se nutriendi, sic deberent exercere operationes animales generandi.

QVÆSTIO CCLXXIV.

Verum in statu innocentie homines fuissent generati in statu gratiæ, & iustitiæ originalis, in eaque confirmati?

S. Thomas quæst. 100. art. 1. & 2.

1. **E**X vna parte videtur, quod homines in statu innocentie non fuissent generati cum iustitia originali; primo quia gratia, & iustitia est in anima: sed anima rationalis non est ex traduce, hoc est non traducitur ex vno homine in alium: ergo neque gratia, & iustitia traducitur ex vno homine in alium, præsertim quia si iustitia sic transfunderetur, esset naturalis, cum ex Apostolo ad Rom. 6. iustitia non sit naturalis, sed sit per gratiam.

2. Secundo Hugo de Sancto Victore lib. 2. de Sacram. parte 6. dicit, quod primus homo ante peccatum generaret quidem filios absque peccato, sed non paternæ iustitiæ hæredes: sed si generarentur cum iustitia originali, generarentur paternæ iustitiæ hæredes: ergo.

3. Tercio ex alia parte videtur, quod pueri in statu innocentie non solum fuissent generati cum gratia, & iustitia originali, sed etiam fuissent confirmati in gratia, & iustitia, ac proinde nemo peccaret, ita vt iustitiam, & gratiam amitteret, ac omnes saluarentur. Propter peccatum enim Adami non solum generamur cum peccato originali, sed etiam cum necessitate peccandi: ergo si Adam permanisset in iustitia, & in gratia, non solum homines generati fuissent cum iustitia originali, sed etiam cum necessitate permanendi in iustitia, & nunquam peccandi, ac proinde confirmati in gratia.

4. Quar-

4. Quarto Angeli, qui resisterunt tentationi, ac non peccarunt, statim confirmati sunt in gratia, ita ut amplius peccare non possent: ergo etiam primi parentes si tentationi resisterent, confirmati fuissent in gratia, ita ut amplius peccare non possent: sed genuissent filios tales, quales ipsi fuissent: ergo.

5. Quinto Gregorius lib. 4. *Moralium*, cap. 36 super illud Iob somno meo requiescerem, dicit: Si parentem primum nulla peccati putredo corrumpere, nequaquam ex se filios gehennæ generaret, sed soli electi ex illo nascerentur: ergo si Adam non peccasset, omnes homines fuissent prædestinati, ac proinde confirmati in gratia. Hoc idem expressius docet Anselmus lib. 1. *cur Deus homo*, cap. 18. dicens, quod si primi parentes sic vixissent, ut tentati non peccassent, ita confirmarentur cum omni propagine, ut amplius peccare non possent.

6. Respondeo cum Sancto Thoma quæst. 100. art. 1. quod si Adam non peccasset, omnes homines generati fuissent in statu gratiæ. Sanctum Thomam sequuntur communiter Theologi in 2. dist. 20. ac Suar. lib. 3. de Opere sex dierum, cap. 8. num. 2. dicit hanc sententiam esse certissimam.

Probatur primo ex Scriptura. Apostolus enim ad Rom. 5. dicit: Per unum hominem peccatum introiit in mundum, & per peccatum mors: ergo si Adam non peccasset, homines non generarentur cum peccato originali: sed iuxta præsentem providentiam non datur status medius inter peccatum, & gratiam: ergo si Adam non peccasset, homines generati fuissent in statu gratiæ, præsertim cum peccatum originale consistat in privatione gratiæ, cum qua gratia generati fuissimus, si non peccassimus in Adamo.

7. Probatur secundo ex Concilijs. Nam Concilium Arausicanum 2. cap. 19. dicit, nos perdidisse in Adamo, & per Adamum, solam animæ, quæ in nobis per Christum reparatur: sed solam animæ, quæ in nobis per Christum reparatur, est gratia sanctificans: ergo nos per Adamum perdidimus gratiam sanctificantem, ac si Adam non peccasset, generati fuissimus cum gratia sanctificante. Tridentinum sess. 5. cap. 2. dicit Adamum peccando non sibi tantum, sed nobis etiam sanctitatem, quam acceperat, perdidisse, & ideo peccatum, quod mors est animæ, in posteros transfudisse: sed sanctitas, quam Adamus acceperat, consistebat in gratia: ergo Adam non sibi solum, sed nobis perdidit gratiam, ac proinde si Adam non peccasset, generati fuissimus cum gratia.

8. Tertio probatur ex Patribus. Irenæus lib. 3. cap. 20. dicit nos recuperare per Christum, quod in Adam perdidimus: sed per Christum recuperamus gratiam: ergo in Adamo perdidimus gratiam, ac proinde si Adam non peccasset, fuissimus generati cum gratia, sicut quia Adam peccavit, generamur cum privatione gratiæ. Irenæo consonant

Basilii lib. de Spiritu Sancto, cap. 17. Leo serm. 1. de ieiunio mensis 10. dicens: erigi in Adam secundo, quod cecidit in primo. Anselmus autem lib. de conceptione Virginis, cap. 10. & 22. dicit, quod simul cum rationalem haberent animam, iusti essent, quos generaret homo, si non peccaret.

9. Probatur quarto ratione, quam affert Sanctus Thomas hoc art. 1. quæst. 100. Nam naturaliter homo generat sibi simile secundum speciem, & secundum accidentia, quæ speciem consequuntur, nisi aliquid accadat præter naturam, ut cum homo generat monstrum, vel cæcum, surdum &c. at non est eodem modo necessarium, ut generet sibi simile in accidentibus individuabilibus: sed gratia, licet non emanarit naturaliter ex natura, sed fuerit donum supernaturale, tamen à Deo data fuit ipsi naturæ, & speciei humanæ in Adamo existenti, ac proinde ita data fuit, ut esset accedens naturæ, & speciei humanæ: ergo Adam genuisset filios sibi similes in gratia, nisi aliquid accideret præter naturam: sed in statu innocentie nihil accidisset præter naturam: ergo in statu innocentie homines generati fuissent cum gratia. Confirmatur: nam quia peccatum Adami fuit peccatum naturæ, filij, & posterij Adami generantur cum peccato: sed oppositorum proportionalis est ratio: ergo etiam gratia fuisset donum datum naturæ, ac speciei, ac proinde filij, & posterij Adami generati fuissent cum gratia. Radicalis horum ratio fuit diuina voluntas, qua Deus voluit dare Adamo gratiam, ut donum datum naturæ humanæ, ita ut si gratiam conservaret, propagaret in posteros, si gratiam peccando amitteret, propagaret in posteros peccatum originale, & privationem gratiæ.

10. Infertur primo, quod si Adam non peccasset, homines generati fuissent cum fide, spe, & charitate, & omnibus virtutibus moralibus per se infusis. Ratio est, quia virtutes per se infusæ sequuntur tanquam proprietates ex gratia, quæ est natura quædam spiritalis: ergo &c. Confirmatur: nam ex allata ratione infantibus in baptismo simul cum gratia infunduntur fides, spes, charitas, aliæque virtutes per se infusæ. De scientijs, & virtutibus per se acquisitis agitur quæst. 275. proxime sequenti.

11. Infertur secundo, quod si Adam non peccasset, homines sicut generati fuissent cum gratia, sic generati fuissent cum iustitia originali, cum integritate naturæ, cum dono immortalitatis, & cum alijs similibus donis Adamo concessis, ut docet Sanctus Thomas hoc art. 1. quæst. 100. quem sequuntur communiter Theologi. Ratio est, quia gratia, & hæc dona data fuerunt in Adamo toti naturæ, ac speciei humanæ: ergo propagari debuissent in posteros.

12. Confirmatur primo ex Scriptura. Nam Ecclesiast. 7. dicitur: Deus fecit hominem rectum;

rectum: sed rectitudo includit perfectam subiectionem partis inferioris respectu superioris, ut docet Hieronymus lib. 1. in Iovinianum, in qua perfecta subiectione consistit iustitia originalis, ut diximus quest. 259. & 260. ergo Deus fecit hominem cum iustitia originali: sed scriptura dicens, quod Deus fecit hominem, non loquitur solum de Adamo in individuo, sed de homine in specie, ideoque addit, & ipse se immiscuit infinitis questionibus, quod verificatur non solum de Adamo, sed de ceteris hominibus: ergo. Confirmatur: nam dum Sap. 2. dicitur, Deus creavit hominem inextinguibilem, & subditur, Invidia autem Diaboli mors intravit in orbem terrarum, significatur, quod homo creatus est inextinguibilis, & immortalis secundum speciem, ac quod invidia Diaboli peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, ut dicit Apostolus ad Rom. 5. ergo dum dicitur, quod Deus fecit hominem rectum, significatur, quod fecit hominem rectum secundum speciem, invidia autem Diaboli amissa est rectitudo, & iustitia originalis: ergo sicut si Adam non peccasset, homines generati fuissent cum dono immunitatis à morte, sic generati fuissent cum rectitudine consistente in iustitia originali.

13. Confirmatur secundo: nam Trident. sess. 5. cap. 2. definit Adamum peccando, non sibi solum, sed etiam nobis sanctitatem, & iustitiam amisisse: ergo indicat Adamum amisisse nobis non solum gratiam, quæ est sanctitas, sed etiam iustitiam originalem. Concilium Arausicanum 2. cap. 8. cum Augustino, aliisque Patribus dicit in omnibus Adami posteris liberum arbitrium fuisse infirmatum propter peccatum Adam: sed hæc infirmitas præsertim oritur ex concupiscentia, & ex pugna carnis cum spiritu, quam deplorat Apostolus ad Rom. 7. ergo ex peccato Adami orta est in nobis concupiscentia, ac pugna carnis cum spiritu: ergo si Adam non peccasset, non fuisset in nobis concupiscentia, ac proinde fuisset iustitia originalis, per quam caro non repugnaret spiritui, & rationi. Ideo Coelestinus Papa epist. 1. ad Episc. Gallie, cap. 4. dicit in prauaricatione Adam homines naturalem possibilitatem perdidisse, quæ naturalis possibilitas bene operandi consistens in iustitia originali propagata fuisset cum ipsa natura integra, & in hoc sensu fuisset naturalis.

14. Confirmatur tertio ex Augustino, qui lib. 14. de Ciuit. cap. 10. dicit: *Quam felices erant primi homines, & nullis agitabantur perturbationibus animorum, nullis corporum turbabantur incommodis, tam felix vniuersa societas esset humana, si nec illi malum, quod etiam in posteros traicerent, nec quisquam ex eorum stirpe iniquitatem committeret, quæ damnationem reciperet: ergo existimat, quod Adam si non peccasset, generasset homines sibi similes etiam in iustitia originali.*

15. Sed quæritur, vtrum si Adam non,

peccasset, homines non solum generarentur cum gratia, sed etiam generarentur confirmati in gratia, ita ut non possent amittere gratiam, & peccare mortaliter?

16. Respondet negatiue Sanctus Thomas art. 2. huius quæst. 100., & in 2. dist. 20. art. 3. ad 5., & quodlib. 5. num. 8. Sanctum Thomam sequuntur magis communiter Theologi, nimirum Durandus in 2. dist. 20. qu. 5. num. 9. Cajetanus, & Thomistæ in hunc art. Sancti Thomæ, ac inter alios Zumel, Molina, & Valentia, ac Suarius lib. 5. de Operibus sex dierum, cap. 9. nu. 3. Eandem opinionem indicant Ægidius in 2. dist. 20. quæst. 2. art. 4., & Richardus ibidem art. 4., qui addit, quod licet posterius Adæ innocentis possent peccare, vel non peccare, fortasse tamen nullus peccaret.

17. Probat primo hanc sententiam Sanctus Thomas in argumento *Sed contra* ex S. Augustino, qui lib. 14. de Ciuit. cap. 1. ex verbis relatis num. 14., quibus dicit, quod posterius Adæ felices fuissent, sicut Adam ante peccatum, si nec illi, hoc est primi parentes, malum, quod etiam in posteros traicerent, nec quisquam ex eorum stirpe iniquitatem committeret, quæ damnationem reciperet: ergo S. Augustinus supponit, quod posterius Adæ innocentis potuissent iniquitatem committere, quæ damnationem reciperet, ac proinde non fuissent confirmati in gratia.

18. Probat secundo ratione. Nam qui generarentur ex Adamo, & Heua, dum generarentur, non haberent plus perfectionis, quam haberent ipsi primi parentes, dum generarent filios: sed primi parentes quandiu fuissent in statu generandi filios, non fuissent confirmati in gratia: ergo eorum filij non generarentur confirmati in gratia. Probatur minor: nam connaturaliter, ac de lege ordinaria creatura rationalis tunc solum confirmatur in gratia, ita ut amplius peccare non possit, cum efficitur beata per claram visionem Dei, prout est in se; siquidem summa, & infinita bonitas Dei clarè visa necessitat creaturam ad inherendum ipsi Deo per amorem super omnia, ita ut non possit à Deo auerti, peccando: sed primi parentes, cum peruenirent ad beatitudinem consistentem in visione Dei, efficerentur spirituales mente, & corpore, & cessarent ab actibus vitæ animalis, nimirum ab actibus manducandi, bibendi, se nutriendi, & filios generandi: ergo cum filios generarent, non viderent Deum, ac proinde connaturaliter, ac de lege ordinaria non essent confirmati in gratia, nec generarent filios confirmatos in gratia: Potest tamen aliquis etiam antequam Deum ex speciali priuilegio videat, confirmari in gratia, sicut creditur de Virgine Matre Dei. Hoc autem priuilegium primis parentibus, & omnibus hominibus in statu innocentie sine fundamento desumpto ex Scriptura tribui non debet.

19. Scotus in 2. dist. 20. cum Sancto Tho-

Ggggg ma

ma docet, quod homines in statu innocentiae non generarentur, nec nascerentur confirmati in gratia, quia non essent melioris conditionis, quam primi parentes, qui in prima productione non fuerunt in gratia confirmati. Addit tamen, quod primi parentes, si vicissent primam tentationem, confirmati fuissent in gratia, ac proportionaliter eorum posterij, si vicissent primam tentationem, confirmati fuissent in gratia. Deinde quaest. 2. inclinat in opinionem dicentem, quod si Adam non peccasset, generati fuissent soli praedestinati, ac proinde nullus hominum fuisset damnatus, & addit illos futuros fuisse eosdem numero homines, qui de facto sunt praedestinati, nec plures, nec pauciores, ac quod tunc nullus fuisset generatus eorum, qui de facto sunt reprobi, ac damnantur. Cum Scoto in ceteris consentit Gabriel eadem dist. art. 1., ac solum dubitat, vtrum durante statu innocentiae, iidem homines fuissent praedestinati, qui praedestinati sunt de facto. Maior eadem dist. dub. ultimo parum discrepat à Scoto, ac Bassolis ibidem art. 3. & 4. Scotum omnino sequitur, cui etiam consentit noster Pererius lib. 4. in Genes. quaest. de creatione mulieris, circa illa verba: *Non est bonum hominem esse solum.*

20. Omnes istae opiniones reiiciuntur fundamento allato ex Sancto Thoma. Nam cum de lege ordinaria, & sine specialissimo privilegio homines non confirmantur in gratia, antequam videant Deum, sine fundamento docent primos parentes, ac omnes eorum posteros confirmandos fuisse in gratia post victoriam primae tentationis, antequam Deum viderent. Quaestiones, in quibus quaeritur, vtrum si Adam non peccasset, omnes homines essent praedestinati, ac generarentur omnes, ac soli, qui de facto sunt praedestinati, an potius aliqui praedestinati generentur de facto occasione primi peccati, qui si Adam non peccasset, non fuissent generati, sunt valde incertae, nec possunt sufficienter ex Scriptura decidi, ideoque sunt hic omittendae. Videri potest Suarius, qui lib. 5. de Opere sex dierum, cap. 9. & 10. has, & similes quaestiones examinat.

21. Ad 1. concedo totum, quod nimirum sicut anima non est ex traduce, neque traducitur ex vno homine in alium, sic in statu innocentiae iustitia non esset ex traduce, nec traduceretur ex vno homine in alium. Ut enim aliquid sit ex traduce, debet ex vno in alium derivari virtute seminis; sed anima rationalis non derivatur ex vno homine in alium hominem virtute seminis, sed corpori virtute seminis organizato, ac disposito infunditur à Deo: ergo anima rationalis non est ex traduce, neque ex vno homine traducitur in alium. Proportionaliter gratia, & iustitia non derivarentur ex Adamo in posteros virtute seminis, sed infunderentur immediate à Deo, ac proinde non essent ex traduce, nec

traducerentur ex vno homine in alium. Rursus gratia non esset naturalis posteris Adam, quia non daretur ut debita natura, sed ut donum gratuitum à Deo datum toti naturae humanae in Adamo.

22. Ad 2. ex auctoritate Hugonis de Sancto Victore, respondet Sanctus Thomas in resp. ad 1., quod Hugo dicens, quod Adam, si non peccasset, generasset, quidem filios sine peccato, sed non paternae iustitiae haeredes, non negat, quod filij accepissent ab Adamo veluti hereditario iure habitum iustitiae, sed solum negat, quod accepissent executionem habitus, siquidem actus iustitiae non acciperent ab Adamo, sed deberent exequi per liberum arbitrium. Respondet secundo Suarius lib. 5. de Opere sex dierum, cap. 8. num. 14., quod Hugo non negat filios Adam in generatione accepturos iustitiam, & gratiam, sed solum negat illos accepturos hereditario iure, & ex merito Adam, cum acciperent solum ex promissione gratuita Dei. Peccatum autem originale accipimus ex merito Adam.

23. Ad 3. Respondet Sanctus Thomas art. 2. in resp. ad 3., quod sicut post peccatum Adam ita homines nascuntur cum quadam necessitate morali peccandi, ut possint, cooperando auxilijs gratiae, recuperare gratiam, & iustitiam amissam in Adamo, sic si non peccasset Adam, ita homines nascerentur cum iustitia, & gratia, ut possent, auxilijs gratiae resistendo, peccare, & gratiam, ac iustitiam amittere.

24. Ad 4. concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitatem assertit Sanctus Thomas in resp. ad 4. dicens: *Homo habet liberum arbitrium vertibile, & ante electionem, & post; non autem Angelus, sicut supra dictum est, cum de Angelo ageretur quaest. nimirum 64. art. 2. Videri possunt, quae de hoc puncto diximus qu. 188.*

25. Ad 5. Si Adam non peccasset, procul dubio non generasset ex se filios gehennae, sicut nos cum ex Adam habeamus peccatum originale, per quod sumus filij gehennae, ex Adam habemus, quod sumus filij gehennae, & ut loquitur Apostolus sumus natura filij irae. Ex hoc tamen non sequitur, quod posterij Adam non possent, peccando, se constituisse filios gehennae. Si autem non peccarent, ac proinde non se facerent filios gehennae, hoc non haberent ex eo, quod essent confirmati in gratia, sed propter divinam providentiam, per quam à peccato conservarentur immunes, ut loquitur Sanctus Thomas in resp. ad 1. Ad auctoritatem Anselmi respondet Sanctus Thomas in resp. ad 2., quod *Anselmus hoc non dicit, asserendo, sed opinando; quod patet ex ipso modo loquendi, cum dicit, videtur, quod si vixissent.*

QVAESTIO CCLXXV.

Virum in statu innocentie pueri nati fuissent in scientia perfecti, & cum perfecto usu rationis?

S. Th. quæst. 101. art. 1. 2.

1. Videtur, quod in statu innocentie pueris in generatione infusæ fuissent omnes scientiæ etiam naturales, ac proinde nati fuissent perfecti in scientia. Ut enim cum Sancto Thoma qu. 94. art. 3. diximus qu. 256. Adamo in productione infusæ sunt omnes scientiæ etiam naturales, ac proinde productus est in scientia perfectus: sed Adam debuit generare filios similes sibi: ergo.

2. Secundo ex dictis quæst. 274. proximè superiori, pueri in statu innocentie generati fuissent cum gratia, & iustitia, & cum omnibus virtutibus infusis: ergo etiam cum omnibus scientiis. Eadem enim est ratio. Confirmatur: nam ad exercitium virtutum requiritur prudentia, hoc est scientia rerum agendarum: ergo pueri, sicut generati fuissent cum virtutibus infusis, sic generati fuissent cum prudentia, quæ dirigeretur ad exercitium virtutum: ergo etiam cum aliis scientiis: eadem enim est ratio.

3. Tercio si pueris ab initio non infunderentur omnes scientiæ, deberent illas acquirere studio, ac disciplina: sed ad acquirendas scientias studio, & disciplina requiritur longum tempus, ac difficillimè ad earum perfectionem peruenitur: hæc autem repugnant felicitati status innocentie: ergo pueri deberent omnes scientias accipere per infusionem à Deo.

4. Quarto, ut docet Beda in cap. 2. ep. ad Rom. & in cap. 1. Genes. ignorantia in hominibus causatur à peccato: ergo si Adam non peccasset, homines generarentur sine vlla ignorantia: sed ignorantia est priuatio scientiæ: ergo homines generarentur sine vlla priuatione scientiæ, ac proinde cum omnibus scientiis naturalibus.

5. Quinto videtur, quod pueri in statu innocentie generati fuissent cum perfecto usu rationis. Ideo enim de facto pueri ab initio non habent perfectum usum rationis, quia anima à corpore aggrauatur, & consequenter impeditur à perfecto usu rationis: sed ut dicitur Sap. 9. Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, ideoque solum corpus corruptibile aggrauat animam, eamque impedit à perfecto usu rationis: in statu autem innocentie corpora hominum non essent sub eâ corruptioni, ac morti, ut dictum est quæst. 269. ergo.

6. Sexto plura bruta animalia statim, ac nata sunt, habent usum naturalis industriæ,

ex.gr. statim agnus fugit lupum: ergo à fortiori homines geniti in statu innocentie statim habuissent perfectum usum rationis.

7. Respondeo, quod ut cum Sancto Thoma quæst. 95. art. 3. diximus quæst. 256. num. 4. & sequentibus, Adam ab initio non solum habuit perfectum usum rationis, sed etiam accepit à Deo scientiam infusam omnium, quæ homines naturaliter studio, ac disciplina possunt cognoscere, ac præterea notitiam infusam mysteriorum supernaturalium. Hoc supposito, quaritur, verum si Adam non peccasset, proportionaliter pueri generarentur, ac nascerentur cum perfecto usu rationis, & cum habitibus per accidens infusis scientiarum naturalium, & cum notitia infusa supernaturalium mysteriorum?

8. Richardus in 2. dist. 20. art. 1. quæst. 4. opinatur, quod licet pueri ab initio non haberent scientias naturales quantum ad usum, haberent illas quoad habitus per accidens infusos. Contra hanc sententiam.

9. Dicendum cum Sancto Thoma hoc art. 1. quæst. 101. quem sequuntur satis communiter Theologi, ac inter ceteros Suarez lib. 5. de Opere sex dierum, cap. 8. num. 17. & sequentibus, quod pueri ab initio, nec haberent habitus per accidens infusos scientiarum naturalium, sed anima eorum esset sicut tabula rasa, in qua nihil est scriptum, ac deinde paulatim species, & habitus scientiarum naturalium, studio, inuentione, ac disciplina sine difficultate acquirerent, & à sensibilibus abstraherent.

10. Probatur: nam ut cum Sancto Thoma quæst. 84. art. 3. & Aristotele 3. de anima t. 14. diximus quæst. 240. Anima hominis naturaliter ab initio est veluti tabula rasa, in qua nihil est scriptum, ac proinde caret omnibus speciebus, & habitibus, ac deinde paulatim species intelligibiles abstrahit à sensibilibus sensu perceptis, ac habitus scientiarum studio, inuentione, vel disciplina acquirit, & ideo vnitur corpori, quia sensibus corporeis indiget ad species, & habitus scientiarum connaturaliter acquirendos, ut cum eodem Sancto Thoma quæstione 89. art. 1. diximus quæstione 247. Sed de his, quæ sunt supra naturam, soli auctoritati creditur, unde ubi auctoritas deficit, sequi debemus naturæ conditionem, ut loquitur Sanctus Thomas hoc art. 1. quæst. 101. ergo quandoquidem ex nulla auctoritate Scripturarum colligitur in statu innocentie pueros ab initio supernaturaliter accepturos species, & habitus per accidens infusos scientiarum naturalium, debemus existimare, quod pueri generarentur sine talibus speciebus, & habitibus, ac proinde ab initio non essent perfecti scientia, sed eam processu temporis absque difficultate (quæ nulla esset in natura integra) acquirerent, inueniendo, vel addiscendo. Ex proportionali ratione licet ab initio pueri simul cum gratia acciperent habitum per se infusum fidei, qui connaturaliter sequitur

G g g g g 2

tur ex gratia sanctificante per modum proprietatis, ut dictum est quæst. 274. num. 9. tamen non acciperent notitiam infusam mysteriorum supernaturalium, sed eam deinde acciperent per reuelationem, vel immediatè à Deo, vel mediatè ex instructione parentum, aut aliorum.

11. Dicendum secundo cum eodem Sancto Thoma art. 2. quæst. 101. In statu innocentie pueri ab initio non haberent perfectum usum rationis.

Probatur ex eodem principio. Nam pueri naturaliter, secluso miraculo, non habent perfectum usum rationis: sed nulla auctoritate Scripturæ colligitur hoc miraculum: ergo. Probatur maior: nam usus rationis quodammodo pendet ex usu virium sensitivarum, ideoque ligato sensu, & impeditis inferioribus viribus sensitivis, in homine impeditur perfectus usus rationis, ut patet in dormientibus, & phreneticis, & ut cum Sancto Thoma quæst. 84. art. 8. explicauimus quæst. 241. num. 6. 7. & 8. sed vires sensitivæ sunt virtutes etiam organorum corporeorum, ideoque corporeis organis impeditis, impediuntur ab exercitio actuum perfectorum: ergo in hominibus perfectus usus rationis impeditur ex impedimento, & indispositione organorum corporeorum: sed in pueris organa corporea propter nimiam humiditatem cerebri sunt impedita, ac indisposita, ac proinde pueri, sicut naturaliter non habent perfectum usum membrorum, sic non habent perfectum usum virium sensitivarum, & consequenter rationis: ergo &c. Addit S. Thomas, quod in statu innocentie pueri habuissent usum rationis perfectiorem, quam nunc, quantum ad ea, quæ ad eos pertinebant, quantum ad statum illum, sicut & de usu membrorum superius est dictum quæst. 99. art. 1. & nos explicauimus quæst. 273. num. 9.

12. Ad 1. concedo maiorem, ac distinguo minorem: Adam debuit generare filios similes sibi in accidentibus naturalibus, & etiam in gratuitis datis ori naturæ, concedo: in accidentibus naturalibus Adamo convenientibus, in quantum erat pater, & instructor totius generis humani: sed perfecta scientia rerum naturalium fuit in prima productione infusa Adamo, in quantum debebat esse pater, & instructor totius generis humani, ut cum Sancto Thoma qu. 94. art. 3. diximus quæst. 256. ergo Adam non debuit generare filios sibi similes in tali scientia infusa.

13. Ad 2. concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas est, quia ex dictis quæst. 274. gratia, & iustitia fuit accidens gra-

uitum datum in Adamo toti naturæ humanæ: sed accidentia data toti naturæ humanæ debuissent propagari in posteros: ergo. At scientia per accidens infusa fuit accidens individuale datum Adamo, in quantum erat pater, & instructor totius generis humani, ac proinde non debuit propagari in posteros. Ad confirmationem: sicut pueri habuissent ab initio cum gratia omnes virtutes supernaturales per se infusas, tum theologicas, tum morales, ut dictum est quæst. 274. num. 10. sic habuissent etiam prudentiam per se infusam, per quam sufficienter dirigerentur ad exercendos actus virtutum supernaturalium illi ætati convenientes. Ad actus virtutum naturalium sufficienter dirigerentur per lumen rationis, quod in ipsis esset perfectum, & non obtenebratum per peccatum originale, sicut in nobis. At sicut virtutes naturales non fuisset pueris per accidens infusæ, sed debuissent acquiri per actus, sic scientiæ naturales non fuisset ipsis per accidens infusæ, sed debuissent acquiri per actus dependentes à studio, & disciplina.

14. Ad 3. concedo maiorem, & distinguo minorem: ad acquirendas scientias studio, & disciplina in natura lapsa requiritur longum tempus, & difficillimè ad earum perfectionem peruenitur, concedo: in natura integra, & ornata donis iustitiæ originalis, nego minorem: & nego consequentiam. Pueri in natura integra generarentur, & nascerentur sine ullo defectu organorum, ac bene dispositi ad scientias acquirendas, ac proinde breui tempore possent studio, ac disciplina omnes scientias naturales facillimè, ac delectabiliter acquirere, præsertim cum per donum iustitiæ originalis pars inferior ita esset subiecta rationi, ut non impediret à contemplatione veritatis.

15. Ad 4. distinguo maiorem: ignorantia puræ negationis causatur à peccato, nego ignorantia priuationis, concedo: & distinguo eodem pacto consequens. Ignorantia priuationis est carentia scientiæ pro tempore, pro quo debet haberi: sed pueri non carerent scientia puerili ætati conveniente: ergo non essent subiecti ignorantie priuationis, quæ sola est effectus peccati. At non solum pueri, sed etiam viri perfecti sunt subiecti alicui ignorantie puræ negationis, siquidem nunquam sciunt omnia.

16. Ad 5. distinguo minorem: solum corpus corruptibile aggrauat animam, eamque impedit à perfecto usu rationis in iis, quæ conueniunt singulis ætatibus, concedo: solum corpus corruptibile aggrauat animam, eamque impedit ab usu rationis non conueniente singulis ætatibus, nego minorem: & nego consequentiam. Solum corpus corruptibile aggrauat animam, eamque impedit ab usu rationis proprio ætatis puerilis, inuenies impedit ab usu rationis proprio ætatis iuuenilis. Pueri in statu innocentie, quia haberent corpus non obnoxium corruptioni, non impedirentur ab usu rationis proprio puerorum. At per corpus

pus puerile non subiectum corruptioni propter magnam humiditatem cerebri impeditur ab usu rationis proprio ætatis iuuenilis, virilis &c. ut dictum est num. 10.

17. Ad 6. Etiam bruta animalia ab initio non habent ita perfectum usum industriæ naturalis, sicut postea, ut patet ex eo, quod aues docent volare pullos suos: ergo non est mirum, quod in statu innocentie pueri ab initio non habent ita perfectum usum rationis, sicut postea, præsertim cum in pueris humiditas cerebri impediatur perfectum usum membrorum, virtutis sensitivæ, ac rationis, quod impedimentum non datur proportionatè in alijs animalibus.

QVÆSTIO CCLXXVI.

Virum paradisus fuerit locus corporeus conueniens habitationi hominum, ac Adam fuerit factus in paradise, vel ad paradisum translatus, ut operaretur, & custodiret illum?

S. Th. quæst. 102. art. 1. 2. 3. & 4.

1. **E**xpeditis cæteris, quæ spectant ad formationem primorum hominum, & ad statum innocentie, ac naturæ integræ, Sanctus Thomas quæst. 102. quatuor articulis disputat de loco, in quo positi fuerunt primi homines. Et quia ut dicitur 2. Gen. Plantauit Dominus Deus ab initio paradisum voluptatis, in quo posuit hominem, quem formauerat, agit de paradiso voluptatis. Doctrinam huius quæstionis aliquibus quæstis breuiter explicabimus.

2. Quæritur igitur primo cum Sancto Thoma art. 1. quæst. 102. virum paradisus fuerit locus corporeus?

Respondet, quod ut loquitur S. Augustinus lib. 8. de Gen. ad litter. initio Tres sunt de hac re quasi generales sententie: una eorum, qui tantummodo corporaliter paradisum intelligi volunt; alia eorum, qui spiritualiter tantum: tertia eorum, qui utroque modo paradisum accipiunt, alias corporaliter, alias autem spiritualiter.

3. Paradisum ergo non fuisse locum corporeum, ac proinde ea, quæ de paradiso, de arboribus in eo plantatis, de ligno vitæ, ac de fluuio, quo irrigabatur, qui deinde diuidebatur in quatuor capita, in Scriptura narrantur spiritualiter solum, ac mysticè intelligenda, docuit ex Iudæis Philo lib. de Opificio mundi, propè finem, & lib. 1. Allegor. & lib. de plantatione Noe propè initium, & lib. de confusione linguarum, ante medium, ac antiquos Iudæos, & Chaldeos idem tradidisse, refert Augustinus Eugubinus in cap. 2. Gen. Ex hæreticis Valentinus docuit nomine paradisi intelligi veritatem, vel Archangelum quemdam in tertio cælo existentem, ut refert

Irenæus lib. 1. contra hæreses, cap. 1. & Tertullianus lib. contra Valentinum, cap. 20. Paradisum etiam corporeum, ac visibilem negarunt Seleuciani, & Hermiani, ut testatur S. Augustinus lib. de hæresibus, cap. 59. Origenes in Gen. ut notat Epiphanius in epist. contra Iohannem Hierosolymitanum, & in Anchorato, quos ex recentioribus, secutus est Franciscus Georgius, ut testatur Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. sanctæ, annot. 34. Non desunt qui putent Ambrosium in hac sententia, fuisse, quia lib. Epist. epist. 31. ad Sabinum dicit, *Quod paradisus est genesis liber*, & allegoricè exponit tunicas pelliceas, primorum parentum. Sed ex eo, quod Ambrosius paradisum exponat allegoricè, non sequitur, quod neget illum fuisse locum corporeum, cum id satis clarè asserat loco citando n. 7. Hieronymus in qu. Hebraic. indicat paradisum spiritualem fuisse. Nam dicit ante cælum, & terram, fuisse à Deo creatum. Sed idem Hieronymus loco citando num. 7. disertè contra Origenem admittit paradisum corporeum. Anastasius etiam Synaita lib. 7. Hexam. hanc referens sententiam, dicit illam fuisse plurimum veterum interpretum, à qua ipse non videtur alienus. Existimo igitur hos authores catholicos recensendos potius inter eos, qui ut loquitur S. Augustinus citatus num. 2. utroque modo paradisum intelligunt, alias corporaliter, alias autem spiritualiter.

4. Dicendum cum communi, & catholica sententia, quæ ut docet Suarez lib. 3. de Opere sex dierum cap. 6. est de fide, paradisum, quem Deus ab initio plantauit, fuisse locum corporeum, ac terrestrem, ac ea, quæ de illius plantatione dicuntur in Genesi, cum proprietate, ac literaliter intelligenda, licet possint etiam allegoricè, & mysticè explicari. Hanc sententiam clarissimè tradit S. Augustinus lib. 13. de Ciuit. cap. 21. cuius verba libet fuisse referre, quia explicant etiam præcipuos sensus mysticos, quibus paradisus, & ea, quæ de paradiso dicuntur in Genesi, possunt intelligi, & soluit præcipuum fundamentum assentientium paradisum non fuisse corporeum, sed solum spiritualem, & mysticum. Nonnulli primum illum paradisum, ubi primi homines parentes generis humani Sancta Scriptura veritate fuisse narrantur, ad intelligibilia referunt, arboresque illas, & ligna fructifera in virtutes vitæ, moresque conuertunt, tanquam visibilia, & corporalia illa non fuerint, sed intelligibilia significandorum causa, eo modo dicta, vel scripta sint. Quasi propterea non potuerit esse paradisus corporalis, quia potest etiam spiritualis intelligi: tanquam ideo non fuerint due mulieres Agar, & Sara, & ex illis duo filij Abrahæ, unus de ancilla, alius de libera, quia duo testamenta in ijs figurata dicit Apostolus: aut ideo de nulla petra, Moysè percutiente, aqua defluerit, quia potest illic figurata significatione Christus intelligi, etiam Apostolo dicente: petra autem erat Christus. Nemo igitur prohibet intelligi paradisum vitam beatorum: quatuor eius flumina quatuor virtutes, prudentiam fortitudinem,

nem, temperantiam, atque iustitiam, & ligna eius omnes utiles disciplinas: & lignorum fructus mores piorum, & lignum vite ipsam bonorum matrem sapientiam: & lignum scientie boni, & mali, ipsum transgressi mandati experimentum. Et paucis interpositis, addit. Possunt hæc etiam in Ecclesia intelligi, ut ea melius accipiamus, tanquam prophetica indicia futurorum: paradisi scilicet ipsam Ecclesiam, sicut de ipsa legitur in cantico canticorum: quatuor autem paradisi flumina, quatuor Evangelia: ligna fructifera sanctos: fructus autem eorum opera eorum: lignum vite Sanctum Sanctorum, utique Christum: lignum scientie boni, & mali proprium voluntatis arbitrium. Et paulo post concludit. Hæc, & si quæ alia commodius dici possunt de intelligendo spiritualiter paradiso, nemine prohibente, dicantur, dum tamen & illius historia veritas fidelissima rerum gestarum narratione commendata credatur. Licet igitur nomine paradisi in Scripturis aliquando significetur celestis habitatio, vel gloria beatorum, ut eum Ezech. 28. dicitur Lucifero, in deliciis paradisi Dei fuisse, & Luc. 23. Christus dixit Latroni, hodie mecum eris in paradiso; tamen non est negandum in Genesi nomine paradisi locum aliquem corporeum, ac terrestrem litteraliter intelligi.

5. Probatur autem primo ex ipso contextu Scripturæ. Moyses enim postquam narravit productionem Adami, quæ est ad litteram intelligenda, narrat productionem loci, quem Deus homini præparavit, ad corpoream vitam convenienter transigendam: ergo loquitur de loco corporeo, & sensibili, ac terrestri, in quo erant arbores corporeæ, & sensibiles, ac ferentes fructus aptos ad cibum, quo homines nutrentur; & proportionaliter agit de fluminibus corporeis, & sensibilibus, quibus locus ille irrigaretur, & sæcundaretur. Confirmatur: nam Genesis 13. de regione circa Iordanem dicitur: *Vniuersa irrigabatur, sicut paradisus Domini, & sicut Aegyptus*: ergo sicut Aegyptus est locus terrestris, qui irrigatur propriè, & sensibilibus à Nilo, sic paradisus erat locus terrestris, qui irrigabatur propriè, & sensibilibus à quatuor fluminibus, ut arguit Augustinus qu. 27. in Gen.

6. Probatur secundo ex traditione communi Patrum Græcorum, & Latinorum, quorum aliquos affert Suarius lib. 3. de Opere sex dierum, cap. 6. num. 7. Ex Græcis Epiphanius in Anchorato dicit: *Si non est paradisus sensibilis, non est ficus, non folia, non comedit Heuæ &c.* sed veritas iam fabula est. Damascenus lib. 2. de fide cap. 11. ex professo hoc docet, & probat. Moyses Barcephæ de hoc puncto agit toto libro de paradiso, & pro hac communi sententia refert Cyrillum Alexandrinum, Dionysium Alexandrinum, Gregorium Nyssenum, & alios. Idem docet Basilius homil. de Paradiso, & Sophronius in epistola, quæ refertur in sexta Synodo, act. 11. & approbatur sess. 13. damnat Origenem, eiusque Sectatores etiam quia plantationem paradisi rejiciebant. Idem docent Irenæus lib. 2. contra hæreses, cap. 53.

& lib. 5. cap. 5. Iustinus in Oratione Parænetica ad gentes prope finem, Theophilus Antiochenus lib. 2. ad Autolicum circa medium, Chrysostomus homil. 15. & 19. in Gen. Theodoretus qu. 24. & 29. in Gen. & alij.

7. Ex Latinis Hieronymus contra Philonem, & Origenem præcipuos contrariæ sententiæ authores in Com. Danielis 10. dicit. *Eorum deliramenta conticeant, qui umbras in veritate quærentes, ipsam conantur euertere veritatem, & flumina, & arbores, & paradisum putant allegoria legibus se debere subruere.* Idem docet epist. 61. ad Pammachium contra errores Ioannis Hierosolymitani. Ambrosius lib. 4. in Lucam in illa verba, *Iesus autem plenus dicit. Adam primum ex terra virgine formatum, de paradiso in desertum electum fuisse, & per arborem mortem incurrisse, & spiritualium nudum arboreis se texisse exuviis.* Augustinus idem docet, non solum citato lib. 13. de Ciuit. cap. 21. sed etiam qu. 27. in Gen. & Hæc. 43. contra Origenistas, & lib. 8. de Gen. ad litt. ab initio.

8. Probatur tertio ratione. Homini enim in statu innocentie, cum deberet viuere vitam aliquatenus beatam, sed adhuc animale, manducando, bibendo, se nutriendo, ac filios generando, debuit præparari locus terrenus, sed deliciosissimus, proferens fructus, quibus nutriretur: sed talis describitur paradisus: ergo. Porro paradisus græcè idem est, ac latine hortus, & à Scriptura describitur ut hortus arboribus constitutus.

9. Quæritur secundo, vtrum paradisus fuerit certus terræ locus in determinata terræ parte constitutus, vel potius vniuersa terræ suis floribus, & arboribus ornata.

Respondet, quod Hugo Victorinus annotat. in Gen. cap. 2. refert ut probabilem, licet illam non sequatur, opinionem quorundam, qui dixerunt paradisum fuisse vniuersam terram, floribus, & arboribus ornata, & hanc opinionem Ystella tribuit Iosepho lib. 1. Antiquit. cap. 2. licet Iosephus oppositum afferat, dicens Deum hortum ad Orientem plantasse, & in eo Adam cum vxore introduxisse.

10. Dicendum cum Sancto Thoma hac quæst. 102. art. 1. & cum Patribus citatis num. 6. & 7. & Isid. lib. 14. Etymol. cap. 3. versu 2. paradisum fuisse locum particularem in determinata terræ parte situm.

Probatur ex Scriptura. Primo enim Gen. 27. dicitur, *formauit igitur Dominus Deus hominem de limbo terræ, ac mox eodem cap. 2. 15. dicitur: Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis: sed non potuisset hominem formatum ex terra ferre in paradisum voluptatis, si paradisus non esset aliqua determinata pars terræ: ergo.* Secundo Gen. 3. dicitur: *Et emisit Deus eum, hoc est Adamum de paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua sumptus est: sed Deus non emisit Adamum ex vniuersa terra: ergo paradisus voluptatis erat determinata pars terræ distincta ab alia parte*

parte, ex qua Adam fuerat sumptus, & formatus, & ad quam fuit eiectus. Eodem cap. 3. 24. dicitur: *Eiecitque Adam, & collocauit ante paradisum Cherubim flammeum gladium habentem*, ne nimirum Adam posset regredi in paradisum: ergo paradisus erat determinata pars terræ, à qua Adam fuit eiectus, ita ut non posset ad illam regredi. Propter hæc Scripturæ testimonia Suarius lib. 5. de Opere sex dierum, cap. 6. num. 15. docet sententiam docentem paradisum fuisse determinatum locum terræ, vel esse de fide, vel fidei proximam.

11. Opponitur primo: quatuor flumina, quæ Gen. 2. dicuntur oriri ex paradiso, habent manifestas origines in regionibus distantissimis, ut habetur ex Aristotele, lib. 1. Meteor. duobus ultimis capitibus, non autem ex vno loco communi: ergo nomine paradisi in Scriptura non significatur vnus determinatus locus, sed vniuersa terra.

Respondet Sanctus Thomas hoc artic. 1. in resp. ad 2., quod sicut S. Augustinus dicit lib. 8. de Gen. ad litt. cap. 7. *Credendum est, quod locus paradisi à cognitione hominum est remotissimus: flumina autem, quorum fontes noti esse dicuntur, alicubi esse sub terra, & post tractus prolixarum regionum locis alijs erupisse. Nam hoc scire nonnullas aquas facere quis ignorat?* Addo Cornelium, & quosdam alios interpretes Genesios opinari omnes quatuor fluuios in Scriptura nominatos manifestas origines habere in Mesopotamia, vel in aliqua propinqua regione, atque hinc arguunt paradisum fuisse in Mesopotamia, vel in aliqua propinqua regione, ac deinde aquis diluuij destructum.

12. Opponitur secundo: tota terra fuit à Deo producta ad habitationem hominum: sed in statu innocentie, si durasset, omnes homines habitassent in paradiso: ergo nomine paradisi intelligitur tota terra.

Respondet, quod Deus totam terram destinauit habitationi hominum, ac si præiudicaret statum innocentie duraturum, totam terram constituisset proportionaliter talem, qualem constituit paradisum, hoc est amenissimam, & delicijs omnibus affluentem. Sed quia sciebat primos parentes peccaturos, antequam genus humanum per generationem multiplicaretur, habitationi hominum pro statu innocentie parum duraturo, præparauit paradisum in parte determinata terræ.

13. Quæritur tertio, quantæ magnitudinis fuerit paradisus.

Respondet, quod Abuleasis in cap. 13. Gen. quæst. 98. docet paradisum fuisse ita angustum, ut eius ambitus quadraginta circiter millaria non excederet. Dicendum cum S. Augustino lib. 8. de Genes. ad litteram, paradisum fuisse amplissimum. Probat: nam irrigabatur fluuiio tantæ magnitudinis, ut posita in quatuor flumina diuideretur: sed locus irrigatus tanto fluuiio debuit esse valde magnus: ergo. Ideo Moses Barcephala Lib. de

paradiso, cap. 15. dicit: *Necessè est spaciosum admodum, atque amplum fuisse paradisum. Ei enim rei fidem facit ingens illud flumen, quo irrigabatur. Confirmatur: nam ad diuinam magnificenciam spectat, ut paradisum fecerit valde magnum. Quantæ verò magnitudinis fuerit, determinari à nobis nequit. Suarius lib. 3. de Opere sex dierum opinatur illum habuisse amplitudinem vnius regni non parui.*

14. Quæritur quarto, vtrum paradisus plantatus fuerit in aliqua planitie, vel in aliquibus excelsis montibus, & quanta fuerit altitudo eius?

Respondeo plures fuisse sententias. Prima, quam Sanctus Thomas hoc artic. 1. qu. 102. in primo argumento tribuit Bedæ, Catharinus autem in Genesim tribuit Augustino, docet paradisum fuisse ita altum, ut pertingeret vsque ad cælum Lunæ. At Suarius lib. 3. de Opere sex dierum, cap. 6. num. 26. dicit se hanc sententiam neque apud Augustinum, neque apud Bedam inuenisse, sed asserit illam fuisse traditam à Strabo in Gen. quem etiam refert Lipomanus in catena, & à Petro Comestore in historia Ecclesiastica, cap. 13. quibus Magister in 1. dist. 17. videtur consentire. Addit Suarius plures Patres ex modo loquendi fauere huic opinioni. Damascenus enim lib. 2. de fide, cap. 17. dicit paradisum excelsorem esse omni terra, Basiliius homil. de paradiso dicit: *Ob sublimitatem loci, in quo erat paradisus, nullas in eo fuisse tenebras, sed ex orientium syderum splendorem semper illustratum fuisse.* Rupertus lib. 1. de Trinit. cap. 37. dicit paradisum fuisse deliciosum terræ locum cælis proximum &c.

15. Hæc opinio, cuiuscumque fuerit, si intelligatur, ut verba sonant, rejicitur primo à Suario lib. 3. de Opere sex dierum, cap. 6. num. 30. Nam si altitudo paradisi erat tanta, ut ad sphaeram lunæ pertingeret, cum planities in summitate talis montis deberet esse amplissima, basis montis debuisset esse proportionaliter tam magna, ut occuparet saltem spatium totius terræ, ut potest mathematicè demonstrari: sed hoc est inconueniens, & contra experientiam; ergo.

16. Rejicitur secundo à Pererio lib. 3. in Gen. disput. de paradiso, quæst. 2. Nam locus adeo excelsus non fuisset salubris, nec habitationi humanæ accommodatus, tum ob propinquitatem Solis, syderum, & elementi ignis; tum ob perpetuam aeris agitationem ex motu cæli prouenientem; tum ob alias causas. Ideo Sanctus Thomas hoc art. 1. qu. 102. ad 1. opinionem hanc, (quam tribuit Bedæ, benignè interpretatur, dicens: *Verbum Bedæ non est verum, si secundum situm manifestum intelligatur. Potest tamen exponi, quod vsque ad locum lunaris globi ascendit, non secundum situm eminentiam, sed secundum similitudinem, quia est ibi perpetua aeris temperies, ut Isidorus dicit lib. 14. Etymol. cap. 13. & in hoc assimilatur corporibus celestibus, quæ sunt absque contrarietate.*

17. Sc.

17. Secunda sententia est quorundam, qui vt refert Sanctus Thomas eodem artic. 1. quæst. 102. in resp. ad 1. dixerunt, quod paradisu pertingebat vsque ad lunarem globum, idest vsque ad medium aeris interstitium, hoc est, vsque ad secundam regionem aeris, in quo generantur pluuia, & venti, & huiusmodi.

18. Hæc etiam sententia rejicitur à Sancto Thoma. Nam secundum hoc locus ille non esset conueniens habitationi humana, tum quia ibi est maxima aeris intemperies, tum quia non est temperatus complexioni humana, sicut aer inferior magis terra vicinus.

19. Dicendum igitur cum tertia sententia Sancti Thomæ verbis citatis, paradisu non fuisse ita altum, vt ad secundam aeris regionem pertingeret. Locus enim in prima aeris regione constitutus magis est attemperatus complexioni humanæ. Hanc sententiam sequitur Suarius lib. 3. de Opere sex dierum, cap. 6. num. 31. qui addit verisimilius credi paradisu in loco montuoso, & satis sublimi fuisse collocatum, vt suadetur ex eo, quod in paradiso magnus fluius oriebatur: magni autem fluij, non nisi in altis montibus oriri solent. Pro hac opinione Suarius citat Abulensem in Gen. 2. quæst. 9. & in Gen. 13. qu. 107. & pro ea conatur explicare plures scholasticos, ac plures Patres, & concludit verisimile esse intra ipsum paradisu non totam terram fuisse vniuersam, sed in illius amplitudine quasdam partes fuisse eminentiores alijs, ac subinde fuisse colles, & campos.

20. Quæritur quintò, in qua mundi parte paradisu fuerit collocatus?

Respondeo cum Sancto Thoma hoc art. 1. quæst. 102. quem sequuntur communiter Theologi, & Interpretes Scripturæ, quod fuit constitutus in parte orientali respectu Palestina, ac loci propinqui, in quo Moyses scripsit Genesim.

21. Probatur primo ex Scriptura. Nam Gen. 2. vbi vulgata habet, *Plantauit autem Deus paradisu voluptatis à principio*, in hebræo legitur, *plantauit Deus hortum in Eden ab oriente*, vt vertit Pagninus, vel *ad Orientem*, vt vertunt septuaginta, & hanc lectionem sequuntur penè omnes Patres. Credibile autem est verbum hebræum significare tum principium, tum orientem, & Spiritum Sanctum vtrumque sensum intendisse, vt censet Suar. lib. 3. de Opere sex dierum, cap. 6. n. 34.

22. Probatur secundò ex Patribus, qui secuti hanc versionem Scripturæ iuxta septuaginta communiter docuerunt paradisu constitutum fuisse in Oriente. Ita senserunt Basilus, & Ambrosius de Paradiso, Hieronymus in quæstionibus hebraicis in Gen. Augustinus lib. 8. de Gen. ad litt. cap. 3. Eucherius, Rupertus, & plures alij in Genes. Damascenus lib. 2. de fide, cap. 11. Isidorus lib. 14. Etymol. cap. 3. & alij, quos refert, & sequitur Moyses Barcephala lib. de Paradiso, cap. 14. Idem docet Iosephus lib. 1. Antiquit. cap. 2. Cum igitur

Iudæi, & Patres Græci, & Latini in hoc conueniant, videtur hæc sententia traditione firmari, idcoque aliqui putant hinc ortam consuetudinem orandi ad Orientem, vt insinuat Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 104. art. 3. ad 3. ex coque Suarius tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 7. num. 75. Sanctus Thomas hoc art. 1. quæst. 102. in corpore affert rationem conuenientia, dicens de paradiso. *Conuenienter autem in parte orientali dicitur situs, quia credendum est, quod in nobilissimo loco totius terra fuerit constitutus. Cum autem oriens sit dextra celi, vt patet per philosophum 2. de celo t. 15. dextra autem est nobilior, quam sinistra, conueniens fuit, vt in parte orientali paradisu terrenus insisteretur à Deo.*

23. Quæritur sextò, qua die paradisu fuerit à Deo productus?

Respondeo, quod vt docent Patres, ac Theologi communiter cum Sancto Thoma, hoc art. 1. ad 5. productus fuit tertia die. Ratio est, quia vt habetur Gen. 1. tertia die productæ sunt herbæ, ac plantæ: ergo etiam productæ sunt arbores paradisi. Dum igitur cap. 3. post narrata opera sex dierum dicitur, *Plantauerat autem Deus paradisu voluptatis à principio*, nomine principij significatur vna ex primis sex diebus, nimirum tertia, qua Deus plantauit alias arbores, vt docet Suarius lib. 6. de Opere sex dierum, cap. 6. n. 37.

24. Quæritur septimò, vtrum paradisu aquis diluuij fuerit destructus, vel adhuc conseruetur, & duret, duraturus vsque ad finem mundi?

Respondeo plures, ac graues auctores hac ætate consuisse paradisu non amplius existere, sed aquis diluuij fuisse destructum.

25. Dicendum cum communi Patrum sententia, paradisu adhuc existere, & duraturum vsque ad finem mundi. Docuerunt hanc sententiã Irenæus, Iustinus, Athanasius, Augustinus, Hieronymus, Isidorus, & alij, quos citat, & sequitur Suarius 10. 2. in 3. par. disp. 55. sect. 1. & in defensione fidei lib. 5. cap. 13. & lib. 3. de opere sex dierum, cap. 6. num. 3. Supposita Patrum auctoritate, probatur primo. Nam Gen. 3. in fine dicitur, quod *Deus collocauit ante paradisu voluptatis Cherubim flammeum gladium habentem, atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vite*: ergo cum Deus ministerio Angelico post eiectum Adam vouerit paradisu custodire, & conseruare, verisimile est, quod conseruaret etiã ab aquis diluuij, & adhuc conseruet. Secundo Ecclesiast. 44. de Enoch dicitur: *Translatu est in paradisu*: ergo cum Enoch adhuc viuat, verisimile est, quod ex paradiso non fuerit translatus in alium locum, sed ibi mansurus sit cum Helia vsque ad tempora Antichristi. Ideo Sanctus Thomas art. 2. huius quæst. 82. ad 3. indicat Enoch, & Heliam nunc in paradiso habitare, ac Sanctus Augustinus lib. 2. de peccato originali, cap. 23. dicit. *Qualis, vel vbi sit paradisu, vbi constituit Deus hominem, quem formauit ex puluere, quæstio est præter fidem, cum tamen*

tamen esse illum fides christiana non dubitet.

26. Opponitur: aliqui diligentissime inquisierunt omnia loca terræ habitabilis, & tamen nullibi paradisum inuenerunt: ergo paradisus non remanet.

Respondet Sanctus Thomas hoc art. 1. quæst. 102. ad 3. quod locus ille seclusus est à nostra habitatione aliquibus impedimentis; vel montium, vel marium, vel alicuius æstuosa regionis, quæ pertransiri non potest. Licet autem aliqui existiment paradisum fuisse in Mesopotamia, vel Arabia, vel in alia regione, quæ nunc tota habiretur, & sit nota, tamen hoc est parum conforme antiquis Patribus, qui cum Augustino lib. 8. de Gen. ad litteram, cap. 7. dicunt locum paradisi à cognitione hominum esse remotissimum. Sanctus Thomas 2. 2. qu. 164. art. 2. ad 5. existimat locum paradisi esse inaccessibleem præcipue propter vehementiam æstus in locis intermedijs, & hoc significari per igneum gladium, qui dicitur versatilis, quia versatur ex motu circulari solis, qui motus per Angelum fit. Chrysostomus hom. 18. in Gen. dicit gladium dici versatilem, quod obduret, et permutet omnes vias, quæ illuc ferunt, ac Augustinus lib. 11. de Gen. ad litt. cap. 40. dicit. Hoc per cælestes potestates in paradiso visibilibus factum esse credendum est, ut per angelicum ministerium esset illi ignea quadam custodia.

27. Quæritur septimo, vtrum paradisus fuerit locus conueniens habitationi humana?

Respondet affirmatiue Sanctus Thomas art. 2. quæst. 102. in corpore. Probat: nam corpora primorum hominum non erant incorruptibilia, & immortalia per qualitatem intrinsecam incorruptibilitatis, sicut corpora beatorum post vltimam resurrectionem, sed solum quia animæ data fuerat virtus præseruandi corpora à corruptione, & morte per media quadam à Deo præparata; sed corpus humanum naturaliter corrumpi potest ab intrinseco per consumptionem humidi, & per senectutem; & ab extrinseco præsertim per intemperiem aeris: ergo locus conueniens habitationi hominum pro statu innocentie debuit esse talis, ut in eo homo posset se præseruare à consumptione humidi, & à senectute, & ab aeris intemperie: sed in paradiso homo poterat se præseruare à consumptione humidi, & à senectute per vsum ciborum, & præsertim per fructum ligni vitæ, ut cum Sancto Thoma quæst. 97. art. 3. & 4. diximus qu. 272. ab intemperie autem aeris potuisset præseruari, quia ut dicit Damascenus lib. 2. de fide, cap. 11. paradisi locus est temperatus, et tenuissimus, ac purissimo aere circumfulgens, plantis semper floridis ornatus, & eodem cap. dicit de paradiso, quod est diuina regio, et digna eius, qui secundum imaginem Dei est, conseruatio. Concludit Sanctus Thomas hunc art. 2. dicens, quod paradisus debet esse in loco temperatissimo, vel in æquinoctiali, vel alibi.

28. Addit primo Sanctus Thomas in resp.

ad 2. quod paradisus terrestris erat locus congruus homini, & quantum ad animam, & quantum ad corpus, in quantum scilicet in anima erat vis præseruandi corpus humanum à corruptione. Et quia corpora aliorum animalium erant ita obnoxia corruptioni, ut non deberent ab illa præseruari, ideo paradisus terrestris non erat congruus habitationi aliorum animalium, ac ut dicit Damascenus lib. 2. de fide, cap. 11. in paradiso nullum irrationalium habitat, licet ex diuina dispensatione animalia fuerint illuc adducta ad Adam, & serpens illuc accesserit per operationem Diaboli.

29. Addit secundo, quod cælum empyreum fuit locus congruus Angelis, tum secundum eorum naturam, tum secundum statum beatitudinis, ideoque Angeli debuerunt creari in cælo empyreo. Ratio est, quia cælum empyreum est supremum inter loca corporea: ergo conueniens est, ut natura spiritalis, quæ est suprema, & per quam Deus regit creaturam corporalem, ut dicit Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. creata fuerit in supremo loco, hoc est in cælo empyreo. Rursus cælum empyreum est immobile, ac non subiacet mutabilitati, ut dictum est qu. 213. num. 7. & 15. ergo conuenit statui beatitudinis, qui requirit summam quandam stabilitatem; ergo cælum empyreum est locus congruus Angelis beatis, tum propter naturam, tum propter beatitudinem. At homini non conuenit propter naturam, quia natura humana non est suprema, sed solum conuenit propter beatitudinem, ac proinde homo ab initio, ante quam esset perfecte beatus per visionem intuitiuam Dei, non debuit poni in cælo empyreo, sed in paradiso terrestris, transferendus in cælum empyreum, quando esset consecuturus beatitudinem perfectam consistentem in visione Dei.

30. Quæritur octauo, vtrum, & in quo sensu Adam fuerit positus in paradiso, ut operaretur, & custodiret illum, ut dicitur Gen. 2.

Respondet Sanctus Thomas art. 3. huius quæst. 102. quod ut Augustinus dicit lib. 8. de Gen. ad litteram, cap. 10. dupliciter potest intelligi, quod Deus posuerit hominem in paradiso, ut operaretur, & custodiret illum. Primus sensus est: Deus posuit hominem in paradiso, ut ipse Deus operaretur hominem, ipsum magis, & magis iustificando, & custodiret ab omni malo, & corruptione. Secundus sensus est: Deus posuit hominem in paradiso, ut homo operaretur, & custodiret paradisum, non quidem operatione, & custodia laboriosa, qualem circa terram exercemus post peccatum, sed operatione quadam iucunda, propter experientiam naturæ. Debet autem aduerti, quod licet iuxta versionem latinam verba illa possint habere vtrumque sensum, tamen ut docet Suarius lib. 3. de opere sex dierum, cap. 6. nu. 17. iuxta hebraicam linguam

Hhhhh

prima

prima expositio non videtur posse habere locum. Siquidem dum dicitur, *et operaretur, et custodiret illum*, pronomen *illum* in hebræo est feminini generis, ac proinde refertur ad *paradisum*, qui pariter in hebræo est feminini generis, non autem ad *hominem*, qui est generis masculini.

31. Quæritur nono, vtrum homo factus fuerit in paradiso?

Respondet Sanctus Thomas art. 4. q. 102. quod homo factus fuit extra paradisum, ac deinde in paradisum translatus. Probatur: nam Gen. 2. dicitur: *Tulit Deus hominem*, hoc est Adam, *& posuit eum in paradiso*. Rationem congruentiæ affert Sanctus Thomas. Nam, eatenus paradisus erat locus congruus homini in statu innocentie, quatenus homo in eo statu erat incorruptibilis, hoc est immunis à corruptione, & morte: sed homo erat immunis à corruptione, & morte, non per naturam, sed per donum Dei supernaturale: ergo paradisus erat locus homini congruus, non per naturam, sed per donum Dei supernaturale: ergo conueniens fuit, ut ad hoc insinuandum, homo prius crearetur in suo loco naturali extra paradisum, deinde transferretur in paradisum, in eo mansurus, donec viveret vitam animalem, manducando, bibendo &c. ac donec assumeretur in cœlum empyreum, visurus Deum, ac ducturus per totam eternitatem vitam spiritualem. Licet autem Adam formatus fuerit extra paradisum, filij generati fuissent in paradiso, non propter suam dignitatem, sed propter dignitatem principij, sicut etiam Heua debuit formari in paradiso propter dignitatem principij, hoc est Adami, qui iam fuerat in paradiso collocatus.

TRACTATUS XVII. ET VLTIMVS.

De gubernatione rerum eiusque effectibus, qui sunt conseruatio, & mutatio, qua Deus creaturas mutat, & mouet immediatè, vel medianibus alijs creaturis.

VIA Deus non solum ab initio res creauit, distinxit, & ordinauit per opera sex dierum, sed etiam eas gubernat, ideo Sanctus Thomas postquam à questione 44. vsque ad 102. inclusiue egit de creatione, ac distinctione rerum, & de operibus sex dierum, quæst. 103. descendit ad agendum de diuina gubernatione, ac de duobus præcipuis

eius effectibus, qui sunt rerum conseruatio, & mutatio. Quæstione igitur 103. agit de diuina gubernatione: Quæst. 104. agit de rerum conseruatione, quæ est primus effectus diuinæ gubernationis: Quæst. 105. & sequentibus vsque ad 119. & vltimam, agit de rerum mutatione, quæ est secundus effectus gubernationis. Et quia res possunt mutari, vel immediatè à Deo, vel medianibus alijs creaturis, ideo quæst. 105. agit de mutatione, qua res mutantur à Deo immediatè: quæstionibus sequentibus agit de mutatione, qua res mutantur ab alijs creaturis. Et quidem à quæst. 106. vsque ad qu. 114. inclusiue agit de mutatione, qua creaturæ spirituales, hoc est, Angeli vel boni, vel mali agunt in alias creaturas, tum spirituales, tum corporeas, & harum quæstionum doctrinam explicauimus supra agentes de Angelis, tract. 13. qu. 193. & sequentibus vsque ad quæst. 210. Quæst. 115. & 116. agit de actione creaturæ corporalis, ac de fato. Quæstione demum 117. 118. & 119. agit de actione hominis, qui constat ex corpore, & anima rationali, quæ est spiritalis. Doctrinam harum quæstionum breuiter proponimus hoc tractatu quæstionibus, quarum tituli videri possunt in indice initio proposito.

QVÆSTIO CCLXVII.

Virum mundus gubernetur ab aliquo vno, & ad quem finem ordinetur: ac virum effectus gubernationis sint conseruatio rerum in bono, earumque motio ad bonum?

Quæst. 103. art. 1. 2. 3. 4.

1. **Q**uæstione 103. art. 1. Sanctus Thomas quærit, vtrum mundus gubernetur ab aliquo.

Respondet affirmatiue contra aliquos antiquos philosophos, qui dixerunt omnia agi fortuito, ac proinde sine rectore, & gubernatore. At mundum ab aliquo gubernari probatur primò ex Scriptura. Nam Sap. 14. dicitur. *Tu autem Pater gubernas omnia prouidentia*. Confirmatur ex Boetio, qui lib. 3. de consolatio. metro 9. dicit. *O qui perpetua mundum ratione gubernas*.

2. Probatur secundo ratione desumpta ex rebus ipsis, earumque ordine. Quando enim aliqua ita fiunt, & ordinantur, ut est melius, evidens est, quod ab aliquo sapiente gubernatore fiunt, & ordinantur: ex. gr. quia domus ita fit, & ordinatur, ut est melius ad finem commodæ habitationis, evidens est, quod ab aliquo sapiente architecto fit, & ordinatur: sed res naturales semper, aut plerumque ita fiunt, & ordinantur, ut melius est ad suas operationes exercendas: oculi enim ita fiunt,

ut